

دوازدهمین کنفرانس بین المللی مطالعات حقوقی و قضایی

مجموعه های همایش:

حقوق خصوصی:

حقوق تجارت ، حقوق اموال ، حقوق مدنی

حقوق کیفری:

حقوق جزای عمومی ، حقوق جزای اختصاصی

حقوق عمومی:

حقوق اساسی ، حقوق اداری ، آیین دادرسی ، حقوق ثبت

حقوق بین الملل:

حقوق بین الملل عمومی ، حقوق بین المللی

حقوق اسلامی:

اصول فقه ، متون فقه

حقوق زندانیان و سایر علوم

مرتبط با حقوق

Publish in international journals (isi , scopus , ...)

Event Place: Poland

آخرین مهلت ارسال مقالات : ۱۰ آذر ماه ۱۴۰۱
ثبت نام کامل (پرداخت خدمات) : ۱۳ آذر ماه ۱۴۰۱
برگزاری کنفرانس : ۱۷ آذر ماه ۱۴۰۱

Ljcnf.ir info@Ljcnf.ir

Tel : +982171053038

Proceedings of
12th International Conference on
Legal and Judicial Studies

December – 2022

Event Place: Poland

Executive Staff

Dr. Sohrab Asadollahzade	Conference secretary
Hasan Mosazadeh	Executive secretary
Behrouz Hayati	Secretariat
Atefeh Hatami	Secretariat

SCIENTIFIC COMMITTEE

	Assistant Professor Department Private Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran	Dr. Gholam Ali Selfi
	Associate Professor criminal law & criminology, University of Qom, Qom, Iran	Dr. Abolfath Khaleghi
	Associate Professor Faculty of Law and Political Science, Mazandaran University, Mazandaran, Iran	Dr. Ahmad Rashidi
	Assistant professor Department of Criminal Justice and Law, University of Qom, Qom, Iran	Dr. Mohammad Khalil Salehy
	Assistant professor Faculty of Law and Theology Law Department, Kerman Shahid Bahonar University, Kerman, Iran	Dr. Mohammad Aminizadeh
	Assistant professor Department of Law, Tabriz University, Tabriz, Iran	Dr. Mohammad Mazhari

	Assistant professor Faculty of Humanity and Social Sciences,Yazd University,Yazd,Iran	Dr. Hamid Kabiri-Shahabad
	Assistant Professor Faculty of Law and Political Science, Shiraz University, Shiraz, Iran	Dr. Aghil Mohammadi
	Assistant professor Department of Political Science,Yazd University,Yazd,Iran	Dr. Seyed Mohsen Mirhosseini
	Assistant Professor Islamic Azad University, Central Tehran Branch, law school, Tehran, Iran	Dr. Mahdi Shaban Nia Mansoor
	Assistant Professor Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University Mashhad Branch	Dr. Esmail Kashkoolian
	Assistant Professor Department of Law and Political Science,Yazd University,Yazd,Iran	Dr. Mahboobeh Amini
	Assistant Professor Department of Law and Political Science,Yazd University,Yazd,Iran	Dr. Elham Rasuli Sanayabadi
	Assistant Professor Faculty of Theology, Department of History,Yazd University,Yazd,Iran	Dr. Maryam Gholami Khosrow Abadi
	Assistant Professor Faculty of Humanities and Social Sciences,The University of Kordestan,Kordestan,Iran	Dr. Soheila Rostami
	Assistant Professor Faculty Theology and Islamic Studies Departments Quran Science and Hadith ,University of Sistan and Baluchestan	Dr.Mehrnaz Goli

08 December , 2022

12th International Conference on Legal and Judicial Studies

Ljcnf.ir

Table of Contents

10	.....in Modern Government Accountability
11	.....Study in the Iranian momentary legal system;Reliability of the official document against third parties in registered real estate transactions
12	..... The position of crime prevention in international criminal law
13	.....Criminological relationship of social status with economic crimes
14	..... مطالعه تطبیقی سلب تابعیت در رویه قضایی اروپایی و حقوق داخلی انگلستان، اتریش و مالت
15	..... مسئولیت کیفری شکنجهگران در نظام حقوقی ایران با نگاهی به اسناد بینالمللی
16	..... حقوق مالی مختص زوجة در فقه امامیه و تأثیر زمان و مکان بر آن
17	..... تحلیل و بررسی حقوق و امتیازات مجرمان و متهمان سیاسی در حقوق ایران با تأکید بر قانون جرم سیاسی
18	..... حقوق مجرمان سیاسی در مرحله رسیدگی کیفری در قانون ایران
19	..... عوام گرایی کیفری و افکار عمومی در حقوق ایران و سایر کشورها
20	..... اعمال ضد رقابتی در قرارداد های مجوز بهره برداری
21	..... ضمانات اجرای مرتبط با نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری
22	..... رویکرد فقهی، حقوقی حاکم بر اموال در فضای سایبری
23	..... تأثیر ازدواج مرد خارجی و زن ایرانی بر تابعیت فرزندان
24	..... تحلیل حقوقی - اقتصادی قیمت نفت و اقتصاد جهانی با تأکید بر حوزه تجارت بین الملل
25	..... واکاوی فسخ قرارداد کار در پرتو حقوق موضوعه ایران
26	..... استاندارد سازی در حقوق شرکت های تجاری با تأکید بر اساسنامه نمونه
27	..... بررسی نقاط ضعف و قوت ضابطان دادگستری در تعامل مطلوب با قوای حاکمه
28	..... خسارت معنوی و روش های جبران آن در نظام حقوقی ایران ومصر
29	..... بازجستی در پیشگیری وضعی در پرتو بزه دیده شناسی
30	..... واکاوی مجازات پولشویی مدرن و ارز دیجیتال در حقوق کیفری ایران
31	..... بررسی حق بر آب آشامیدنی سالم در اسناد بینالمللی
32	..... واکاوی فقهی حقوقی مبانی، شرایط و آثار قتل در فرائش
33	..... واکاوی اثر عدم اعمال قواعد تکمیلی در داوری تجاری بین المللی
34	..... تحلیلی بر سازمان تجارت جهانی
35	..... ماهیت حقوقی قرارداد ودیعه با اذن یا اجازه انتفاع از مال امانت و مسئولیت امین
36	..... واکاوی تحولات حقوق کیفری در پرتو جرم شناسی انتقادی
37	..... علل بزه دیدگی کودکان(مطالعه موردی دختران)
38	..... جنایت شکنجه در کنوانسیون های بین المللی و حقوق ایران
39	..... واکاوی داوری در حقوق بین الملل و ضمانت اجرای آن
40	..... جایگاه شخص ثالث در مقام مداخله ی اجباری در دادرسی (جلب ثالث)
41	..... مطالعه ای بر اصول حقوق عمومی در قوانین اداری
42	..... نحوه صدور و وصول چک صیادی و انواع آن
43	..... مرور و تشریح مسائل مربوط به فساد در نظام های اداری و تحلیلی بر رویکرد های مبارزه با آن
44	..... تحلیلی بر اصل شفافیت در نظام اداری ایران و بررسی آن از منظر حقوق
45	..... تحلیلی بر مسئولیت مدنی مدیران اماکن ورزشی در قبال خسارت وارده به ورزشکاران و تماشاگران
46	..... تحلیل و بررسی ضمانت اجرای مدنی علانم تجاری
47	..... مطالعه ای بر دیدگاه حقوق خصوصی در مورد مفهوم خسارت بازداشت غیر قانونی و شیوه های جبران آن
48	..... بررسی تعارض قاعده تسلیط با مالکیت و منافع عمومی
49	..... مروری بر مسئولیت مدنی داوران در نظام حقوقی ایران و امریکا
50	..... مطالعه ای بر حقوق شهروندی در ایران و مقایسه تطبیقی آن با آمریکا
51	..... به کارگیری فناوری هوش مصنوعی در حقوق کیفری و تعارض آن با اصول حقوق بشری
52	..... بررسی حقوقی جایگاه ارزشهای تجاری در نظام حقوقی ایران
53	..... دکترین مسئولیت حمایت
54	..... تبیین عقد مزارعه از دیدگاه فقه و حقوق موضوعه ایران
55	..... بررسی تطبیقی احکام و قوانین سقط جنین در ایران و لهستان
56	..... چگونگی تفکیک انواع قتل در قانون مجازات اسلامی
57	..... سهم آگاهی و درک حقوقی و اخلاقی در تمرین مجرم انگیزی در میان مشاوران
58	..... شناسایی سازمانهای آزادیبخش در نظام حقوق بین الملل با نگاهی بر شناسایی سازمان آزادیبخش فلسطین(از رویکردی پسا استعماری تا رویکرد نوین حقوق بشر و حقوق بشردوستانه)
59	..... بررسی بیماری های واگیردار از دیدگاه مسئولیت مدنی
60	..... مطالعه و تحلیل مسئولیت مدنی داوران در نظام حقوقی ایران و امریکا
61	..... تحلیلی بر دیدگاه حقوق خصوصی در مورد مفهوم خسارت بازداشت غیر قانونی و شیوه های جبران آن
62	..... تحلیلی بر تعارض قاعده تسلیط با مالکیت و منافع عمومی
63	..... هشی شناسی اصول بنیادین دادرسی کیفری
64	..... تأثیر جایگزینی رمز ارز ها در معاملات بین المللی دولت های تحریم
65	..... سیاستگذاری متأثر از تنوع قومی در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران
66	..... چستی استفاده سیاسی از "پروپاگاندا"

۶۷	دسترسی به اطلاعات به مثابه مصداقی از حقوق بشر در نظام حقوقی ایران.....
۶۸	تبیین جرایم اقتصادی با تأکید بر جرایم خاص علیه بورس اوراق بهادار .....
۶۹	مطالعه ای بر مبانی دوره حمایت از مالکیت ادبی و هنری .....
۷۰	علت شناسی و پیشگیری جرائم رایانه ای .....
۷۱	واکاوی تبدیل قصاص نفس به عضو با تأکید بر اهدای عضو .....
۷۲	بررسی مسئولیت دولتها در چارچوب اصول و منابع حقوق .....
۷۲	بین الملل محیط زیست .....
۷۳	مسئولیت حقوقی و کنوانسیون راجع به امنیت و استقلال .....
۷۳	روزنامه نگاران و سایر متخصصان رسانه .....
۷۴	مسئولیت حقوقی بین المللی بشر دوستانه دولتها در قبال حفاظت از غیر نظامیان حین مداخلات مسلحانه .....
۷۵	تحلیل قواعد بین المللی مرتبط با حقوق مالکیت آفرینشهای فکری .....
۷۶	مقایسه عوامل رافع مسئولیت بین المللی دولت ها و سازمان های بین المللی .....
۷۷	تحلیل مفهوم حاکمیت قانون در حقوق عمومی و حقوق بین الملل .....
۷۸	سیاست های مرکز مراقبت بعد از خروج و کاهش تکرار جرم .....
۷۹	مسئولیت دولت ها در قواعد زیست محیطی حقوق بشر .....
۸۰	ضابطه تشخیص قرار عدم استماع دعوی و حکم بر بی حقی در نظام دادرسی مدنی ایران .....
۸۱	بررسی فقهی و حقوقی تأثیر عامل جنسیت در تشدید و تخفیف مجازات و عیادت .....
۸۲	بررسی تعارض قاعده نفی سبیل با حقوق شهروندی اهل کتاب ایران .....
۸۳	بررسی تطبیقی مسئولیت پزشکی بر رویکردی بر قاعده احسان در فقه و قانون مجازات اسلامی .....
۸۴	بررسی ارت کودکان نامشروع در فقه امامیه و حقوق ایران .....
۸۵	حق دادرسی عادلانه در سایه استقلال قاضی .....
۸۶	پیماید شفافیت در کارآمدی دولتها بر اساس الگوی حکومت علوی .....
۸۷	تأثیر مقررات بین المللی راجع به اطفال در اصلاح قانون مجازات اسلامی و قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ .....
۸۸	نحوه ثبت اختراعات و مالکیت صنعتی شرکتهای دانش بنیان در نظام حقوقی ایران .....
۸۹	تحلیل ماهیت محاربه در فقه اسلامی .....
۹۰	تبلیغات تجاری در فضای سایبری از منظر حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران .....
۹۱	هوش مصنوعی و تأثیر آن بر وکالت در جریان دادرسی .....
۹۲	مطالعه و بررسی رویکردهای متفاوت پیشگیری از جرایم در حقوق ایران و بین الملل با تأکید بر مدل لیبرال کنترل جرم .....
۹۳	جایگاه و قلمرو حریم خصوصی افراد در فضای مجازی با تأکید بر اسناد فراملی .....
۹۴	بررسی شرط نکاح تقابلی در فقه و حقوق ایران .....
۹۵	نقش عکسبرداری در مبارزه با سرقت .....
۹۶	اقدامات نقض کننده حقوق طرفین در دادسرا .....
۹۷	واکاوی فقهی حقوقی نفقه رحم اجاره ای .....
۹۸	بازاکاوی حقوقی فروش اعضای انسان در پرتو متهای تفسیری نوین .....
۹۹	واکاوی نوآوری های قانون جدید صدور چک .....
۱۰۰	حریم خصوصی در حقوق ایران و مسئولیت پلیس در قبال آن .....
۱۰۱	حقوق فرهنگی و اجتماعی معلولین در نظام حقوقی ایران و اسناد بین المللی .....
۱۰۲	بررسی حق انتفاع در اموال مجهول المالك در فقه و حقوق ایران .....
۱۰۳	بررسی و تحلیلی بر ارکان و مجازات جرم هرزه نگاری در .....
۱۰۳	حقوق ایران .....
۱۰۴	مطالعه ای بر مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از خسارات و صدمات وارده در حال خواب و بیهوشی .....
۱۰۵	داوری در قراردادهای FIDIC و سازوکارهای حل و فصل اختلافات ناشی از آن .....
۱۰۶	توالی ایجاب و قبول در قراردادهای الکترونیکی «کلیک رب» .....
۱۰۷	بررسی اجرای حد رجم در فقه فریقین با رویکردی به ماده ۲۲۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ .....
۱۰۸	واکاوی ماهیت، عناصر و مسئولیت کیفری جرم شتود غیر مجاز .....
۱۰۹	بررسی جرم شناختی رابطه ی میان اعتیاد به مواد مخدر و روان گردان و ارتکاب سرقت .....
۱۱۰	فرزندخواندگی و ولایت پذیری او از والدین در فقه و حقوق .....
۱۱۱	بررسی بنگاهداری بانکی و بانکداری بنگاه ها در نظام حقوقی ایران .....
۱۱۲	واکاوی انواع جرایم و تخلفات بیمه ای .....
۱۱۳	تغییرات انسان شناختی در مکاتب نظریه های جرم شناسی .....
۱۱۴	سویههای حقوق بشری هوش مصنوعی .....
۱۱۵	شناسایی و تبیین خلأ، کاستی، معایب قوانین کیفری ایران در قبال حمایت از محیط بان .....
۱۱۶	نقش فیلمبرداری در مبارزه با سرقت .....
۱۱۷	اصول و قواعد حقوقی حاکم بر فناوری اطلاعات .....
۱۱۸	حقوق بشر از دیدگاه اسلام، قانون اساسی و اندیشه غربی .....

08 December , 2022

12th International Conference on Legal and Judicial Studies

Ljcnf.ir

Accountability in Modern Government

Morteza Mousavi Aghdam¹, Mahdia Omid²

¹Master's student in law

²Bachelor student in law

Abstract

Growth and development in the modern government depends on the efficient and favorable performance of organizations and institutions, and consequently the efficient and favorable performance of the people working in these institutions and organizations. In today's society, some government officials can have adverse effects on their organizations for not fulfilling their responsibilities. Because Responsibility in the modern government has a direct impact on the success of that government. The importance of the accountability of an organization in the modern government in advancing the goals of that organization can be seen in the development of an organization's opportunities for progress, increasing job satisfaction and productivity, and applying incentives and attention and maintaining the special quality of people. Therefore, in the modern government, organizational and ministerial people, by breaking from the category of territorial boundaries, shape their social context only based on rationality and responsibility, which is the basis of the idea of civilization, and make the same as the basis of their government institutions.

Keywords: Modern Government, Responsibility, Accountability, modernity.

Reliability of the official document against third parties in registered real estate transactions; Study in the Iranian momentary legal system

iqbal Ali Mirzaei^{1*}, Azita Amini²

¹Assistant Professor of Law, University of Kurdistan

²Master of Private Law, Oromia University

Abstract

Approving the Law on Registration of Deeds and Real Estate approved in 1310 and announcing the compulsory registration of immovable properties over articles 22 & 46 to 48 of the said law, this question and doubt arose in jurisprudence, is the preparation of an official document in the sale of registered property one of the basic conditions for the validity of the transaction? In response to this questions, two theories have been formed among the authors: Each of these theories has part of the truth. Therefore, in the new writings, an intermediate solution has been adopted and the ability to cite a formal contract against everyone is mentioned. In contrast, the ordinary document is valid only between the two parties. Although the latest legal provisions have approached this position, but due to the objections of the Guardian Council at the time of its approval, the article has become a complex text.

Keywords: transaction, real estate, official document, citation, obligation

The position of crime prevention in international criminal law

Reza faani

Assistant Professor of Law, Azarbaijan Shahid Madani University

Abstract

Crime prevention and dealing with criminals are important issues that have been studied and researched for many years. Fraud also makes prevention difficult. In this regard, the United Nations has held congresses since 1955 in order to find solutions to prevent crime and design minimum standards for dealing with criminals. Representatives of governments and nations and many experts participated in these congresses and discussed important issues and provided guidelines. United Nations Congresses are held with representatives of governments, criminal justice experts, world-renowned researchers, and members of non-governmental organizations (NGOs) to discuss common problems, common experiences, and find solutions to crime. The recommendations of these congresses have been related to the legislative and policy-making bodies of the United Nations and local and national governments, of course, these organizations and governments have made useful and abundant use of these recommendations in practice and used many resources.

Key words: prevention, international law, crime, criminal.

Criminological relationship of social status with economic crimes

Reza faani

Assistant Professor of Law, Azarbaijan Shahid Madani University

Abstract

Usually, people who have a high social base and position commit crimes that, while abusing this position, also achieve goals such as obtaining any benefit or privilege, even if it is direct or indirect. Such people mostly commit crimes that are closely related to economic crimes and corruptions, which jurists have not provided an explicit definition of, they have only cited examples. Crimes such as fraud, extortion, embezzlement, goods smuggling, money laundering, rent-seeking, partying, white-collar crimes belong to this category. And these crimes are committed at the level of grand and petty corruption, which is one of the indicators of grand corruption is the existence of the phenomenon of rent, because of this, a government official with access to power and options to government resources and benefiting from the confidential information of that organization obtains benefits or an unequal position. It was found that among the rent items: gas station concession - issuance of permission to build a factory and such things that this has also become a problem in the society. The characteristics of economic crimes are the low level of visibility, high black money, and the extent of the danger they pose to the society, and these people commit such crimes with up-to-date information and knowledge and full familiarity with the text and content of the law. Governments have devised mechanisms for perpetrators who abuse their social position; Among the things that have some effect on deterring and preventing the occurrence of crimes are in cases such as increasing the cost of committing crimes - deregulation - observing the principle of meritocracy in appointing managers and selecting workers and raising the level of supervision of the three branches of the legislature, judiciary and executive, on organizations and institutions.

Keywords: social situation, criminology, economic crimes, rent.

مطالعه تطبیقی سلب تابعیت در رویه قضایی اروپایی و حقوق داخلی انگلستان، اتریش و مالت

مهرداد گلستان^۱، مالک کاویانی^۲

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، عضو باشگاه پژوهشگران و نخبگان، اصفهان، ایران.

^۲ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، تهران، ایران.

چکیده

حق داشتن تابعیت شهروندان که در گذشته از مصادیق اقتدار و اعمال حاکمیت دولت تلقی می‌شد، هم اکنون در پی تلفیق با نظام بین‌الملل حقوق بشر، قلمرو داخلی را درنور دیده و به موضوعی بین‌المللی تبدیل شده است. اینک افراد بعنوان تابعان فعال در عرصه بین‌المللی شناسایی می‌شوند و به همین سبب انطباق با مقررات بین‌المللی تقنین مبتنی بر حاکمیت را تحت تاثیر قرار داده است. در همین راستا مقررات راجع به سلب تابعیت در سه نظام حقوقی بریتانیا، اتریش و مالت به وضوح بر این ادعا صحه گذاشته‌اند و همین امر در رویه قضایی اروپایی در پرونده‌های کاتو، روتمن و جنویس مورد توجه قرار گرفته است. این نوشتار به روش توصیفی-تحلیلی به انضمام استفاده از منابع کتابخانه‌ای و الکترونیکی، سلب تابعیت را در رویه قضایی اروپا و نظام‌های حقوقی مذکور مورد بررسی قرار داده و نهایتاً این پدیده را چنانچه با بی‌تابعیتی همراه شود، مصداق نقض قاعده آمره و اصول حاکم بر تابعیت تلقی می‌کند.

کلیدواژه‌ها: تابعیت، حق داشتن تابعیت، سلب تابعیت، حقوق بشر، رویه قضایی.

مسئولیت کیفری شکنجه گران در نظام حقوقی ایران با نگاهی به اسناد بین المللی

رضا احدی^{۱*}، افشین سلحشور^۲

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

^۲ دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

چکیده

تضمین حقوق متهم در فرآیند دادرسی کیفری اعم از مرحله تحقیقات مقدماتی، رسیدگی، صدور حکم و اجرای آن، از الزامات دادرسی عادلانه است. بر همین اساس، متهم می تواند از حق سکوت خود استفاده نماید بدون اینکه کسی بتواند او را وادار به اقرار یا سخن گفتن نماید چرا که طبق اصل براءت، فرض بر بی گناهی وی می باشد و دستگاه عدالت کیفری، زمانی می تواند وی را گناهکار بشناسد که دلایل مشروع و قانونی مبنی بر اثبات اتهام وی داشته باشد و در واقع، بایستی با رعایت کرامت انسانی متهم نسبت به بازجویی، تحقیقات و تفهیم اتهام و محاکمه و صدور حکم و اجرای عادلانه آن اقدام نماید. اما در صورتی که در فرآیند دادرسی، دلایل برای اثبات جرم و مجرمیت متهم ناکافی باشد، لاجرم با تفسیر قوانین کیفری به نفع متهم، حکم بر براءت وی صادر کرد لیکن برخی مقامات و مسئولین ذیربط ممکن است برای کسب دلیل اثبات اتهام، متهم را مجبور به اقرار نموده و در این راستا به شکنجه ی وی مبادرت کنند. اگرچه این نوع کسب دلیل و جاهت قانونی ندارد و مرتکبین هم بایستی پاسخگوی اعمال خود باشند. اما سؤال این است که آیا قوانین ایران برای شکنجه گران مجازات تعیین نموده است؟ مسئولیت آمر و مامور در این مورد به چه صورتی می باشد؟ این مقاله مسئولیت شکنجه گران را در مراحل مختلف فرایند دادرسی مورد بحث قرار می دهد.

کلیدواژه ها: مسئولیت کیفری، شکنجه گر، کشف جرم، تعقیب و تحقیق، محاکمه، اجرای حکم.

حقوق مالی مختص زوجه در فقه امامیه و تأثیر زمان و مکان بر آن

دکتر محمد مهدی زارعی^۱، امیر حسن رونده^۲

^۱استادیار و عضو هیئت علمی گروه فقه و مبانی حقوق دانشگاه مازندران

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه مازندران

چکیده

در دین اسلام، احکام و عنوان‌های کلی و اصلی موجود است که قاعده مرکزی تشریع اسلامی را متشکل است. این احکام در هر اوضاع و احوالی مصون از تغییر هستند. در نقطه مقابل، قوانینی را در شریعت می‌توان پیدا کرد که بر اساس حقیقت‌های متغیر پدید آمده‌اند و تنافی با احکام ثابت ندارند. اینگونه قوانین با تحول تغییر دگرگون می‌شوند. این پویایی در احکام اسلامی به شرط اینکه تعارضی با مبانی اسلامی نداشته باشد و از حدود آن تجاوز ننماید، موجب جاودانگی و بقای اسلام و سازگاری با همه تمدن‌ها می‌شود. بخشی از قوانین جامع بشری، احکام مربوط به حوزه خانواده و به خصوص روابط زوجین است. پژوهش حاضر در راستای بررسی حقوق مالی مخصوص زوجه و تأثیر زمان و مکان بر آن بر اساس مبانی فقه امامیه و با روش توصیفی-تحلیلی سامان یافته است. دستاوردهای پژوهش نشان می‌دهد حقوق مالی مختص زوجه به سه نوع مهریه، نفقه و اجرت المثل قابل تقسیم بندی است که هر کدام دارای قوانین و اصول خاصی هستند که میزان و معیار هر یک از آن‌ها را شرایطی نظیر زمان و مکان تعیین می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: حقوق مالی زوجه، فقه امامیه، مهریه، نفقه، اجرت المثل.

تحلیل و بررسی حقوق و امتیازات مجرمان و متهمان سیاسی در حقوق ایران با تاکید بر قانون جرم سیاسی

رضا سوقندی^{۱*}، حسین ثانوی^۲، سید مجتبی رضائی^۱

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد جزا و جرم شناسی

^۲دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی

چکیده

با توجه به این که جرم سیاسی از دیگر جرایم تمایز پیدا کرده و با عنایت به این که مجرمان و متهمان سیاسی از انگیزه خیرخواهانه و شرافتمندانه برخوردار هستند، اتخاذ سیاست افتراقی در برخورد و حمایت از آنان ضروری جلوه کرده و لازم است که از حقوق و امتیازات ویژه‌ای برخوردار گردند. در پژوهش حاضر، به روش توصیفی-تحلیلی تلاش گردیده حقوق و امتیازات مجرمان و متهمان سیاسی و به طور کلی سیاست جنایی قانون گذار ایران در برخورد و حمایت از آنان مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد. یافته ها نشان می دهد که قانون گذار جمهوری اسلامی ایران برای متهمان و مجرمان سیاسی، ارفاقات و امتیازات متعددی از قبیل ممنوعیت و محدودیت بازداشت و حبس، ممنوعیت انتشار تصاویر، علنی بودن محاکمه، لزوم حضور هیئت منصفه، منع استرداد و ... در مراحل مختلف تعقیب، رسیدگی و اجرای مجازات در نظر گرفته است. از مجموع حقوق و امتیازاتی که از سوی قانون گذار در قانون جرم سیاسی و سایر قوانین کیفری برای متهمان و محکومان سیاسی پیش بینی شده، می توان نتیجه گرفت که سیاست حاکم در قبال متهمان و محکومان جرایم سیاسی، سیاست سهل گیرانه است که این دیدگاه برخاسته از آرا و نظرات رایج بین حقوق دانان جزایی می باشد. دلیل چنین سیاستی از سوی قانون گذار را باید شخصیت بزهکاران سیاسی و انگیزه خیرخواهانه و اصلاح طلبانه آنان در مقایسه با سایر مجرمان دانست.

کلیدواژه ها: مجرمان سیاسی، جرم سیاسی، متهمان سیاسی، حقوق متهمان سیاسی.

حقوق مجرمان سیاسی در مرحله رسیدگی کیفری در قانون ایران

رضا سوقندی

دانشجویی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی

چکیده

با توجه به اینکه جرم سیاسی از سایر جرایم تمایز پیدا کرده است و این تمایز در روند رسیدگی هم تابع قواعد دیگری غیر از قواعد ناظر بر سایر جرایم می باشد. از این حیث به نظر می رسد که قانون گذار با در نظر که مجرمان سیاسی در تمامی مراحل رسیدگی دارای امتیازات خاصی در مقایسه با مجرمان عادی هستند که قانون گذار جمهوری اسلامی ایران در اصل ۱۶۸ قانون اساسی و برخی از مواد آیین دادرسی کیفری و مواد ۴ و ۶ قانون جرم سیاسی به برخی از شیوه های ارفاق آمیز اشاره داشته است که این ضوابط گواه بر داشتن سیاست تقنینی و قضایی سهل گیرانه نسبت به مجرمان سیاسی می باشد.

کلیدواژه ها: جرم سیاسی، جرم عادی، حقوق مجرم سیاسی.

عوام گرایی کیفری و افکار عمومی در حقوق ایران و سایر کشورها

دکتر حمیدرضا موسوی پور^۱، هانیه قرونه^۲

^۱استادیار و عضو هیئت علمی

^۲کارشناسی ارشد حقوق

چکیده

امروزه عوام گرایی کیفری یکی از عوامل بسیار موثر در حوزه سیاست کیفری حاکم بر کشورها به شمار می رود. منظور از عوام گرایی کیفری اتخاذ سیاست های کیفری عامه پسندانه می باشد. عناصر اصلی عوام گرایی محبوبیت و پاسخ گویی جامعه نسبت به برخی از سیاستها می باشد. عوام گرایی در اغلب موارد باعث می شود که سیاستهای ناقص در حوزه حقوق کیفری اجرایی گردد چرا که بسیاری از صورتهای عوام گرایی کیفری براساس ارزیابی افکار عمومی حاصل می گردد این افکار در اغلب موارد ساده انگارانه می باشد. از آنجایی که افکار عمومی تحت تاثیر اطلاعات غلط ممکن است شکل بگیرد در بسیاری از موارد منجر به ایجاد یک رویه نادرست می شود فلذا عمل به عوام گرایی کیفری و افکار عمومی در تمامی موارد مطلوب و پسندیده نیست.

کلیدواژه ها: افکار عمومی، حقوق، کیفر.

اعمال ضد رقابتی در قراردادهای مجوز بهره برداری

مهدی فرهنگیان

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

چکیده

بسیاری از اصول و قواعد حقوق رقابت در کشور ما به طور صریح و یا ضمنی پذیرفته شده است، مانند اصل ضد رقابتی بودن قراردادهای افقی یا به سود رقابت بودن قراردادهای مجوز بهره برداری؛ با این حال در حقوق ایران نظریه مکمل بودن حقوق رقابت و حقوق مالکیت فکری پذیرفته شده نیست. باید توجه داشت که سیاست رقابتی منطقی اقتضا می کند که امتناع از اعطای مجوز بهره برداری تنها در شرایط استثنائی ممنوع اعلام شود. اگرچه در مواردی می توان قائل به تعارض حقوق رقابت و حقوق مالکیت فکری شد، منتها باید به این امر نیز واقف بود که این دو رشته از حقوق هدف واحدی را دنبال می کنند. شروط محدود کننده رقابتی در قراردادهای مجوز بهره برداری انواع مختلفی دارند، به طور کلی می توان عنوان کرد که رویه های محدود کننده رقابت در قراردادهای مجوز بهره برداری شامل توافقات و شروط ضد رقابتی می شود. با توجه به پژوهش حاضر در نهایت می توان به این نتیجه رسید که عملکرد تقنینی ایران در حوزه رویه های ضد رقابتی در قراردادهای مجوز بهره برداری بسیار ضعیف است. لازمه ایجاد یک بازار سالم و رقابتی این است که ضمن حمایت از مالکین آثار فکری عملکرد آن ها در مواردی که با حقوق رقابت تداخل پیدا می کند تا حدی که به حقوق اصلی آنان لطمه ای وارد نشود محدود گردد.

کلیدواژه ها: حقوق رقابت، حقوق مالکیت فکری، قرارداد مجوز بهره برداری، شرط، انحصار.

ضمانت اجراهای مرتبط با نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری

ملیحه سادات لک زائی

کارشناسی ارشد حقوق

چکیده

نقض حقوق آثار ادبی و هنری در گستره فرهنگی ایران زمین از اساسی ترین مسائلی است که اصحاب آراء و اندیشه، ناشران و مسئولان و متولیان امور فرهنگی و در طیف گسترده و کلی، پدید آورندگان همه نوع آثار فرهنگی و هنری باید به آن توجه نمایند. مشکل حفظ حقوق مالکیت فکری بعضی از آثار و محصولات جدید مانند نرم افزارهای رایانه‌ای، طراحی‌های صنعتی و نظایر آنها نیز در خور ذکر و تأمل است. حمایت از آثار ادبی و هنری همواره در قوانینی که قبل و بعد از انقلاب اسلامی به تصویب رسیده‌اند مورد توجه قانون‌گذار بوده است. قانون حمایت حقوق مؤلفان مصنفان و هنرمندان مصوب دی ماه ۱۳۴۸ برای اولین بار به حمایت از مالکیت ادبی و هنری پرداخت و با تصویب قانون ترجمه و تکثیر و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲ و همچنین قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۰/ ۱۰/ ۷۹ دامنه این حمایت گسترده شد. لیکن به نظر هنوز هم حقوق ایران در ارتباط با تجاوز به آثار ادبی و هنری با خلأ روبرو است. یکی از راه حل‌هایی که می‌تواند در جهت حمایت از آثار ادبی و هنری مؤثر باشد پیوستن ایران به کنوانسیون‌های حمایت از آثار ادبی و هنری می‌باشد؛ زیرا با پیوستن ایران به آنها و الزام به رعایت مقرراتشان بسیاری از نواقص و خلأهای موجود در قوانین کشور مرتفع شده و علاوه بر این احترام متقابل به حق پدیدآورندگان کشورهای عضو، موجب حمایت آثار پدیدآورندگان ایرانی در خارج از کشور و رونق اقتصادی آنها و شهرت جهانی‌شان نیز می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: حق مالکیت، مالکیت معنوی، مالکیت ادبی و هنری، حق مولف، ضمانت اجرا.

رویکرد فقهی، حقوقی حاکم بر اموال در فضای سایبری

مصطفی سنایی نسب

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

چکیده

امروزه استفاده از فضای سایبر به علت تغییر شیوه ارتباطات و معاملات، بسیار گسترش پیدا کرده است. استفاده از این نهاد موجب شده است که مفاهیم حقوقی جدیدی نیز ظهور پیدا کند، فعالیتهای اقتصادی بیشتر افراد در فضای سایبری صورت می گیرد و محتواهای ایجاد شده و داده های ارائه شده در این فضا اغلب ارزش مادی دارند. هدف اصلی از پرداختن به این موضوع این است که ماهیت حقوق مالی ارائه شده در فضای سایبر را بشناسیم. اموال سایبری با سایر حقوق مالی متفاوت است و نمی توانیم آنها را جز حقوق عینی، دینی و یا معنوی تلقی نماییم. لازم است که برای اموال سایبری یک نهاد مستقل در حقوق مالی قائل شویم و آن را در کنار تقسیم بندی سنتی اموال به مادی و غیر مادی به اعیان و منافع بیافزاییم در ارتباط با رابطه اشخاص با اموال سایبری دو رویکرد وجود دارد، مطابق رویکرد نخست که از آن به عنوان رویکرد حقوق قراردادهای یاد می شود اموال سایبری موضوع حقوق قراردادها می باشد به این معنا که رابطه اشخاص با اموال سایبری نوعی رابطه قراردادی یا دینی می باشد. در نهایت باید توجه داشت که تقسیم بندی های سنتی حقوق اموال در قانون مدنی دیگر جوابگوی نیازهای نوین جامعه بشری در عالم حقوق نیستند و لازم است که این تقسیم بندی ها با توجه به الگوها و نمونه های جدید اموال سایبری اصلاح گردد.

کلیدواژه ها: فضای سایبر، حقوق، اموال، مالکیت، اشیای سایبری.

تأثیر ازدواج مرد خارجی و زن ایرانی بر تابعیت فرزندان

زهرا قربانی

چکیده

تابعیت رابطه سیاسی بین فرد و دولت متبوع بوده و دارای آثار حقوقی خاصی است. یکی از عوامل تعیین و تغییر تابعیت اشخاص نسبت به خود، همسر و فرزندان، ازدواج می‌باشد. مهمترین اثر ازدواج در تابعیت فرزندان، زمانی آشکار می‌شود که در تابعیت پدر و مادر طفل اختلاف باشد. نتیجه آنکه بندهای ۴-۵ ماده ۹۷۶ ق.م. مشکل ناشی از تابعیت فرزندان زنان ایرانی با مردان غیرایرانی را مرتفع نکرده و مشکل مربوط به تابعیت این اطفال تا رسیدن به سن ۱۸ سالگی همچنان باقی است.

کلیدواژه‌ها: تابعیت، ازدواج، تحولات قانونی، زن ایرانی، اطفال خارجی.

تحلیل حقوقی - اقتصادی قیمت نفت و اقتصاد جهانی با تاکید بر حوزه تجارت بین الملل

دکتر اکبر محمدی پناه

چکیده

از یک مدل کلی قابل محاسبه جهانی برای تحلیل تأثیرات اقتصادی افزایش قیمت نفت بر در دسترس بودن سوخت‌های زیستی که به صورت درونی تعیین شده‌اند جهت کاهش آن تأثیرات، استفاده می‌شود. تأثیرات منفی بر اقتصاد جهانی قابل قیاس با تأثیراتی است که در پژوهش‌های دیگر مشاهده شده است البته این تأثیرات به صورت نابرابر در کشورها/ مناطق یا بخش‌ها پراکنده شده است. افزایش قیمت نفت در بخش‌های کشاورزی کشورهای پردرآمد که مصرف انرژی آنها نسبتاً زیاد است نسبت به کشورهای با درآمد پایین‌تر، تأثیر منفی بیشتری دارد، ولی عکس این مطلب برای تأثیر بر بخش تولیدکننده صدق می‌کند. این تأثیرات مخصوصاً برای واردکنندگان نفت که تولید و خرید و فروش انرژی آنها نسبتاً زیاد است، مانند هندوستان و چین شدید است. اگر چه در دسترس بودن سوخت‌های زیستی باعث کاهش بعضی از تأثیرات منفی افزایش قیمت نفت می‌شود ولی مزایای آن اندک است زیرا ظرفیت سوخت‌های زیستی برای جایگزینی اقتصادی با سوخت‌های فسیلی در مقیاس بزرگ همچنان محدود است.

کلید واژه‌ها: قیمت نفت، مدل CGE، اقتصاد جهانی، تجارت بین المللی.

واکاوی فسخ قرارداد کار در پرتو حقوق موضوعه ایران

آمنه محبوب فرد

کارشناسی ارشد حقوق شرکت های تجاری دانشگاه سراسری شهر کرد

چکیده

پس از انتقاد فراوان کارفرمایان و صاحب نظران حقوقی و اقتصادی به دایره محدود خاتمه قرارداد کار دائم و با هدف ترمیم و توسعه فعالیت های بخش تولید نظام اقتصادی کشور فسخ قراردادی و قسمتی دیگر از فسخ قانونی قرارداد کار در ماده ۸ قانون رفع موانع تولید و سرمایه گذاری ۱۳۸۷ پیش بینی شد و مواردی از قبیل وفق ماده ۸ قانون رفع موانع تولید و سرمایه گذاری ۱۳۸۷ فسخ قانونی با الحاق بند (ح) به ماده ۲۱ در قالب خاتمه ی قرارداد کار در صورت کاهش تولید و تغییرات ساختاری ... صدور جواز پیش بینی فسخ قرارداد کار با الحاق بند (ز) به همان ماده که وارد نظام حقوقی کار ایران شد پیرو این امر وفق بند ب ماده ۸ بند (ح) نیز با عنوان شرایط و نحوه فسخ قرارداد کار، به ماده ی ۱۰ قانون کار اضافه شده است. بنابر این در فسخ قرارداد کار، پس از حدود ۲۰ سال به قانون کار ایران بازگشت، با این تفاوت که وفق مواد ۸، ۱۷ و ۳۲ قوانین سه گانه پیش این مهم نیازی به درج در قرارداد کار نداشت و طرفین با استناد به مواد سابق الذکر قادر به فسخ قرارداد کار بودند، اما با اصلاح صورت گرفته قانون رفع موانع تولید و سرمایه گذاری ۱۳۸۷ نه فسخ که شرط فسخ قرارداد پذیرفته شده است، بنابراین از این پس طرفین رابطه کار در هنگام انعقاد قرارداد کار یا در اثنای آن با توافق یکدیگر می توانند فسخ را با شرایط مورد نظر خود در قرارداد کار بگنجانند ولی در صورت عدم توافق همچنان الزامات پیش گفته قانون کار پابرجاست و فی المثل کارفرما جز در قالب اخراج ماده ۲۷ قادر به فسخ قرارداد نیست. بر اساس این پژوهش، به نظر می رسد مصوبه رفع موانع تولید و سرمایه گذاری ۱۳۸۷ برخی از موانع تولید در زمینه اصلاح قانون کار گام های محتاطانه ای برداشته است، در عین حال علی رغم احاله اصلاح روابط کار به دولت کمیسیون صنایع و معادن زمان مشخص یا ضرب الاجلی را برای ارائه این اصلاحیه توسط دولت تعیین نکرده است.

کلیدواژه ها: قرارداد کار، فسخ قرارداد، قانون کار.

استاندارد سازی در حقوق شرکت های تجاری با تاکید بر اساسنامه نمونه

مهدی امینی^۱، آمنه محبوب فرد^۲

^۱استادیار حقوق دانشگاه سراسری شهرکرد

^۲کارشناسی ارشد حقوق شرکت های تجاری دانشگاه سراسری شهرکرد

چکیده

اساسنامه سند اداره شرکت محسوب شده و در حال حاضر اساسنامه ها با اشکال مختلف وجود داشته که گاه بدون توجه به نکات حقوقی تنظیم شده اند. اثر منفی این مهم در زمان بروز مشکلات حقوقی شرکت نمایان شده که به اختلاف بین شرکا و تعهدات ناخواسته خواهد انجامید. با توجه به تجربه موفق متحدالشکل کردن اسناد تجاری مختلف، بحث یکسان سازی حقوق شرکت ها مطرح است. در این پژوهش، به روش تحلیلی-توصیفی به بحث در خصوص استاندارد سازی حقوق شرکت ها و کارکرد اساسنامه نمونه پرداخته شده است. چنین نتیجه شد که اساسنامه نمونه یکی از ابزارهای استاندارد سازی حقوق شرکت هاست. در قدم نخست، اساسنامه نمونه می بایست کاملاً در چارچوب قانون بوده و تعهدی خارج از قوانین موضوعه بر عهده سهامداران و مدیران قرار ندهد. تحدید حقوق افراد نیز صحیح نخواهد بود. در مرحله بعد نیاز است که مسئولیت ها کاملاً با صراحت تحدید شوند که در این صورت اختلاف در خصوص تفسیر تعهدات به حداقل خواهد رسید. ماهیت هفتگانه شرکت ها اثر کلی بر اساسنامه نمونه داشته و متولیان کسب و کارها به دلیل داشتن اطلاعات تخصصی در این مورد، به نحوی بهتر قادر به تنظیم اساسنامه نمونه مرتبط با هر کسب و کار خواهند بود. چالش های خاصی که بر حسب تجربه در هر کسب و کار مشاهده شده، می تواند به صورت ماده حقوقی تحت نظارت مفاد قانونی در اساسنامه نمونه ذکر شود. تحذیرات نسبت به عواقب کج روی های احتمالی نیز می بایست در اساسنامه نمونه ذکر شده و بدین صورت عرف نانوشته هر کسب و کار با امضای اساسنامه مورد پذیرش قرار می گیرد. سابقه استفاده از اساسنامه نمونه نیز بر اعتبار شکلی و ماهوی آن اثر دارد.

کلیدواژه ها: شرکت، تجارت، اساسنامه، استاندارد سازی، اداره مشترک.

بررسی نقاط ضعف و قوت ضابطان دادگستری در تعامل مطلوب با قوای حاکمه

مهتاب میرشکاری^۱، محمد جواد جاوید^۲

^۱ کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

^۲ استاد گروه حقوق عمومی دانشگاه تهران

چکیده

برای آنکه تعامل ضابطان دادگستری با سایر قوا در حوزه تحقیقات مقدماتی بتواند به بهترین شکل ممکن نمود پیدا کند و قابلیت اجرایی یابد نیازمند همیاری و تعامل ضابطان دادگستری با سه قوه قضاییه، مقننه و مجریه می باشد. قوه قضائیه باید در امر تحقیقات مقدماتی تدابیر و خط مشی خاصی را دنبال نماید تا تحقیقات مقدماتی در معنای علمی تثبیت شود و با عنایت به عملکرد و کارهای پژوهشی و کاربردی قوه قضائیه چنین اندیشه ای در حال شکل گیری و تثبیت است. در پژوهش حاضر به بررسی نقاط ضعف و قوت ضابطان دادگستری در تعامل مطلوب با قوای حاکمه پرداخته شد. مهمترین نقاط قوت ضابطان دادگستری در تعامل صحیح با سایر قوای حاکمه به زعم صاحب نظران شامل موارد ذیل می شود: ۱- معرفی ضابطان دادگستری به عنوان ارگانی مقتدر جهت تامین امنیت. ۲- مقید بودن ضابطان دادگستری به اقدام در حیطه قوانین و مقررات. ۳- تمایل مدیران و فرماندهان ضابطان دادگستری به تعامل برون سازمانی. ۴- آگاهی از مسائل و معضلات موجود در زمینه امنیت از طرف ضابطان دادگستری. ۵- بهره مندی ضابطان دادگستری از سرمایه سازمانی و اجتماعی مطلوب. ۶- رهنمودها و فرمایشات مقام معظم رهبری راجع به لزوم تعامل. ۷- ضابط قضایی بودن ضابطان دادگستری. ۸- حضور همیشگی و مداوم در جلسات مشترک و جلسات تعامل راهبردی. ۹- ایجاد تعامل در دسته های میانی و پایین ضابطان دادگستری. ۱۰- بهره مندی ضابطان دادگستری از کادرهای متعهد و توانمند. مهمترین نقاط ضعف ضابطان دادگستری در تعامل صحیح با سایر قوای حاکمه به زعم صاحب نظران شامل موارد ذیل می شود: ۱- عدم برنامه و نبود مکانیسم های معین جهت برقراری تعامل صحیح. ۳- عدم دقت لازم به فاکتور شایسته سالاری در گزینش فرماندهان دارای روحیه تعامل. ۵- کنش پذیری بسیار از دگرگونی های سیاسی در گستره دولت ها و نمایندگان مجلس شورای اسلامی.

کلیدواژه ها: ضابط دادگستری، قوای سه گانه، تعامل.

خسارت معنوی و روش های جبران آن در نظام حقوقی ایران و مصر

زیبا میرزا آقازاده^۱، دکتر اکبر ایمان پور^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه گیلان

^۲عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان

چکیده

یکی از اصول های مهمی که حاکم بر روابط اجتماعی بشر است می توان به اصل ضرورت جبران خسارت های وارد شده بر اشخاص به وسیله دیگران یا همان قاعده مسئولیت مدنی اشاره نمود که شامل خسارت های مادی و معنوی می باشد که در این راستا چه بسا ارزش و اهمیت حقوق معنوی از حقوق مادی بیشتر باشد . در تحقیق حاضر سعی شده است جایگاه خسارت معنوی در ایران در مقایسه با قانون مدنی مصر به عنوان یکی از قوانین مهم در این زمینه تبیین و تحلیل شود نتایج تحقیق حاکیست در نظام حقوقی ایران در مقایسه با نظام حقوقی مصر، علی رغم اینکه در قوانین مختلف به صورت پراکنده به خسارت معنوی اشاره شده اما نظام حقوقی مشخصی برای آن نمی توان قایل شد.

کلیدواژه ها: ضرر، خسارت معنوی، حقوق مصر، زیان دیده .

بازجستی در پیشگیری وضعی در پرتو بزه دیده شناسی

حسام خزائی زاده

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه

چکیده

چنانچه بزه دیده را یکی از عوامل مؤثر بر وقوع جرم به حساب آوریم، ضرورت پیشگیری از اجتماع علل و اسباب جرم و در نتیجه تحقق بزه دیدگی اقتضا می کند حداکثر تلاش ممکن را در جهت جلوگیری از اجتماع این علل و عوامل به کار بگیریم. به علاوه حمایت از بزه دیده اعم از حمایت های مادی، معنوی، قانونی و قضایی موجب می شود تا وی با باز یافتن اقتدار خویش و جبران ضعفها و رهایی از انزوا و افسردگی اجتماعی و با کاستن از آسیب های روحی خطر انتقام جویی و ارتکاب جرم را تقلیل دهد؛ زیرا انتقام های فردی غالباً ناشی از عدم اعتماد به محاکم کیفری و ضابطان قضایی و احتمالاً بد بینی و نومی در خصوص مراجعه به مراجع فوق است. اندیشه بزه دیده شناسی و حمایت از بزه دیدگان قبل از وقوع جرم نیز به طریق اولی مبتنی بر ایده پیشگیری از بزهکاری است، زیرا بزه دیده در این دیدگاه به عنوان یک آماج جرم که نیاز به حمایت و حفاظت دارد تصور می شود. در مقاله حاضر ضمن بررسی عوامل بزه دیدگی به راهکارهای پیشگیری مانند حمایت از بزه دیدگان در قالب نقش مراکز درمانی و فوریت های پزشکی در حمایت از بزه دیدگان، انجمن های دولتی و غیر دولتی حمایت از بزه دیدگان، قوانین بیمه اجباری، از بین بردن موقعیت های بزه دیدگی، حمایت های پزشکی و درمانی، تامین امنیت بزه دیده و گواهان، تسکین آلام و ناملایمات روحی بزه دیده و جمع آوری دلایل و مدارک جرم به منظور حمایت از بزه دیده پرداخته شده است.

کلیدواژه ها: پیشگیری وضعی، پیشگیری از جرم، حمایت از بزه دیده.

واکاوی مجازات پولشویی مدرن و ارز دیجیتال در حقوق کیفری ایران

حسام خزائی زاده

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه

چکیده

فناوری اطلاعات و ارتباطات نمونه بارزی از تغییر و تحولات بسیار سریع و شگفت آور هزاره دوم میلادی است که آثار آن در تمامی عرصه های اقتصادی و اجتماعی گسترش یافته و جهان را به سرعت به یک جامعه اطلاعاتی تبدیل کرده است. از جمله تاثیرات این فناوری، فراهم نمودن بستری مناسب جهت برقراری مراودات تجاری و اقتصادی است. این پدیده "تجارت الکترونیک" نام گرفته و می تواند موثرتر و پویاتر از تجارت سنتی باشد. انتقال الکترونیکی که به انتقال بی سیم شهرت دارد به بزه کاران سازمان یافته این امکان را می دهد که با بهره گیری از بانکداری الکترونیکی، پول های کثیف و عواید مجرمانه را درست همانند پول های ناشی از فعالیت های تجاری مشروع و قانونی، بی هیچ خطری به حساب های مختلف منتقل کنند. در واقع فناوری اطلاعات و ارتباطات، محدوده آزاد مالی و تجاری را به صورت مجازی ایجاد کرده است که می تواند فارغ از الزامات قانونگذاری و حسابرسی های مالی به فعالیت خود ادامه دهد. در این مقاله به بحث و بررسی پیرامون پول دیجیتال، پولشویی الکترونیک و انواع آن و مجازات جرم پولشویی پرداخته شده است. **کلیدواژه ها:** پول دیجیتال، بانکداری الکترونیک، پولشویی مدرن.

بررسی حق بر آب آشامیدنی سالم در اسناد بین‌المللی

آرزو اسمعیلی ایوری

کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندر انزلی

چکیده

امروزه حقی تحت عنوان حق دسترسی بشر به آب در چارچوب حقوق بین‌الملل وجود دارد و این حق در اسناد بین‌المللی بطور صریح و گاه ضمنی مورد اشاره قرار گرفته است. حق بر آب با بسیاری دیگر از حقوق بشر از جمله: حق سلامت، حق غذا، حق تعیین سرنوشت، حق بر آموزش، حق بر اشتغال، حق بر بهداشت، حق بر محیط زیست، حق بر توسعه و ... ارتباط کامل دارد. اهمیت موضوع آب تا حدی است که اگر حق بر آب با چالش جدی مواجه شود سایر حقوق نیز در اجرا با چالش اساسی روبرو خواهند شد و میزان تحقق آن قطعاً در هاله‌ای از ابهام قرار خواهد گرفت. با توجه به مطالب فوق می‌توان سوال این پژوهش را اینگونه بیان نمود که: جایگاه حق بر آب سالم در ساختار حقوق بین‌المللی محیط زیست چگونه تبیین گردیده است؟ که با استناد به روش توصیفی-تحلیلی این فرضیه مطرح می‌گردد که از آنجائیکه آب جزئی از محیط زیست است و ارتباط تنگاتنگ و نزدیکی بین این دو وجود دارد، بعضی از کنوانسیون‌های بین‌المللی راجع به محیط زیست، دربردارنده مقرراتی برای حفاظت از منابع آب سالم هستند. هدف از این پژوهش بررسی جایگاه حق بر آب در اسناد بین‌المللی می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: حق بر آب، اسناد بین‌المللی، آب آشامیدنی سالم.

واکاوی فقهی حقوقی مبانی، شرایط و آثار قتل در فراش

طاهره رئیسی

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آیت الله آملی

چکیده

در تحقیق حاضر سعی شده از موضوع ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی تحت عنوان قتل در فراش تا آنجا که توان علمی ام اجازه می داد تفسیر و تبیین گردد. در ماده ۶۳۰ اسلامی آمده است: هرگاه مردی همسر خود را در حال زنا با مرد اجنبی مشاهده کند و علم به تمکین زن داشته باشد میتواند در همان حال آنان را به قتل برساند و در صورتی که زن مکره باشد فقط مرد را می تواند به قتل برساند حکم ضرب و جرح در این مورد نیز مانند قتل است. همچنین موضوع ماده ۶۳۰ به طور خاص که صراحت حکم قتل را در صورت زنا با مرد اجنبی می دهد مورد بررسی قرار گرفت آیا اثبات زنا طبق موازین فقهی و شرع در این ماده قانونی امکان پذیر می باشد؟ اصولاً حکم به قتل در این ماده بر چه مبنایی است؟ آیا مورد تایید شرع می باشد، در این زمینه بین فقها اتفاق نظر وجود دارد؟ اینکه چرا مجازاتی در قانون برای مردی که نتواند خلاف واقع را اثبات کند وجود ندارد؟ اینکه آیا عدالت به معنای واقعی در این ماده قانونی رعایت شده است یا خیر؟

کلیدواژه ها: قتل در فراش، اثبات زنا، زن شوهردار.

واکاوی اثر عدم اعمال قواعد تکمیلی در داوری تجاری بین المللی

یلدا صاحبی

کارشناسی ارشد حقوق ثبت اسناد و املاک دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان

چکیده

عدم اعمال قواعد تکمیلی ممکن است با اعتراض به خود داوران و یا محاکم روبه رو شود و در صورت پذیرش اعتراضات، تاثیر عدم اعمال آنها نقض و بطلان و یا ابطال رای داوری را خواهد بود. اثر این نقض و بطلان نیز بسته به اینکه موضوع اعتراضی چه بوده است متفاوت خواهد بود. در اثر نقض ممکن است که دوباره بتوان با همان دیوان داوری به رسیدگی مجدد ادامه داد و یا اینکه اساسا دیوان داوری جدیدی باید تشکیل شود و یا اساسا موضوع به گونه ای باشد که نتوان از طریق با اختلاف حل و فصل کرد. در این صورت باید به محکمه صالح رجوع کرد. البته گاه این امکان وجود دارد که از طریق محکمه نیز نتوان به اختلاف رسیدگی کرد و آن زمانی است که موضوع شامل اعتبار امر مختوم شده باشد. مهم ترین نکته بعد از ابطال رای اولیه داوری در کشور مبدا اینست که سایر محاکم در سایر کشورها حق شناسایی و اجرای رای باطل یا ابطال شده را ندارند. این امر را روبه غالب نظامهای حقوقی ثابت می کند. در واقع عدم هماهنگی بین المللی و صدور آراء معارض، نادیده گرفتن قاعده امری اعتبار امر مختوم که بر مبنای نظم عمومی می باشد، برهم زدن نظم عمومی بین المللی این امر سبب احترام نگذاشتن به دادگاه محل و مقر داوری می باشد. اثر اعتراض و پذیرش آن در مرحله شناسایی و اجرای رای نیز عدم شناسایی و اجرا را توسط محاکم محل اجرا در پی خواهد داشت. البته باید توجه کرد که اگر رای در محدوده کنوانسیون باشد زمانی عدم اعمال قواعد تکمیلی تاثیر گذار خواهد بود که مبنای نظم عمومی داشته باشد و در صورتی که خارج از محدوده کنوانسیون باشد محاکم محل اجرا براساس قوانین داخلی خود عمل خواهند کرد که در آن صورت عدم اعمال قواعد تکمیلی حداقل در صورتی که برخلاف نظم عمومی باشد با عدم شناسایی و اجرا مواجه خواهد شد، اگر چه ممکن است با توجه به قوانین داخلی مبنای اخلاق حسنه و مبانی دیگر قواعد تکمیلی نیز تاثیر گذار باشند.

کلیدواژه ها: داوری، داوری تجاری، قواعد تکمیلی.

تحلیلی بر سازمان تجارت جهانی

فهیمة اکبری فتمه سری^۱، حیدر عالیہ^۲

کارشناسی ارشد حقوق تجارت بین الملل

چکیده

سازمان تجارت جهانی تنها سازمان جهانی و بین‌المللی است که با قوانین تجاری بین کشورها سر و کار دارد. این سازمان در قلب خود توافق‌نامه‌های تجارت و مذاکرات امضا شده کشورهای تجاری جهان را جای داده است. ساختار این سازمان و موافقتنامه‌های موجود در آن به گونه‌ای است که نیازها و دغدغه‌های کشورهای عضو را در زمینه تجاری مرتفع نماید هدف این سازمان کسب اطمینان از وجود تجارت شفاف، قابل پیش‌بینی و آزاد میان کشورهاست.

کلیدواژه‌ها: سازمان تجارت جهانی، موافقتنامه، گات.

ماهیت حقوقی قرارداد ودیعه با اذن یا اجازه انتفاع از مال امانت و مسئولیت امین

شکراه نیکوند^{۱*}، الهه اکرامی^۲

^۱عضو هیات علمی دانشگاه

^۲وکیل دادگستری

چکیده

قراردادی که عنوان ودیعه دارد ولی بدلیل تصرف و استفاده ای که امین با اجازه یا اذن مالک نسبت به مال دارد، موجب تغییر در عنوان قرارداد و حدود حقوق و تعهدات طرفین قرارداد می شود. ماده ۶۱۷ قانون مدنی، انتفاع از مورد ودیعه را موجب ضمان می داند مگر اینکه امین برای استفاده اذن یا اجازه بگیرد، ولی در همین فرض ماهیت قرارداد مشخص نیست و برخی از حقوقدانان معتقدند امکان استفاده از مال ودیعه، ماهیت عقد را دگرگون نمی سازد. اما در فرضی که اذن یا اجازه انتفاع ضمن قرارداد آورده می شود، نشانه و اماره ای بر قصد طرفین برای انعقاد قرارداد عاریه است. در فرضی که اذن یا اجازه انتفاع بعد از گذشت مدتی از قرارداد ودیعه باشد، میتواند نشانه ای بر اصلاح یا تغییر قرارداد سابق و تشکیل قرارداد جدید باشد. اعتقاد به تغییر ماهیت قرارداد، و به تبع آن تغییر در حقوق و تعهدات طرفین، منطبق با واقعیت، منطقی و عادلانه است. در فرضی که مورد امانت، طلا و نقره باشد و اذن در انتفاع ضمن قرارداد یا بعد از آن آورده شود، موجب تغییر ماهیت حقوقی قرارداد میشود.

کلیدواژه ها: اذن یا اجازه انتفاع، قرارداد ودیعه، طلا و نقره، ماهیت حقوقی قرارداد، مسئولیت امین.

واکاوی تحولات حقوق کیفری در پرتو جرم شناسی انتقادی

حمیدرضا شاکری

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان

چکیده

در خصوص تاثیر آموزه های جرم شناسی انتقادی بر قوانین کیفری می توان گفت این جرم شناسی در حال حاضر اندیشه ای نوپاست که مطمئنا در آتیه شاهد تاثیرات بیشتر آن بر قوانین کیفری خواهیم بود. اما اکنون نیز این تاثیرات در مقررات کشورهای پیشرو در زمینه مطالعات جرم شناختی همچون فرانسه، کانادا و ... مشهود است. جرم شناسی فمینیسم به ایجاد سیاست های پیشگیرانه در رابطه با جرائم زنان و برخی اصلاحات قانونی در حوزه خشونت ها و آزارهای خانگی و جنسی علیه زنان، انجامید. همچنین، توجه جرم شناسی سبز به آلودگی های زیست محلی، موجب جرم انگاری رفتارهای زیانبار علیه محیط زیست در قوانین تعداد کثیری از کشورها شده است. در خصوص مکتب جرم شناسی صلح جو و تاثیر دست آوردهای آن بر قوانین نیز می توان به اتخاذ سیاست های کیفری در جهت کیفر زدایی و اعمال مجازات های جایگزین حبس با تأکید بر اصول دادرسی عادلانه، مانند توجه به صلاحیت در زمان و مکان، منع محاکمه مجدد، قانون بودن جرایم و مجازاتها، قانونمند شدن فرایند دادرسی و ... اشاره نمود. اگرچه با در نظر گرفتن دیگر مکاتب جرم شناسی که پیش از ظهور جرم شناسی انتقادی تاسیس شده اند نکته ای که به ذهن متبادر می شود اینکه اگر چه جرم شناسی انتقادی نوآوری های بسیاری داشته برای نمونه در زمینه جرم شناسی فمینیسم و یا جرم شناسی سبز، اما در برخی موارد نیز با مذاقه در محتوای مکاتب مختلف این جرم شناسی متوجه می شویم در گاهی موارد آنچه به عنوان مکتبی نو معرفی و ارائه شده است، شالوده ای است از مطالعات و دست آوردهای مکاتب جرم شناسی سنتی که اکنون و تحت لوای جرم شناسی انتقادی با عنوانی نو تکرار شده است برای نمونه آنچه که ذیل عنوان جرم شناسی صلح جو آمده سابقا در مکاتب دیگر جرم شناسی نیز مفصلا مورد بحث قرار گرفته است.

کلیدواژه ها: جرم شناسی، حقوق کیفری، جرم شناسی انتقادی.

علل بزه دیدگی کودکان (مطالعه موردی دختران)

کوثر خالديان

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

تحولات سریع اجتماعی اقتصادی و گسترش دسترسی به فضای مجازی خانواده را در عصر حاضر با چالش ها و آسیب های فراوانی روبه رو ساخته است. از مهم ترین این آسیب ها بزه دیدگی اطفال در جهان و از جمله در ایران است. کودکان دنیای پاکی و صداقت و دریای عطوفت و مهربانی می باشند ولی طبق آمار های موجود که توسط سازمان های بین المللی تهیه گردیده است بیشترین ظلم ها و ستم ها بر آنها تحمیل می گردد انواع سواستفاده ها را می بیند؛ امروزه بشر نشان داده که زیباترین مخلوق عالم را رها می کند، می دزدد، می فروشد، معتاد می کند و چون بازیچه ای به هیچ می انگارد. باندهای مخوف مافیای؛ تجارت کودکان، تجارت مواد مخدر و تجارت جنسی بعضی مواقع بی هیچ مانعی به فعالیت مجرمانه خود ادامه می دهند و کودکان را مورد بزه بیشتر قرار میدهند. تحقیق حاضر راجع به علل بزه دیدگی کودکان بالاخص کودکان دختر می باشد و سعی شده است تا علل به صورت مطلق مورد بررسی قرار گیرد، امید است با تجویز قانون مناسب و راهکار های بهتر علل موجود رفع شده و شاعد کاهش آمار بزه دیدگی ها شویم.

کلیدواژه ها: بزه دیده، طفل، علل بزه دیدگی.

جنایت شکنجه در کنوانسیون های بین المللی و حقوق ایران

آذین قهرمانی

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

شکنجه ابزاری است که در گذشته برای اخذ اقرار یا ادای شهادت به کار برده می شد و بعدا با تصویب کنوانسیون منع شکنجه در سال ۱۹۴۸ این عمل جرم شناخته شده و در سایر اسناد بین المللی نیز با این عمل مخالفت شد . اما اخیرا برخی با استناد به این اسناد به ویژه کنوانسیون منع شکنجه، تحمیل هر گونه رنج و عذابی را در قالب مجازات و حتی با فقدان عنصر معنوی {یعنی داشتن انگیزه اخذ اقرار}، شکنجه می دانند و ایادی این امر را به نقض حقوق بشر متهم و محکوم می کنند .اما بر اساس تعریف شکنجه در کنوانسیون منع شکنجه و سایر اسناد بین المللی، تنها بر درد و رنج های جسمی و روحی که با انگیزه اخذ اقرار یا ادای شهادت توسط مامورین رسمی بر اشخاص متهم تحمیل می شود، شکنجه اطلاق می گردد و نمی توان مجازات های قانونی را که با هدف جلوگیری از تکرار جرم و برای مقابله با عمل مجرمانه انجام می شود، شکنجه تلقی کرد.

کلیدواژه ها: شکنجه، اقرار، کنوانسیون منع شکنجه.

واکاوی داوری در حقوق بین الملل و ضمانت اجرای آن

معصومه سرخی

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

در حقوق ایران دو مصلحت تسهیل و تسریع اجرای آرای داوری خارجی و اعمال نظارت مطلوب قضایی دو مصلحت مهم و گاه متعارضی هستند که در مقام تمهید یک رژیم اجرایی مناسب برای آرای داوری خارجی باید مورد توجه قرار گیرند. به منظور تامین این هدف اولین و مهمترین قدم یعنی الحاق به کنوانسیون نیویورک به عنوان یک معاهده چند جانبه مناسب برداشته شده است، معاهده ای که چندان در تعارض با قواعد امری حقوق ملی ما نیست و غالباً ضمانت اجرای مناسبی را در فرض نقض این قواعد به دست می دهد. به علاوه، در چارچوب مقررات حقوق ملی با توجه به دیدگاه مساعد رویه قضایی، تشبیه آرای داوری خارجی به آرای داوری ملی و توسعه رژیم اجرایی آرای داوری ملی به آرای داوری خارجی که حسب مورد ممکن است مقتضی توسعه رژیم اجرایی قانون آیین دادرسی مدنی یا قانون داوری تجاری بین المللی باشد، مناسب به نظر می رسد. به نظر می رسد چنانچه رایی از دیوان، برای اجرا به حقوق ملی آورده شود چون روش اختصاصی ای برای اجرای آن در حقوق ملی وجود ندارد، باید ترتیبات قانونی ای اتخاذ شود تا رای همان طور که هست و بدون هیچ گونه فرصتی برای بررسی ماهوی یا شکلی در محاکم ایران اجرا گردد. ممکن است بتوان همانند بعضی از کشورها برای اجرای رای از همان قواعد عهدنامه ۱۹۵۸ نیویورک استفاده نمود. در این طریقه نیز باید توجه داشت که دیوان مکرراً اعلام داشته است که دیوان و رای آن برتر از محاکم داخلی و احکام آنها می باشد و لذا آرای دیوان نمی تواند منتهی به رسیدگی ماهوی با رد احتمالی توسط دادگاه های ایران گردد. موانع ضمانت احکام داوری تجاری بین المللی عبارتند از: عدم رعایت شرایط دادرسی، مغایرت حکم با نظم عمومی، تعارض آرای صادره، تقاضای ابطال رأی.

کلیدواژه ها: داوری، حقوق بین الملل، ضمانت اجرا.

جایگاه شخص ثالث در مقام مداخله ی اجباری در دادرسی (جلب ثالث)

معصومه سرخی

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

پس از صدور حکم و قبل از قطعیت یافتن آن دخالت قهری شخص ثالث امکان پذیر است. در مقررات آیین دادرسی مدنی دخالت ارادی شخص ثالث (ورود شخص ثالث) در جایی تجویز شده که شخص ثالث در موضوع اصحاب دعوی اصلی برای خود مستقلاً حقی قایل باشد و یا خود را در محق شدن یکی از طرفین ذی نفع بداند و دخالت قهری ثالث (جلب ثالث) در صورتی اجازه داده شده که هریک از اصحاب دعوی جلب ثالث را لازم بدانند. بدین ترتیب معیار مداخله ی شخص ثالث در دادرسی مدنی «ذینفع بودن» است. با جلب شخص ثالث در دادرسی و محکوم شدن یا تشریک او در محکومیت از گریز او از دایره ی اعتبار امر قضاوت شده و بهره برداریش از حربه ی اعتراض ثالث جلوگیری می شود. دخالت و حضور (ارادی یا قهری) شخص ثالث در مرحله تجدیدنظر، در صورتی که حکم علیه او صادر شود قابل تجدیدنظر نخواهد بود. به علاوه، چنین حکمی، به لحاظ همین سبق حضور و دخالت قابل اعتراض نیز نخواهد بود. بنابراین وارد ثالث و مجلوب ثالث در صورتی که در مرحله تجدیدنظر در دعوی دخالت کند (یا دخالت داده شود) و حکم علیه او صادر شود حق تجدیدنظر خواهی و اعتراض بدان را نخواهد داشت. در مورد ورود ثالث که به اراده و اختیار شخص ثالث در مرحله ی تجدیدنظر به عمل می آید، به لحاظ ارادی بودن دخالت، چندان مشکلی به وجود نمی آید. اما در مورد جلب، که شخص ثالث به اجبار در دادرسی مرحله تجدیدنظر وارد می شود در تعارض با حقوق وی است.

کلیدواژه ها: مداخله اجباری، جلب ثالث، شخص ثالث.

مطالعه ای بر اصول حقوق عمومی در قوانین اداری

نرگس امیرپور

کارشناس رشته حقوق، گروه حقوق، دانشگاه آل طه، تهران، ایران.

چکیده

حقوق اداری شاخه‌ای از حقوق عمومی داخلی است و به مجموعه قواعد حقوقی گفته می‌شود که حقوق و تکالیف سازمان‌های اداری دولت و روابط آن‌ها با مردم را تعیین می‌کند. حقوق اداری ناظر بر فعالیت‌های مربوط به خدمات عمومی و حفظ نظم عمومی سازمان‌های اداری است و شامل فعالیت‌های سیاسی، قضائی، قانون‌گذاری این سازمان‌ها نمی‌شود. حقوق اداری، مجموع قواعد و احکامی درباره سازمان‌ها و نهادهای اداری و چگونگی نظارت بر اعمال و تصمیمات آنها و برقراری حاکمیت قانون و تأمین حقوق شهروندی است. حاکمیت قانون، یعنی وجود یک قانون بنیادی مانند «قانون اساسی» که در آن حقوق ملت و اختیارات هیئت حاکمه صریحاً معین شده باشد و همه متصدیان و مسئولان امور پاسخگوی اعمال خود باشند. اصول حقوق اداری هنجارهایی هستند که در صلاحیت‌های اختیاری مقامات اداری با هدف تحت کنترل قرار دادن اعمال و تصمیمات اداری و جلوگیری از سوء استفاده آنها از اختیاراتشان اعمال می‌شوند. البته این بدین معنا نیست که این اصول جایی در صلاحیت‌های تکلیفی ندارند، بلکه این اصول مبانی قوانینی را تشکیل می‌دهند که صلاحیت‌های تکلیفی مقامات اداری را شکل می‌دهد. به عبارت دیگر، تدوین‌کنندگان قوانین اداری نیز ملزم به رعایت این اصول در اعمال قانونگذاری خود هستند. از آنجائی که اصول حقوق اداری معیاری جهت کنترل تصمیمات و اعمال اداری توسط دادگاه‌های اداری محسوب می‌شوند، سوال این است که کدام اصول بر اعمال و تصمیمات اداری حاکم است؟ آیا این اصول بر کلیه اعمال اداری اعم از یکجانبه و دوجانبه حاکم است یا اینکه بر اعمال اداری خاصی حکومت دارد؟ هدف شناسایی اصول حقوق اداری حاکم بر اعمال و تصمیمات اداری بکار رفته در نظام حقوق اداری کشورمان جهت آشنایی قضات اداری و وکلای مدافع با این مفاهیم در راستای تضمین هر چه بیشتر از حقوق شهروندان در ادارات است.

کلیدواژه‌ها: اعمال و تصمیمات اداری، اصول حقوق اداری، مقامات اداری، قانونگذاری، حقوق شهروندان.

نحوه صدور و وصول چک صیادی و انواع آن

مهدی فدوی^۱، الهه سادات میریان دربندی^۲

^۱عضو هیات علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور، ایران

^۲دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه، ایران

چکیده

هدف از این تحقیق، بررسی کاربردی نحوه صدور چک صیادی و انواع آن و باید و نباید ها در این باب می باشد. چک تنها سند تجاری است که برای وصول آن سه مرجع حقوقی، کیفری و ثبتی پیش بینی شده است. صدور چک طبق قانون جدید می تواند از بروز جرایم و تخلفات زیادی پیش گیری کند. اگر قوانین و مقررات در زمینه اجرای قانون جدید به نحو صحیح اعمال شود از مراجعات مردم به مراجع قضایی جهت مطالبه وجه چک به نحو چشمگیری کاسته خواهد شد و با توجه به اینکه صدور و ثبت چک صیادی به صورت الکترونیکی است و دخالت انسان در ثبت آن به حد اقل ممکن رسیده است بنابراین مانع از صدور چک بلامحل می شود. این مقاله از نوع توصیفی و به روش کتابخانه ای و میدانی می باشد و در مورد چک مقالات زیادی نوشته شده اما در مورد موضوع مورد بررسی در این مقاله با وجود اهمیت آن، تحقیقات بسیار اندک است و محقق مجبور گردیده است برای نگارش مقاله بیشتر از سایت ها استفاده کند و همچنین تحقیق میدانی به عمل آورد.

کلید واژه ها: قانون جدید صدور چک، چک صیادی، ثبت الکترونیکی چک، مراجع قضایی و غیر قضایی.

مرور و تشریح مسائل مربوط به فساد در نظام‌های اداری و تحلیلی بر رویکرد های مبارزه با آن

سید محمد رضا سید علیخانی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد الکترونیکی، تهران، ایران.

چکیده

فساد، نقض قوانین موجود برای تامین منافع و سود شخصی است. از فساد غالباً به عنوان یک بیماری شدید نام برده می شود. بیماری نظیر سرطان و یا ایدز که بطور بی رحمانه از یک سازمان به سازمان دیگر و از یک نهاد به نهاد دیگر سرایت می کند، بطوریکه تمام نهادهای موجود را تحلیل برده تا منجر به فروپاشی سیستم سیاسی حاکم شود. مطالعه تاریخ تمدن‌های باستان بیانگر این نکته است که فساد در جوامع بشری قدمتی به اندازه تمدن داشته و اکنون نیز یکی از مسائل مبتلا به کشور های جهان می باشد. فساد اعتماد مردم به دولت را خدشه دار می سازد و ثبات سیاسی و هنجارهای فرهنگی و ملی و اجتماعی را متزلزل نموده و با تخریب رقابت منصفانه در بازار کار و تخصیص ناکارآمد منابع مانع رشد اقتصادی می شود. لذا اعتماد عمومی یکی از سرمایه های اجتماعی است که وحدت را در سیستم های اجتماعی ایجاد و حفظ نموده و ارزش های دموکراتیک را پرورش می دهد. اعتماد عمومی بعنوان یکی از ارکان حاکمیت هر نظام سیاسی و مبنای مقبولیت آن، اتکال متقابل دولت و ملت را تحکیم می بخشد، حال آنکه وظیفه دولت مدیریت صحیح این اعتماد عمومی و افزایش میزان آن است. فساد اداری نابسامانی های بسیاری برای جوامع بشری به دنبال داشته و جنگ های پی در پی، خشونت ها و قیام علیه تمدنهای حاکم، از بین رفتن سازمانها و در هم ریختن جوامع ناشی از فساد بوده است. به عبارتی فساد پاداشی نامشروع است که برای ورود فرد متخلف به تخلف از وظیفه، تخصیص داده می شود. عوامل موثر بر فساد اداری به دو دسته تقسیم می شوند: الف) عوامل درون سازمانی مانند فساد نیروی انسانی و ساختار تشکیلاتی اداری ب) عوامل برون سازمانی مانند عوامل اجتماعی و محیط بیرونی. جهت مهار فساد اداری و جلوگیری از شیوع این بیماری راهکارهایی را می توان ارائه داد.

کلیدواژه ها: نظام اداری، شفافیت اطلاعات، فساد، اداره، حقوق.

تحلیلی بر اصل شفافیت در نظام اداری ایران و بررسی آن از منظر حقوق

سید محمد رضا سید علیخانی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد الکترونیکی، تهران، ایران.

چکیده

شفافیت که به معنای آشکار بودن و در دسترس بودن اطلاعات جهت بررسی و نظارت است، از موضوعات محوری در مباحث کلان حکومت داری و اصلاح اداری عمومی است. از منظر اندیشه‌ی سیاسی اسلام، مردم سالاری دینی بر آرای خام و ناآگاهانه‌ی مردم استوار نیست، بلکه جوهر آن را آگاهی مردم شکل می‌دهد و وظیفه‌ی حاکم اسلامی به عنوان امانت‌دار مردم این است که مسائل جامعه را به گونه‌ای شفاف و صادقانه با مردم در میان بگذارد. وضع قوانین شفاف و بدون ابهام از لوازم حکومت مطلوب و از آثار حاکمیت قانون است. لزوم وضع چنین قوانینی ذیل عنوان اصل شفافیت قانون یکی از عناصر مهم «اصل کیفیت قانون» می‌باشد؛ اصلی پسا قانونمندی که برگرفته از آرای دیوان اروپایی حقوق بشر در طول سالیان متمادی بوده و تضمین کننده هر چه بیشتر حقوق تابعان قانون در مقابل کنش گران عرصه تقنین است. بند ۱۸ سیاست‌های کلی نظام اداری عبارت است از: «شفاف سازی و آگاهی بخشی نسبت به حقوق و تکالیف متقابل مردم و نظام اداری با تأکید بر دسترسی آسان و ضابطه مند مردم به اطلاعات صحیح». شفاف سازی و آگاهی بخشی نسبت به حقوق و تکالیف مردم و نظام اداری، موادی است که به عنوان یک مقوله مهم در نظام اداری محسوب می‌شود. شفافیت می‌تواند فساد را کاهش داده و زمینه‌های شکل گیری فساد را محدود کند، کارایی و کارآمدی نظام اداری را فزونی بخشد و در نهایت کارآمدی سیستم حکومتی کشور را ارتقاء دهد. در همین راستا، بند ۱۹ سیاست‌های کلی نظام اداری عبارت است از: «زمینه سازی برای جذب و استفاده از ظرفیت‌های مردمی در نظام اداری». مشارکت دادن مردم در نظام اداری باعث افزایش سرعت و دقت فرایندهای اداری شده و مشکلات موجود با همکاری مردم بسیار ساده تر قابل رفع خواهد بود. اما زمینه ساز مشارکت مردم شفافیت اطلاعات و ارائه اطلاعات می‌باشد. در این نوشته تلاش شده است تا مفهوم شفافیت و مشارکت مردم و راه‌های آن به صورت تفصیلی تر مورد بررسی قرار بگیرد.

کلیدواژه‌ها: نظام اداری، شفافیت اطلاعات، فرایندهای اداری، آگاهی بخشی.

تحلیلی بر مسئولیت مدنی مدیران اماکن ورزشی در قبال خسارت وارد به ورزشکاران و تماشاگران

مسعود جوانی

کارشناس ارشد رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی،
واحد سقز، کردستان، ایران.

چکیده

حقوق ورزشی یکی از گرایش های علم حقوق است که به بررسی حقوقی حوادث در ورزش می پردازد. منظور از حوادث ورزشی تمامی جرائم و شبه جرائمی است که توسط ورزشکاران، مربیان، مدیران ورزشگاه ها و باشگاه ها، تماشاگران، سازندگان و تولید کنندگان لوازم و تجهیزات و امثال آنها به طور مستقیم و غیر مستقیم در رابطه با ورزش انجام می گیرد. موضوع این حوادث ممکن است سلامتی، جان، اموال، حیثیت و سایر حقوق قانونی اشخاص باشد که در حوزه ورزش به نحوی حضور دارند. اکثریت افرادی که در یک حادثه ورزشی ضرر می بینند ورزشکاران و تماشاگران می باشند که خسارت وارده ممکن است ناشی از خرابی و عیب لوازم و تجهیزات ورزشی و یا کوتاهی و تقصیر مدیران در تامین سلامتی این افراد باشد و نیز ممکن است در نتیجه آموزش نامتناسب و ناصواب ورزشکاران توسط مربیان ناکارآمد، بی تجربه و یا غیر متخصص که از طرف مدیران استخدام میشوند، ایجاد شود. بررسی رابطه سببیت بین ضرر وارده و فعل و ترک فعل مدیران و تبیین نوع مسئولیت مدیران و شیوه و جبران خسارت وارده از اهمیت زیادی برخوردار می باشد و نیز احراز قابلیت استناد خسارتی که از اموال و تجهیزات و فعل زیانبار افراد زیر نظر مدیران ورزشگاه ها، ایجاد می شود به آنها (مدیران) یک امر اساسی و مهم می باشد که نیازمند تحقیقات دقیق و کاربردی است. با عنایت به اینکه قانونگذار به صورت یکپارچه علی رغم حساس و مهم بودن موضوع در خصوص حوادث ناشی از ورزش نپرداخته است و فقط در قوانین عام به صورت کلی اشاره نموده است و قانون خاصی که مربوط به مسئولیت مدنی در حوزه ورزش باشد وجود ندارد این امر موجب تشتت آرا و احکام صادره مراجع قضایی میشود.

کلیدواژه ها: حقوق ورزشی، حوادث ورزشی، ورزشکاران، تماشاگران، مسئولیت مدنی، ورزشگاه ها، مدیران ورزشی.

تحلیل و بررسی ضمانت اجرای مدنی علائم تجاری

مسعود جوانی

کارشناس ارشد رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی،
واحد سقز، کردستان، ایران.

چکیده

یکی از مهم ترین مسائلی که در علم حقوق علی الخصوص در حقوق مالکیت فکری مورد بحث و بررسی قرار می گیرد، بحث ضمانت اجرا باشد. به طوری که وجود ضمانت اجرا برای هر قاعده حقوقی میتواند متمایزکننده قاعده حقوقی از قاعده اخلاقی باشد و حتی به جرئت میتوان گفت که قاعده ای که فاقد ضمانت اجرا باشد را نمی توان قاعده حقوقی تلقی کرد. در تعریف ضمانت اجرا میتوان گفت که ضمانت اجرا، عکس العمل قانونگذار در برابر نقض یک قاعده، قانونی و لازم الاجرا می باشد. یکی از مهم ترین ضمانت اجرای موجود در قوانین حقوقی، ضمانت اجرای مدنی (الزام به جبران خسارت) و اقدامات تامینی یا اقدامات موقت و احتیاطی است که خود به چند دسته تقسیم می شود: اقدامات موقت و احتیاطی قبل از نقض حق، حین نقض حق و بعد از نقض حق که هر کدام از این تضمین ها در حقوق مالکیت های صنعتی می تواند به نحوی خاص جلوه گر شده و مانع نقض حق صاحب علامت گردد. در این مقاله علامت تجاری که به عنوان یکی از مصادیق و زیر مجموعه های مالکیت فکری همانند سایر حقوق متعلق به اشخاص حقیقی و حقوقی نقش مهمی در اعمال حق مالکانه و در تجارت داخلی و بین المللی ایفاء می کند، مورد مطالعه قرار گرفت. هدف از شناخت ضرورت حمایت از حقوق علائم تجاری این نکته ی مهم است که علامت تجاری همان ابزار انتقال حسن شهرت و تصویر تجاری یک پدیدآورنده ی انحصاری به عنوان تولیدکننده برای مصرف کننده می باشد؛ و نقض حقوق این مالکین موجب بی اعتباری تجاری و از بین رفتن ارزش اقتصادی کالا یا خدمات آنها می گردد. باید گفت حفاظت از خصیصه تمایز بخشی و منحصر به فرد بودن یک علامت تجاری و جلوگیری از تضعیف آن نیازمند حمایت نظام حقوقی مدرنی است که قوانین آن با رشد صنعتی دنیا به روز رسانی گردد که متأسفانه در ایران ساده ترین شکل از تدوین مقررات در این زمینه نادیده گرفته شده و با کاستی های بسیاری در مواجهه با ناقضین و نحوه جبران خسارات رو به رو هستیم.

کلیدواژه ها: انفساخ قرارداد، نظام حقوقی، علامت تجاری، جبران خسارات، قوانین حقوقی.

مطالعه ای بر دیدگاه حقوق خصوصی در مورد مفهوم خسارت بازداشت غیر قانونی و شیوه‌های جبران آن

مسعود جوانی

کارشناس ارشد رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی،
واحد سقز، کردستان، ایران.

چکیده

در قانون جدید آیین دادرسی کیفری مسئولیت دولت نسبت به خسارات ناشی از بازداشت متهمان بیگناه، اعم از اینکه مبنای مسئولیت تقصیر یا خطای قاضی یا اشخاص دیگر باشد، پذیرفته شده است. قانون یاد شده، ضمن شناسایی «حق» زیان دیده در مطالبه خسارت ناشی از بازداشت موقت، آیین ویژه ای را نیز به منظور اجرای این حق پیش بینی کرده است. یکی از موضوعاتی که در رشته حقوق خصوصی محل بحث است، مفهوم خسارت و شیوه های جبران آن می باشد. در همه نظام های حقوقی آنچه مسلم می باشد. این است که هرگاه ضرر وارد گردد باید جبران شود ضرر نیز ممکن است مادی، معنوی یا جسمانی باشد. یکی از مواردی که جبران خسارت در آن اهمیت بسزایی دارد موضوع «بازداشت غیرقانونی» می باشد. فرآیند کیفری که به منظور اجرای دادگری و تشخیص بزهکار انجام می شود، گاهی به بیراهه می رود و به جای محکوم کردن گناهکار، بی گناهی را مورد حکم کیفری قرار می دهد. در ادامه فرآیند دادرسی، بی گناهی عده ی زیادی از این افراد ثابت گردیده و دادگاه حکم به برائت آنها می دهد. بر کسی پوشیده نیست که بازداشت و حبس افراد نه تنها موجب زیان مالی فرد در بند و خانواده تحت تکلف و سرپرستی او نیز می شود، بلکه موجب تألمات روحی و صدمات معنوی و حیثیتی بسیار نسبت به افراد خانواده اش هم می گردد. وقتی که این بازداشت و حبس من غیر حق باشد. این تألمات و جراحات عاطفی به مراتب بیشتر خواهد بود، در این موقع سوال اساسی که مطرح می شود این است که آیا این افراد می توانند جبران ضرر و زیان های مادی و معنوی خود را از این بازداشت من غیر حق خواستار شوند؟ یا اینکه آیا حقی در این زمینه برای آنها متصور است؟

کلیدواژه ها: خسارت، بازداشت، حقوق ایران، حقوق انگلستان.

بررسی تعارض قاعده تسلیط با مالکیت و منافع عمومی

مسعود جوانی

کارشناس ارشد رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی،
واحد سقز، کردستان، ایران.

چکیده

یکی از قواعد مسلم فقهی قاعده تسلیط است. بیان این قاعده این است که هر گاه کسی بر مالی از مسیر شرعی و قانونی سلطه یافت کسی نمی تواند او را از انتفاع از آن مال باز دارد. از قاعده تسلیط گاهی به «قاعده تسلط»، تعبیر می شود. ولی در عبارت فقها به قاعده سلطنت معروف است. در گذشته مالکیت خصوصی بر زمین محترم و مقدس به شمار می آمد و اصل تسلط (ماده ۳۰ قانون مدنی) به ندرت مخدودش و محدود می شد، ولی امروزه به جهت حفظ مصالح جامعه و حمایت از طبقات ضعیف، مالکیت خصوصی، بویژه مالکیت بر زمین به انحاء مختلف محدود شده و حتی سلب مالکیت به لحاظ حفظ منافع عمومی، در کشورهای مختلف صورت قانونی به خود گرفته است. جایگاه خاص اموال و مالکیت در زندگی روزمره بشر اهمیت و برجستگی ویژه ای در بین سایر موضوعات دارد تا جایی که در مکاتب الهی و حتی نظام های غیر الهی یک اصل اساسی و مسلم برای تنظیم روابط اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه است در همین جهت قاعده تسلیط از مشهورترین قواعد فقهی است و به دلیل کاربرد گسترده اقتصادی و اجتماعی از دیرباز از اساسی ترین قواعد فقه اسلام بوده است این قاعده تثبیت کننده ارکان مالکیت است در تعارض موضوع مالکیت و قاعده تسلیط با منافع عمومی برخی از فقها این نظریه را غیر قابل خدشه دانسته اما دیدگاه های غالب معتقدند اصل ترجیح حقوق عمومی و مصالح جمعی قاعده تسلیط را محدود می نماید و در تعارض این دو منافع عمومی حاکم است هر چند برخی دیدگاهها در قاعده تسلیط بعنوان جمع یاد می کنند و تعارضی با منافع عمومی استنباط نمی کنند پژوهش حاضر موضوع مالکیت را با تکیه بر قاعده تسلیط و حاکمیت منافع عمومی با توجه به پیچیدگی روزافزون زندگی و روابط اجتماعی افراد که موجب تحدید قاعده تسلیط در تراحم با منافع عمومی و حتی سلب مالکیت می گردد مورد پردازش قرار داده است که تا کنون به گونه فوق کسی ورود ننموده است.

کلیدواژه ها: اخلاق، تسلیط، حاکمیت عمومی، مالکیت، منافع عمومی.

مروری بر مسئولیت مدنی داوران در نظام حقوقی ایران و امریکا

مسعود جوانی

کارشناس ارشد رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی،
واحد سقز، کردستان، ایران.

چکیده

داوری روشی برای حل اختلاف است که در آن طرفین به جای رجوع به نهاد قضائی، اختلاف خود را به یک یا چند داور مورد اعتماد ارجاع می‌دهند. آن‌ها می‌توانند داوران را خود تعیین کرده یا تعیین آن را به شخص دیگری یا به دادگاه بسپارند. رجوع به داوری ممکن است در هنگام تنظیم قرارداد (به صورت شرط داوری) پیش‌بینی شود یا پس از پیدایش اختلاف تصمیم به استفاده از آن گرفته شود. کلیه اشخاص حق دارند با توافق یکدیگر اختلافشان را از طریق ارجاع به یک یا چند داور حل و فصل کنند. البته فرقی ندارد که اختلاف آن‌ها در دادگاه طرح شده یا نشده باشد یا در صورت طرح در چه مرحله‌ای رسیده باشد. مسئولیت مدنی داور، خود از زمره شرایطی است که در قراردادهای داوری بین طرفین و داور مورد توافق قرار گرفته و لذا حدود مسئولیت داور با رعایت قواعد آمره حقوق داخلی از جانب طرفین قابل تغییر و تعدیل است. داور یک قاضی خصوصی است که به موجب قرارداد وظیفه‌ای قضایی را قبول می‌کند. براین اساس، قرارداد فی مابین داور و طرفین منعقد می‌شود. تمام نظام‌های حقوقی، وجود قرارداد و وظیفه قضایی داور را تأیید نموده‌اند. انجام ندادن وظیفه داوری می‌تواند موجب مسئولیت انتظامی، کیفری و مدنی شود، اما سیستم‌های حقوقی جهان نسبت به اصل مسئولیت مدنی داور اتفاق نظر ندارند. داوری همواره به عنوان جایگزینی برای رسیدگی قضایی مطرح بوده است، در قانون آیین دادرسی مدنی ایران نیز ۴۸ ماده بدان اختصاص یافته که این امر نشان دهنده اهمیت این نهاد از نظر مقنن ایران است.

کلیدواژه‌ها: داور، مسئولیت قراردادی، مسئولیت غیر قراردادی، مسئولیت حرفه‌ای، مصونیت مطلق، مسئولیت مطلق.

مطالعه ای بر حقوق شهروندی در ایران و مقایسه تطبیقی آن با آمریکا

بهزاد امام دوست

کارشناس ارشد رشته فقه و حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد انزلی، گیلان، ایران،

چکیده

شهروندی را قالب پیشرفته «شهروندی» می‌دانند. به باور برخی از کارشناسان، شهرنشینان هنگامی که به حقوق یکدیگر احترام گذاشته و به مسئولیت‌های خویش در قبال شهر و اجتماع عمل نمایند به «شهروند» ارتقاء یافته‌اند. شهروندی تا پیش از این در حوزه اجتماعی شهری بررسی می‌شد اما پس از آن شهروندی مفاهیم خود را به ایالت و کشور گسترش داده‌است، اگرچه امروزه بسیاری به شهروندی جهانی نیز می‌اندیشند. شهروندی امروزه کاربردها و معانی مختلفی یافته‌است. یک شهروند یک عضو رسمی یک شهر، ایالت یا کشور است. این دیدگاه، حقوق و مسئولیت‌هایی را به شهروند یادآور می‌شود که در قانون پیش‌بینی و تدوین شده‌است. از نظر حقوقی، جامعه نیازمند وجود مقرراتی است که روابط تجاری، اموال، مالکیت، شهرسازی، سیاسی و حتی مسائل خانوادگی را در نظر گرفته و سامان دهد. از این رو از دید شهری موضوع حقوق شهروندی، روابط مردم شهر، حقوق و تکالیف آنان در برابر یکدیگر و اصول و هدف‌ها و وظایف و روش انجام آن است. همچنین نحوه اداره امور شهر و کیفیت نظارت بر رشد هماهنگ شهر است که می‌توان به عنوان مهم‌ترین اصولی بدانیم که منشعب از حقوق اساسی کشور است. در واقع حقوق شهروندی آمیخته‌ای است از وظایف و مسئولیت‌های شهروندان در قبال یکدیگر، شهر و دولت یا قوای حاکم و مملکت و همچنین حقوق و امتیازاتی که وظیفه تأمین آن حقوق بر عهده مدیران شهری (شهرداری)، دولت یا به‌طور کلی قوای حاکم می‌باشد. به مجموعه این حقوق و مسئولیت‌ها، «حقوق شهروندی» اطلاق می‌شود. شهروندی زائیده ی زیستن در دنیای معاصر است که با تأکیداتی تازه در تلاش است با ایجاد تفاهم در زندگی اجتماعی، راه پیشرفت جامعه را هموار سازد. اصول نظام حقوق شهروندی نظامی خاص است که ممکن است از هر کشوری به کشور دیگر و هر جامعه ای به جامعه ی دیگر متفاوت باشد.

کلیدواژه‌ها: مقامات اداری، حقوق شهروندی، بحران، وضعیت اضطراری.

به کارگیری فناوری هوش مصنوعی در حقوق کیفری و تعارض آن با اصول حقوق بشری

فاطمه تاج آبادی

دانش پژوه دوره دکتری حقوق جزا و جرمشناسی، دانشگاه میبد یزد

چکیده

رشد فناوری های جدید، تحولات سریعی را به ارمغان آورده که به تبعیت آن کاربرد فناوری های دیجیتال و هوش مصنوعی در حوزه دادرسی نیز رو به فزونی می باشد. جلوه های کاربرد این فناوری در دنیای بی انتهای علم حقوق متعدد می باشد. الکترونیکی کردن فرآیندها و اعمال حقوقی، پردازش داده ها، تخمین احکام قضایی را می توان نمونه هایی از بهره گیری از فناوری های دیجیتال و هوش مصنوعی در عرصه علم حقوق دانست. عدم توجه به تناسب فناوری های به کار گرفته شده در دادرسی قضایی با نظام حقوقی حاکم بر جامعه می تواند ره آورد چالش هایی باشد که بی توجهی به آن در نهایت به بن بست رسیدن بهره گیری از فناوری های نوین در عرصه دادرسی و رسیدگی قضایی را به دنبال دارد. در پژوهش حاضر که به روش توصیفی-تحلیلی صورت گرفته؛ هدف بررسی مصادیق به کارگیری فناوری های دیجیتال و هوش مصنوعی در روند رسیدگی های قضایی و چالش های مرتبط با آن و بررسی برخی تناقضات با اصول مسلم رسیدگی های کیفری و اصول شناخته شده در اسناد بین المللی حقوق بشری می باشد.

کلیدواژه ها: هوش مصنوعی، فناوری های دیجیتال، رسیدگی قضایی.

بررسی حقوقی جایگاه ارزشهای تجاری در نظام حقوقی ایران

سبا علیزاده سامیان

کارشناس ارشد رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی،
تهران، ایران.

چکیده

تجارت در عصر کنونی از مرزها عبور کرده و پا به عرصه جهانی گذاشته است. در این میان وجود واسطه‌های زیاد از جمله نهادهای بین‌المللی باعث افزایش مشکلات در انجام معاملات جهانی گردیده است. به همین علت پول مجازی ایجاد گردید تا دست واسطه‌ها را در این میان کوتاه کرده و در روابط پولی و تجاری تسهیل ایجاد کند. تبادلات پولی و بانکی سنتی، از طریق واسطه‌هایی مانند بانک‌ها، قابلیت انجام دارند. به صورت معمول جهت خرید آنلاین از یک سایت خارجی یا داخلی، به کارت بانکی و رمز دومی نیاز داریم که از سوی بانک افتتاح‌کننده حساب در اختیار مشتری قرار می‌گیرد. اما با رواج مبادلات پولی اینترنتی، جایگاه ارز دیجیتال و پول مجازی در بسیاری از کشورها، مشخص شده و قانون استفاده از بیت کوین و سایر ارزهای مجازی در کشورهایی مانند ایالات متحده آمریکا، کره جنوبی، آلمان، چین، ژاپن و هندوستان، به تصویب رسید. پول مجازی با توجه به گسترش آن در دنیا و یکی از انواع آن به نام بیت کوین توانسته نظام‌های مالی دنیا را تحت تأثیر قرار دهد. امروزه حدود ۶۳۰ پول مجازی منتشر شده در دنیا وجود دارد که مهمترین آنها بیت کوین است. در تحقیق حاضر با توجه به اینکه به صورت کتابخانه‌ای تشریح شده است به بررسی مهمترین ویژگی‌های پول‌های مجازی که عبارتند از غیرقانونمند بودن، همتا به همتا بودن، بر پایه شبکه بودن، کالا بودن، دارایی داشتن، سرعت انتقال بالا، هزینه انتقال پایین، داشتن معاهدات پیشرفته ریاضی، کیف پول الکترونیکی، غیرمتمرکز بودن، بدون پشتوانه بودن، رمزنگاری پیشرفته و ... است. هدف از نگارش مقاله حاضر معرفی عاملی به عنوان پول مجازی که باعث به وجود آمدن جرائم نظیر کلان برداری و پولشویی اینترنتی نیز شده‌اند و عمده موارد استفاده از آنها در شبکه‌های مجازی و جوامع مجازی می‌باشد، برای نمونه در کشورما در حال حاضر سایت‌هایی وجود دارند که اقدام به خرید و فروش پول مجازی بیت کوین می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: ارز تجاری، اصول اخلاقی، امنیت بانکداری اسلامی، بیت کوین، پولشویی.

دکترین مسئولیت حمایت

محمدعلی کاظمی^۱، مسعود رحیمی^۲

^۱دکتری حقوق بین الملل و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

^۲کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

چکیده

در گذشته مفهوم حاکمیت به استقلال یک کشور هم از دیگر کشورها و هم از تعهدات حقوقی بین المللی محدود می شد، اما امروزه با تحول جامعه بین المللی و ظهور مفاهیم و ارزش های نو در پرتو اندیشه بشر دوستانه، نه می توان بر مطلق بودن حاکمیت ملی دولت ها تکیه کرد و نه کشورها را دیوار آهنینی در نظر گرفت که عبور از آنها صرفاً منوط به اجازه باشد. به دنبال شکست پی در پی جامعه جهانی در پاسخ به جرائم گسترده ای است که منجر به کشته شدن میلیون ها انسان بی گناه می شود. دکترین جدیدی به نام مسئولیت حمایت شکل می گیرد که سعی دارد با نگرشی جدید به موضوعات چالش برانگیزی مثل مسئله حاکمیت، عدم مداخله و منع توسل به زور، ضمن احترام به تمامی این مفاهیم و حتی تایید مجدد آنها توجه جامعه را از کشورها به سمت قربانیان اصلی مخاصمات جلب کند. همچنین این دکترین با ارائه یک برنامه دقیق در سه بعد پیشگیری، واکنش و بازسازی و با تاکید بر اولویت برنامه های پیشگیری بر بعد مداخله، مسیری متفاوت از مداخله بشردوستانه در پیش گرفته است. امروز این دکترین خود نیازمند حمایت جامعه جهانی است تا بتواند فردا با گستراندن چتر حمایتی خود در تمام نقاط دنیا به خصوص مناطقی که آستان وقوع بحران هستند از تکرار مجدد فجایع جهانی جلوگیری کرده و یا حداقل از درد و رنج ناشی از این فجایع کاسته و آن را متوقف کند. در این دکترین می بایست مداخلات بشردوستانه با مجوز شورای امنیت صورت گیرد. در این تحقیق سعی داریم سیر تدوین و تکوین این دکترین را در جامعه بین الملل در قضایای سودان، لیبی و سوریه بررسی نماییم و عملکرد دوگانه شورای امنیت را در این کشورها تحلیل نمائیم.

کلیدواژه ها: مداخله بشردوستانه، دکترین مسئولیت حمایت، مخاصمات مسلحانه داخلی، شورای امنیت.

تبیین عقد مزارعه از دیدگاه فقه و حقوق موضوعه ایران

فاطمه صلواتی^۱، سید عبدالباقر ابراهیمی^۲

^۱ دانشجوی دکتری، گروه حقوق، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، گیلان، ایران.

^۲ دانشجوی کارشناسی، گروه حقوق، واحد سمنج، دانشگاه آزاد اسلامی، کردستان، ایران.

چکیده

مزارعه عقدی است که به موجب آن، احد طرفین زمینی را برای مدت معینی به طرف دیگری می‌دهد که آن را زراعت کرده، حاصل را تقسیم کنند. قانون مدنی نیز مواد ۵۱۸ تا ۵۴۲ را به این قرارداد اختصاص داده و احکام آن را طی این مواد بیان کرده است. در ماده ۲۲۶ ق.م قانون مدنی در مزارعه، علاوه بر شرایط عمومی قراردادها که در ماده ۱۹۰ به آن اشاره شده است، رعایت شرایط دیگر نیز ضروری است که با اجتماع آنها عقد محقق می‌شود. مزارعه جزء عقود لازم است و جز با اقاله فسخ نمی‌شود. از کلام برخی فقها این گونه استنباط می‌شود که مزارعه عقدی تملیکی است. مدت باید به طور دقیق مشخص شود. تعیین مدت، نقش عمده‌ای در عقد مزارعه دارد و آثار خاصی بر این عقد می‌گذارد. مزارعه عقد است نه ایقاع در نتیجه برای تحقق آن دو اراده و قصد لازم است و اراده یک طرف عقد کافی نیست. هدف از انجام این پژوهش، بررسی همه‌جانبه عقد مزارعه است. ارکان و شرایط و ویژگی‌های این عقد که وجه ممیزه این عقد با سایر عقود معین است و همچنین موارد اختلافی به تفصیل در این مقاله بررسی می‌شود. مقاله از نوع توصیفی-تحلیلی بوده و ابزار گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است.

کلیدواژه‌ها: عقد، مزارعه، عامل، مزارع، زمین، زارع.

بررسی تطبیقی احکام و قوانین سقط جنین در ایران و لهستان

سجاد دانائی

طلبه سطح سه «کارشناسی ارشد» معارف اسلامی رشته فقه اصول، حوزه علمیه خراسان، مشهد، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر با مطالعه قوانین و مقررات ایران و لهستان راجع به سقط جنین می باشد. که با تطبیق موضوعاتی همچون قوانین حمایتی راجع به جنین در ایران و لهستان، که موارد جواز سقط جنین نوع و میزان مسئولیت کیفری سقط جنین غیر قانونی در دو کشور ایران و لهستان پرداخت می شود. حاصل این پژوهش این است به تفاوت کمی و کیفی قوانین دو کشور ایران و لهستان پی برده شود، نتایج تحقیق نشان می دهد سقط جنین در ایران و لهستان جرم شمرده شده، و فرد بزهکار بایستی به کیفر محکوم شود. در قوانین و تدوین کشور ما قوانین حمایتی از جنین را ذکر کرده و جواز سقط جنین تا قبل از چهار ماهگی و به خطر افتادن جان مادر، و جنین در اثر ناقص خلقگی ذکر کرده است، در حالی که در کشور لهستان این مورد جنین در اثر ناقص خلقگی جزء موارد جواز سقط جنین شمرده می شد ولی به علت مرگ میر زیاد مادران و کمبود جمعیت در ژانویه ۲۰۲۰ این مورد از موارد جواز سقط جنین حذف شد. اما در کشور لهستان موارد جواز سقط جنین را در دو مورد اول: تجاوز جنسی و ارتباط با محارم دوم: برای نجات جان مادر باشد ذکر شده است در حالی که در کشور ایران حتی در صورت تجاوز جنسی و ارتباط با محارم نیز اجازه سقط جنین را نداده است و در صورت سقط جنین شخص محکوم به مجازات یا پرداخت دیه محکوم می شوند.

کلیدواژه ها: سقط، جنین، قوانین، ایران، لهستان .

چگونگی تفکیک انواع قتل در قانون مجازات اسلامی

سید حسن مسعودی علوی

چکیده

قتل یا کُشتن یا کُشتار یا مُرداندن گونه‌ای آدم‌کشی است که در آن کشتن انسان بدون حکم قانونی روی داده باشد. در حقوق کیفری در اصل قتل به دو دسته عمد و غیرعمد تقسیم می‌شود در این مقاله سعی شده است به چگونگی تفکیک انواع قتل در قانون مجازات اسلامی پرداخته شود و به اصلی‌ترین مساله و سوال پاسخ داده شود اینکه آیا در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ مجلس شورای اسلامی به انواع قتل و چگونگی شناخت آن پرداخته شده است و یا قاضی با تکیه بر توانایی استدلال و نظر شخصی خود انواع قتل را مشخص می‌کند، برای پاسخ به این سوال باید مواد ۲۸۹ تا ۲۹۵، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مورد بررسی قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: انواع قتل، عمد، غیرعمد، قصد فعل، قصد نتیجه.

سهم آگاهی و درک حقوقی و اخلاقی در تمرین محرمانگی در میان مشاوران

محمد دیبا

کارشناسی ارشد، حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، یاسوج، ایران

چکیده

تا کنون، مسئله محرزگی که دغدغه مشاوران شده این است که آیا مشاوران از مسائل حقوقی و اخلاقی محرمانگی در میان خودشان آگاه هستند و آن را درک می کنند. بنابراین، هدف از این مطالعه، بررسی سهم آگاهی، درک حقوقی و اخلاقی در تمرین محرمانگی میان مشاوران بود. یک نظرسنجی مشتمل بر نمونه ای با اندازه ۶۰۲، با ارسال پرسشنامه ها به مشاورین در ایران انجام شد. تجزیه و تحلیل رگرسیون خطی این نتیجه را بدست داد که تنها آگاهی در میان مشاوران سهم قابل توجهی را در تمرین محرمانگی داشته است. عوامل دیگر مانند درک حقوقی و اخلاقی سهم معنادار و قابل توجهی نشان ندادند. این مطالعه به افزودن پیشینه پژوهشی کم در مورد حمایت از محرمانگی در مشاوره که یک عنصر ضروری در این فرایند است، کمک می کند. علاوه بر این، این مطالعه برای محققان، مشاوران و مریبان در طراحی دستورالعمل ها یا ضوابط اخلاقی در یک سازمان سودمند است. تحقیقات آینده باید به بررسی راه های تقویت تمرین محرمانگی بین مشاوران از نقطه نظرهای مراجعان، معلمان و عموم بپردازد چون که دیدگاه های آنها می تواند دستورالعمل ها و رویه های موثری را برای تمرین محرمانگی در ایران ایجاد کند.

کلیدواژه ها: دانشگاه، وبسایت، کارایی، پیروی، بعد فرهنگی .

شناسایی سازمانهای آزادیبخش در نظام حقوق بین الملل با نگاهی بر شناسایی سازمان آزادیبخش فلسطین (از رویکردی پسا استعماری تا رویکرد نوین حقوق بشر و حقوق بشردوستانه)

شاهو جعفری^۱، احمد رضا توحیدی^۲

^۱دانشجوی دکتری حقوق بین الملل دانشگاه قم

^۲دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه قم

چکیده

مسئله شناسایی در حقوق بین الملل جایگاه بسیار مهمی دارد. زیرا در نظم نوین جهانی و نقش راهبردی سازمان ملل متحد در این خصوص، برخورداری از مزایای نظام نوین حقوق بین الملل مستلزم شناسایی نهاد مربوطه مطابق مقررات حقوق بین الملل می باشد. مزایایی که گاهی یک تابع منفعل را به تابعی فعال ارتقا می دهد. شناسایی جنبش های آزادیبخش نقشی غیر قابل انکار در تبدیل شدن این جنبش ها به سازمان هایی فعال ایفا نموده است. از همین رو می توان بیان داشت بر خلاف اثر شناسایی در مورد کشورها که واجد اثر اعلامی است، در مورد سازمانهای آزادیبخش این اثر بیشتر واجد اثر تاسیسی می باشد. سازمانهای آزادیبخش که نسخه ارتقا یافته جنبش های آزادیبخش می باشند حاصل شناسایی نهادهای منطقه ای و بین المللی می باشند. این شناسایی که در راستای عملی نمودن حق تعیین سرنوشت ملتها می باشد، دربردارنده تکالیفی برای سازمان آزادیبخش مربوطه نیز خواهد بود. به همین دلیل می توان بیان داشت مسئله شناسایی سازمانهای آزادیبخش از دو منظر مزایا و تکالیف قابل ارزیابی است. از سوی دیگر بر خلاف شناسایی کشورها که تابع شرایط معینی است، در خصوص سازمانهای آزادیبخش وضعیت متفاوت است. چرا که شناسایی این سازمانها عمدتاً توسط سازمانهای منطقه ای صورت می پذیرد و متعاقب شناسایی از سوی سازمانهای منطقه ای در سازمان ملل نیز بسته به موقعیت سازمان آزادیبخش مورد تایید نهادهای سازمان ملل قرار می گیرد.

کلیدواژه ها: شناسایی، استعمار زدایی، سازمان های آزادیبخش، جنبش های جدایی طلب، حق تعیین سرنوشت.

بررسی بیماری های واگیردار از دیدگاه مسئولیت مدنی

سید جواد موسوی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، فارس، ایران.

چکیده

ویروس بدون مرز کرونا بر شرایط اقتصادی، افزایش و کاهش قیمت اجناس و کالاهای تجاری و روابط بین کشورها و دولت های آنها و نظرات کارشناسان و اقتصاددانان سراسر جهان و صادرات و واردات این کشور ها در زمینه های مختلف اثر گذار بوده است. شیوع ویروس کرونا در ایران نیز تاثیر بسیاری بر اقتصاد داخلی داشته و خواهد داشت؛ به باور کارشناسان اقتصادی در ایران، داستان کمی پیچیده تر است؛ در طرف عرضه نیز اقتصاد با فشار کاهشی روبرو است. با مختل شدن تجارت بین الملل و حتی حمل و نقل داخلی، زنجیره ارزش طیف وسیعی از محصولات دچار اختلال شده و ظرفیت تولید واحدها، به دلیل عدم دسترسی به نهاده ها کاهش می یابد. مصرف کالا در برخی مواقع با ورود خسارت به مصرف کننده همراه است. این خسارت ممکن است ناشی از نقص علم تولیدکننده به عوامل ورود خسارت و خسارت بار بودن آن باشد. اگر این نقص به صورت فراگیر بوده و در اثر قصور یا تقصیر تولیدکننده نباشد، به عنوان دلیل رافع مسئولیت مدنی در برخی از کشورها پذیرفته شده است. حقوق موضوعه ایران متعرض این بحث نشده است؛ اما با بررسی اصول و قواعد حقوقی و شرایط لازم در ایجاد مسئولیت مدنی می توان نقص علم بشری را رافع مسئولیت مدنی دانست . مستندات قانونی متعدد و در عین حال مبهمی برای اثبات اصل تکلیف دولت در قبال بیماری های واگیردار در قوانین و مقررات داخلی و بین المللی وجود دارد که با تکیه بر آنها و مبانی حقوقی و گاه فلسفی، باید بررسی شود. این تحقیق از نوع کاربردی و به روش توصیفی بوده و شیوه جمع آوری اطلاعات، کتابخانه ای است .

کلیدواژه ها: مسئولیت مدنی، داوطلب، کرونا، نظام کیفری.

مطالعه و تحلیل مسئولیت مدنی داوران در نظام حقوقی ایران و امریکا

سید جواد موسوی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، فارس، ایران،

چکیده

میتوان داور را بدین نحوه تعریف کرد که داور در قانون حل و فصل اختلاف توسط شخص یا اشخاص ثالثی است که صلاحیت خود را برای رسیدگی به اختلاف از قرارداد خصوصی فی مابین طرفین اختلاف کسب می کنند این شخص یا اشخاص ثالث داور یا داوران نامیده می شوند. داور برای حل اختلاف است که در آن طرفین به جای رجوع به نهاد قضائی، اختلاف خود را به یک یا چند داور مورد اعتماد ارجاع می دهند. آن ها می توانند داوران را خود تعیین کرده یا تعیین آن را به شخص دیگری یا به دادگاه بسپارند. رجوع به داور می ممکن است در هنگام تنظیم قرارداد (به صورت شرط داور) پیش بینی شود یا پس از پیدایش اختلاف تصمیم به استفاده از آن گرفته شود. کلیه اشخاص حق دارند با توافق یکدیگر اختلافشان را از طریق ارجاع به یک یا چند داور حل و فصل کنند. البته فرقی ندارد که اختلاف آنها در دادگاه طرح شده یا نشده باشد یا در صورت طرح در چه مرحله ای رسیده باشد. مسئولیت مدنی داور، خود از زمره شرایطی است که در قراردادهای داور بین طرفین و داور مورد توافق قرار گرفته و لذا حدود مسئولیت داور با رعایت قواعد آمره حقوق داخلی از جانب طرفین قابل تغییر و تعدیل است. داور یک قاضی خصوصی است که به موجب قرارداد وظیفه ای قضایی را قبول می کند. براین اساس، قرارداد فی مابین داور و طرفین منعقد می شود. تمام نظام های حقوقی، وجود قرارداد و وظیفه قضایی داور را تأیید نموده اند. انجام ندادن وظیفه داور می تواند موجب مسئولیت انتظامی، کیفری و مدنی شود، اما سیستم های حقوقی جهان نسبت به اصل مسئولیت مدنی داور اتفاق نظر ندارند.

کلیدواژه ها: داور، مسئولیت قراردادی، مسئولیت غیر قراردادی، مسئولیت حرفه ای، مصونیت مطلق، مسئولیت مطلق.

تحلیلی بر دیدگاه حقوق خصوصی در مورد مفهوم خسارت بازداشت غیر قانونی و شیوه‌های جبران آن

سید جواد موسوی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، فارس، ایران.

چکیده

فرآیند کیفری که به منظور اجرای عدالت انجام می شود گاه به اشتباه رفته و شخص بی گناهی را مورد حکم کیفری قرار می دهد. این در حالی است که اشتباهات قضایی در مراحل مختلف فرآیند کیفری امکان بروز دارند. از جمله در مرحله تحقیقات مقدماتی، ممکن است مقام قضایی دلایل و قرائنی را دال بر توجه اتهام به متهم بداند و با توجه به همان دلایل، دستور بازداشت وی را صادر نماید. در قانون جدید آیین دادرسی کیفری مسئولیت دولت نسبت به خسارات ناشی از بازداشت متهمان بیگناه، اعم از اینکه مبنای مسئولیت تقصیر یا خطای قاضی یا اشخاص دیگر باشد، پذیرفته شده است. قانون یاد شده، ضمن شناسایی «حق» زیان دیده در مطالبه خسارت ناشی از بازداشت موقت، آیین ویژه ای را نیز به منظور اجرای این حق پیش بینی کرده است. یکی از موضوعاتی که در رشته حقوق خصوصی محل بحث است، مفهوم خسارت و شیوه های جبران آن می باشد. در همه نظام های حقوقی آنچه مسلم می باشد. این است که هرگاه ضرر وارد گردد باید جبران شود ضرر نیز ممکن است مادی، معنوی یا جسمانی باشد. یکی از مواردی که جبران خسارت در آن اهمیت بسزایی دارد موضوع «بازداشت غیرقانونی» می باشد. فرآیند کیفری که به منظور اجرای دادگری و تشخیص بزهکار انجام می شود، گاهی به بیراهه می رود و به جای محکوم کردن گناهکار، بی گناهی را مورد حکم کیفری قرار می دهد. در ادامه فرآیند دادرسی، بی گناهی عده ی زیادی از این افراد ثابت گردیده و دادگاه حکم به برائت آنها می دهد. بر کسی پوشیده نیست که بازداشت و حبس افراد نه تنها موجب زیان مالی فرد در بند و خانواده تحت تکلف و سرپرستی او نیز می شود، بلکه موجب تألمات روحی و صدمات معنوی و حیثیتی بسیار نسبت به افراد خانواده اش هم می گردد. وقتی که این بازداشت و حبس من غیر حق باشد.

کلیدواژه ها: خسارت، بازداشت، حقوق ایران، حقوق انگلستان.

تحلیلی بر تعارض قاعده تسلیط با مالکیت و منافع عمومی

سید جواد موسوی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، فارس، ایران.

چکیده

تسلیط در لغت به معنای چیره گردانیدن کسی بر دیگری و مسلط کردن همراه با قهر و غلبه است. در اصطلاح فقهی عبارت است از تسلط و اختیار مالک برای هر گونه تصرف در اموال خویش. یکی از قواعد مسلم فقهی قاعده تسلیط است. بیان این قاعده این است که هر گاه کسی بر مالی از مسیر شرعی و قانونی سلطه یافت کسی نمی تواند او را از انتفاع از آن مال باز دارد. از قاعده تسلیط گاهی به «قاعده تسلط» تعبیر می شود. ولی در عبارت فقها به قاعده سلطنت معروف است. در گذشته مالکیت خصوصی بر زمین محترم و مقدس به شمار می آمد و اصل تسلط (ماده ۳۰ قانون مدنی) به ندرت مخدودش و محدود می شد، ولی امروزه به جهت حفظ مصالح جامعه و حمایت از طبقات ضعیف، مالکیت خصوصی، بویژه مالکیت بر زمین به انحاء مختلف محدود شده و حتی سلب مالکیت به لحاظ حفظ منافع عمومی، در کشورهای مختلف صورت قانونی به خود گرفته است. جایگاه خاص اموال و مالکیت در زندگی روزمره بشر اهمیت و برجستگی ویژه ای در بین سایر موضوعات دارد تا جایی که در مکاتب الهی و حتی نظام های غیر الهی یک اصل اساسی و مسلم برای تنظیم روابط اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه است در همین جهت قاعده تسلیط از مشهورترین قواعد فقهی است و به دلیل کاربرد گسترده اقتصادی و اجتماعی از دیرباز از اساسی ترین قواعد فقه اسلام بوده است این قاعده تثبیت کننده ارکان مالکیت است در تعارض موضوع مالکیت و قاعده تسلیط با منافع عمومی برخی از فقها این نظریه را غیر قابل خدشه دانسته اما دیدگاه های غالب معتقدند اصل ترجیح حقوق عمومی و مصالح جمعی قاعده تسلیط را محدود می نماید و در تعارض این دو منافع عمومی حاکم است هر چند برخی دیدگاهها در قاعده تسلیط بعنوان جمع یاد می کنند و تعارضی با منافع عمومی استنباط نمی کنند پژوهش حاضر موضوع مالکیت را با تکیه بر قاعده تسلیط و حاکمیت منافع عمومی با توجه به پیچیدگی روزافزون زندگی و روابط اجتماعی افراد که موجب تحدید قاعده تسلیط در تراحم با منافع عمومی و حتی سلب مالکیت می گردد مورد پردازش قرار داده است که تا کنون به گونه فوق کسی ورود ننموده است.

کلیدواژه ها: اخلاق، تسلیط، حاکمیت عمومی، مالکیت، منافع عمومی.

هستی شناسی اصول بنیادین دادرسی کیفری

عباس تدین

چکیده

اصول بنیادین در هر نظام حقوقی زیرساخت ها و پایه های هر نظام حقوقی را می سازند. این اصول مفاهیمی فراقانونی است که به عنوان میراث نسل های گذشته مورد پذیرش وجدان عمومی قرار گرفته و امروزه به عنوان مسلمات حقوق نیازی به اثبات ندارند. وجود این اصول، عقلانیت و انسجام ساختار حقوقی را تضمین کرده و فقدان آن، موجب آشفتگی و بی نظمی حقوقی می شود. این اصول که ریشه در اعتقادات و باورهای آن نظام، یافته ها و آموزه های حقوق بشری، حقوق داخلی و اسناد بین المللی دارند، در قلمرو آیین دادرسی کیفری، اهمیتی دوچندان می یابند؛ زیرا آیین دادرسی کیفری در صدد آشتی میان آزادی و امنیت است و بدیهی است اصول بنیادین حاکم در این مرحله باید از یک طرف، تأمین کننده حقوق فردی در مفهوم خرد و حقوق بشر در مفهوم کلان بوده و از سوی دیگر، تضمین کننده امنیت شهروندان و جامعه باشد. موضوع و هدف مقاله حاضر شناسایی مفهوم اصول بنیادین دادرسی کیفری و ویژگی های آن در قالب یک پژوهش نظری است. برآمد این پژوهش نشان می دهد اصول بنیادین دادرسی، اصول کلی و دائمی هستند که ریشه در حقوق اساسی و بنیادینی دارند که وجود آن ها باعث پایداری و دوام و نبود آن ها موجب از هم گسیختگی حیات دادرسی و مشروعیت آن می گردد.

کلید واژه ها: آیین دادرسی کیفری، اصول بنیادین، دیوان کیفری بین المللی، رویه قضایی.

تأثیر جایگزینی رمز ارز ها در معاملات بین المللی دولت های تحریم

عباس عادل دستجردی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

چکیده

سیاست آمریکا در مقابل کشورهای تحریم شده، استفاده از فشار اقتصادی است که البته این مساله به ضرر آمریکا نیز بوده، چرا که تحریم های چند ساله این کشور باعث کاهش استفاده از دلار در معاملات در جهان شده، به طوری که بر اساس آمار سوئیفت میزان تراکنش های یورو از دلار بیشتر بوده است. در مقابل، کشورهای تحریم شده به راهکارهای مختلفی برای عبور از تحریم ها دست پیدا کرده اند. روسیه برای کاهش خطرات تحریم ها خواستار کنار گذاشتن دلار و جایگزین کردن آن با پول های ملی شد. چین نیز با بین المللی سازی «یوآن» باعث کم رنگ شدن سلطه دلار میشود. همزمان با ایجاد این تغییرات در معاملات بین المللی، جایگاه ارزهای دیجیتال نیز به سرعت در حال تغییر بود به طوری که برخی کشورها اقدام به پذیرش ارزهای دیجیتال در نظام پرداخت خود کرده اند. در این میان، میزان استقبال از ارزهای دیجیتال در کشورهایی که دچار تحریم هستند نیز رو به افزایش است. امروزه نوآوری های فناورانه از جنبه های کلیدی صنایع هستند. این جنبه سبب رقابت پذیری بین جوامع شده است. نوآوری های فناورانه نیازمند بستر لازم است، بستری که امروزه به اقتصاد دیجیتال معروف شده است. در اهمیت اقتصاد دیجیتال در کشورها آمارهای مختلفی وجود دارد و فناوری های دیجیتال مفاهیم اولیه اقتصاد را هم متحول می کند. در ادامه به بررسی جایگزینی این رمز ارز ها می پردازیم.

کلیدواژه ها: رمز ارز ، تحریم ، معاملات بین المللی ، دلار.

سیاستگذاری متأثر از تنوع قومی در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران

مهدی جانعلیان^{۱*}، سحر صادقیان^۲

^۱عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور، ایران، تهران.

^۲دانشجوی مقطع کارشناسی، گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، ایران، سمنان.

چکیده

تنوع قومی در هر کشوری نیازمند سیاست گذاری متناسب با مبانی نظام سیاسی و وضعیت تنوع در آن کشور است و از این منظر، ایران نمونه بارز کشوری با چند قوم و فرهنگ است که قرنهاست در کنار هم به صلح و دوستی زیسته اند. اما در دوران معاصر با شدت گرفتن حرکت های تجزیه طلبانه مبتنی بر تنوع قومی و فرهنگی، اتخاذ سیاستهای کارآمد در جهت حفظ وحدت و انسجام ملی در این کشور از اهمیت شایانی برخوردار است. با توجه به اهمیت این مساله، مقاله حاضر، با روش اسنادی و با بهره گیری از منابع و اسناد موجود، ضمن انتخاب رویکرد سیاستگذاری متأثر از تنوع قومی به عنوان چارچوب نظری مختار، به بررسی جایگاه و اهمیت تنوع قومی در سیاستگذاری های کلان جمهوری اسلامی ایران، با تاکید بر اسناد بالادستی می پردازد.

کلیدواژه ها: قومیت، ملیت، سیاستگذاری، اسناد بالادستی.

چیستی استفاده سیاسی از "پروپاگاندا"

شهره شهسواری فرد

دانشیار، دانشکده حقوق، علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان، کرمان، ایران

چکیده

امروزه فصل جدیدی در زندگی بشر به وجود آمده است؛ که برتری های حاصل در تمام عرصه های سیاسی، اقتصادی و نظامی، «نه» با فاکتورهای دیروز و «نه» با تسلیحات پیشرفته نظامی امروز، بلکه با قدرت تبلیغات به دست می آید. در این راستا نگارنده، با نگاهی توصیفی-تحلیلی ضمن اشاره به مفهوم «تبلیغات سیاسی» و منفک ساختن آن از دیگر انواع تبلیغات، به بررسی سیر «دستکاری افراطی ذهن» به عنوان نمونه بحث برانگیز پردازد. شواهد گویای آن است که «تبلیغات سیاسی» از آنجایی که به صورت یک علم در آمده است دارای فرضیه ها، اصول و قوانین خاص خویش است. در نتیجه شخص یا رسانه ای که بتواند آن را در راه هدف هایش بهتر پیاده کند گوی سبقت را خواهد ربود. نفوذ سیاسی در نگرش ها به استعداد ویژه نیاز دارد که به روشنی در یابد که مخاطب «به چه چیزی نیاز دارد»، «به چه چیزی می اندیشد» و «چه واکنشی نشان می دهد».

کلید واژه ها: تبلیغات سیاسی، کنترل افراطی ذهن، ایزوله شدن، دستبند طلایی، روشهای تبلیغات.

دسترسی به اطلاعات به مثابه مصداقی از حقوق بشر در نظام حقوقی ایران

شهره شهسواری فرد

هیات علمی دانشکده حقوق، علوم سیاسی، دانشگاه آزاد واحد سیرجان، استان کرمان، ایران

چکیده

یکی از پایه های اساسی حکومت های شفاف، حق دسترسی شهروندان به اطلاعات است تا قادر به مشارکت مستقیم و غیر مستقیم در امور گردند. این حق، یکی از مهم ترین مصادیق آزادی های فکری است. و نظام های حقوقی جهان هر کدام به طرق گوناگون نسبت به این مساله اقبال نشان داده اند. نظام حقوقی ایران نیز با تصویب «قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات» در سال ۱۳۸۸ در زمینه این حق بنیادین قواعدی را وضع نموده، لیک در عمل اجرای آن با مواردی روبرو گردیده است. در این راستا نگارنده با نگاهی توصیفی-تحلیلی به بررسی مبانی نظری حق دسترسی به اطلاعات به عنوان مصداقی از آزادی های اساسی بشری و جایگاه آن در نظام حقوقی ایران پرداخته است. نتایج حاکی از آن است هر چند این حق در قانون اساسی به صورت ضمنی و در «قانون انتشار و دسترسی به اطلاعات» به صورت صریح به رسمیت شناخته شده است، و قانون مجازات اسلامی نیز در حمایت از ارزش های مندرج در قانون اساسی، در قبال سلب غیرقانونی این حق، ضمانت اجرای کیفری پیش بینی نموده است. لیک به دلیل فقدان ضمانت اجرا و «ادب درونی و بیرونی» قوانین، تحقق این مهم با ایراداتی مواجه شده و دسترسی به اطلاعات با مفاهیم پرطمطراقی مانند امنیت ملی یا حفظ حریم خصوصی تحت الشعاع قرار گرفته است.

کلیدواژه ها: آزادی های سیاسی، دسترسی به اطلاعات، امنیت ملی، حریم خصوصی.

تبیین جرایم اقتصادی با تاکید بر جرایم خاص علیه بورس اوراق بهادار

مریم محمدی

فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مالکیت فکری دانشکده حقوق دانشگاه تهران

چکیده

یکی از ارکان مهم هر کشور، رکن اقتصاد است. هریک از ارکان سیاسی، فرهنگی و علمی کشور به گونه ای به وضعیت اقتصادی وابسته است. در مقابل، جرائم اقتصادی مانع دستیابی دولت ها به اهداف ملی می شوند، جریان عمومی امور را به مخاطره می اندازند و به طور مستقیم امنیت کشورها را تحت الشعاع قرار می دهند. در این مقاله سعی شده است به تبیین جرائم اقتصادی پرداخته و اختصاصاً جرائم خاص علیه بورس را مورد مذاقی بیشتر قرار دهد.

کلیدواژه ها: جرم، اقتصاد، جرائم اقتصادی، جرائم بورسی.

مطالعه ای بر مبانی دوره حمایت از مالکیت ادبی و هنری

مریم محمدی

فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مالکیت فکری دانشکده حقوق دانشگاه تهران

چکیده

واژه مبنا به معنای بنیان، اساس، ابتدا، اول و پایه به کار می رود. شناخت مبنا ما را در فهم ماهیت، احکام و ساختار مالکیت فکری و شرایط حمایت از پدیده فکری آشنا می کند. حقوق مالکیت فکری به صورت کلی به حقوقی اطلاق می شود که دارای ارزش اقتصادی است ولی موضوع آن ها شی معین مادی نیست. مهم ترین هدف این نظام نیز اطمینان دادن به پدیدآورنده است که به صورت انحصاری حق استفاده از منافع اقتصادی پدیده فکری خود را دارد. بخش مهمی از حقوق پدیده های فکری و ادبی، حقوق اقتصادی است. حقوق مالکیت ادبی و هنری یکی از زیر شاخه های اصلی حقوق مالکیت فکری می باشد. منظور از مدت حمایت از این حقوق نیز مدت زمانی است که از حقوق پدیدآورنده یا صاحبان حقوق مادی نسبت به نتایج مادی آثارش حمایت می کند. موقتی بودن یا دائمی بودن حقوق ناشی از تراوشات فکری، موافقان و مخالفانی دارد. قانون گذار ایرانی از نظر موقتی بودن حقوق مادی تبعیت کرده و مدت های معینی را برای بهره مندی از نتایج مالی و اقتصادی آثار مشمول حق مؤلف مقرر کرده است. این دوره حمایتی مبانی مختلفی دارد که یکی از مبانی اصلی آن مبنای اقتصادی می باشد.

کلیدواژه ها: دوره حمایت، مالکیت ادبی، مالکیت هنری، مالکیت فکری.

علت شناسی و پیشگیری جرائم رایانه ای

سمیه اصغرپور لشکامی

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب

چکیده

با ملاحظه خصوصياتی مانند کم هزينگی و پرثمری و پايين بودن احتمال دستگيري يا مجازات، بدون مرز بودن فضای مجازی، امکان وارد آوردن خسارات بالا بدون آسیب جسمانی مجرم، آسان بودن تهیه و امکانات و عوامل مورد نیاز جرم، بازتاب جهانی موفقیت، امکان جذب حامی و همکار برای ارتکاب جرم از سراسر جهان بدون حضور فیزیکی، امکان جذب منابع مالی و پولشویی آسان تر و هرگونه انجام فعالیت های مالی الکترونیکی در جهت اهداف مجرمانه و پیچیدگی جرایم رایانه ای، مطالعه و پژوهش بیشتر و نیز تصویب قوانین مورد نیاز در این زمینه، امری بسیار ضروری است. پیشنهادات در حال حاضر با عنایت به پیشرفتهای لحظه ای در عرصه رایانه و فضای سایبر ضرورت آموزش بیش از پیش مشخص شده و برای اجرای یک سیاست کیفری مؤثر جهت پیشگیری از جرایم رایانه ای عبارتند از: ۱- از آنجاکه پلیس به عنوان ضابط دادگستری وظیفه کشف جرایم را بر عهده دارد، در کنار آموزش قضات و سایر مقدمات قضایی، آموزش پلیس نیز باید در سرفصل برنامه ریزی ها قرار گیرد ۲- آموزش های عمومی در سطح کارمندان دولت و نظامیان و همچنین مقامات قضایی ۳- تا حد ممکن عدم ذخیره سازی داده ها و اطلاعات طبقه بندی شده به شبکه های رایانه ای به خصوص شبکه جهانی اینترنت. ۴- مسدود کردن درگاه های رایانه های حساس در ادارات به عنوان راهکاری سریع و کم هزینه و در عین حال مؤثر.

کلیدواژه ها: جرایم رایانه ای، پیشگیری، علت شناسی، فضای مجازی.

واکاوی تبدیل قصاص نفس به عضو با تأکید بر اهدای عضو

سمیه اصغرپور لشکامی^۱، رحیم لطفی^۲

^۱ کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب

^۲ کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه مفید قم

چکیده

مقوله قصاص نفس و نقد و بررسی مؤلفه‌های آن، موضوعی بحث برانگیز است. این مقاله با روش توصیفی – تحلیلی بدنبال آن است که با پرداختن به موضوع تبدیل قصاص نفس به عضو، مسأله اهدای عضو را مورد تأکید قرار دهد. نتیجه تحقیق بیانگر آن است که مطابق قوانین جاری کشور، تبدیل قصاص نفس به عضو و اهدای اعضای بدن محکومین، می‌تواند گامی مؤثر در جهت کاهش مشکلات بیماران نیازمند عضو باشد. چه اینکه در اجرای کیفر قصاص از طریق اهدای عضو، نیازی به اخذ رضایت از اولیای دم نیست و نمی‌توان اولیای دم را بر تمامیت جسمانی قاتل مستولی دانست. البته اینکه در این شیوه، اخذ رضایت از جانی شرط است.

کلیدواژه‌ها: قصاص نفس، اهدای عضو، جانی، مجنی علیه.

بررسی مسئولیت دولتها در چارچوب اصول و منابع حقوق بین الملل محیط زیست

عبدالرضا قهرمانی^۱، عبدالمحمد افروغ^۲

^۱ دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

^۲ دکتری حقوق بین الملل، استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دشتستان

چکیده

مساله مهم در این مقاله مروری، چالش های حفاظت از محیط زیست بر مبنای مطالعه منابع و اصول حقوقی بین المللی، و نظریات مختلف در چارچوب مطالعه در حیطه مسئولیت دولتها در عرصه بین المللی، بر مبنای قواعد و اسناد بین المللی زیست محیطی، در مورد مقررات وضع شده و راهکارها برای حفاظت از محیط زیست، در بخش های مختلف، مانند: حفاظت از دریاها در مقابل آلودگی و حفاظت از حیات وحش و همچنین مبارزه با آلودگی آبهای شیرین و مبارزه با آلودگی هوا محقق میگردد. نتیجه و یافته های پژوهش به این مطلب اذعان میدارد که، دولتها تنها از طریق راهکار متابعت از قواعد حقوقی بین المللی در عرصه محیط زیست و پابندی به تعهدات زیست محیطی و با اقدامات حفاظتی، در قالب همکاریهای مشترک، میتوانند در اجرای هر چه بهتر اسناد بین المللی در راستای ایجاد محیط زیستی سالم گام برداشته و از بروز زیان به آن خودداری نمایند. این تحقیق به شیوه ی تحلیلی- توصیفی و با استفاده از مطالعات کتابخانه ای انجام گردیده است.

کلیدواژه ها: مسئولیت دولتها، منابع حقوق بین الملل محیط زیست، اصول حقوقی.

مسئولیت حقوقی و کنوانسیون راجع به امنیت و استقلال روزنامه نگاران و سایر متخصصان رسانه

عبدالرضا قهرمانی^{۱*}، بهرام فرهمند صابر^۲

^۱دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

^۲استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

چکیده

حفاظت از روزنامه نگاران همواره به عنوان یک هدف مهم مدنظر جوامع حقوقی در عرصه بین المللی می باشد و به شکل فراگیری نحوه عمل و فعالیتهای بشردوستانه و به تبع آن مفهوم مسئولیت حقوقی را دگرگون ساخته است. در این راستا جامعه بین المللی با این مسئله و چالش اساسی مواجه گردید که وارد نمودن ساز و کارهایی در قوانین و اصول بین المللی جهت متعهد نمودن دولت ها در کاهش خسارتهای جانی و مالی به روزنامه نگاران حین منازعات امری غیر قابل اجتناب و ضروری می نماید. نظر به آنچه بیان شد پژوهش حاضر با این سوال اصلی روبرو است که، تاثیر قواعد و مقررات سازمانهای حمایت کننده جهت حمایت از روزنامه نگاران بر جلوگیری از بروز زیان یا جبران خسارت وارده به آنها در قالب مسئولیت حقوقی چیست؟. جهت پاسخ به این سوال، این فرضیه قابل طرح هست که، خسارات وارده به روزنامه نگاران مغایر با قواعد حقوق بین الملل است و می تواند مسئولیت قانونی را در قالب غرامت تحمیل کند. روش پژوهش توصیفی – تحلیلی است و با هدف تبیین قواعد حقوقی در قالب بررسی کنوانسیون حمایت از روزنامه نگاران، انجام گردیده است. نهایتا نتیجه گیری می شود که اعمال محدودیتهای وارده از سوی کنوانسیون میتواند از بروز خسارات به روزنامه نگاران جلوگیری نماید.

کلیدواژه ها: کنوانسیون امنیت و استقلال روزنامه نگاران، مسئولیت حقوقی، سازمان محافظت کننده.

مسئولیت حقوقی بین المللی بشر دوستانه دولتها در قبال حفاظت از غیر نظامیان حین مخاصمات مسلحانه

عباس برزگرزاده^۱، عبدالرضا قهرمانی^{۲*}

^۱استادیار گروه حقوق بین الملل، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران

^۲دانشجوی دکتری تخصصی حقوق بین الملل، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر،

بوشهر، ایران

چکیده

غیرنظامیان در برابر هر نوع ظلم و ستم و خسارات حین مخاصمات مسلحانه نیاز به حفاظت دارند و این مطلب اهمیت مسئولیت حقوقی دولتها را در قالب قواعد حقوق بین الملل بشردوستانه دو چندان میکند. حفاظت ارائه شده توسط دولتهای درگیر در مخاصمات مسلحانه بایستی حفاظت و ایمنی مادی و همچنین ایمنی معنوی را بدون هیچ خسارت جسمی و روانی به طور عملی برای غیرنظامیان تضمین نماید که مستلزم آن است که دولتهای درگیر در منازعات نمیایستی به شرایطی دامن بزنند که در آن مرتکب اعمالی بر علیه غیرنظامیان نظیر ارباب، بازداشت خود سرانه، ربودن، شکنجه و قتل شوند و در غیر اینصورت مسئولیت حقوقی به دولتها تحمیل می گردد. بنابراین هر گونه حمله به اشخاص غیر نظامی و گروههای خاص و وارد آوردن خسارت بر اساس قوانین بین المللی ممنوع است و بار مسئولیت حقوقی بر شانه دولت های خاطی می گذارد و میبایستی در صدد جبران بر آیند. روش تحقیق از نوع تحلیلی توصیفی و با گردآوری مطالب و مطالعه به روش کتابخانه ای انجام گردیده است.

کلیدواژه ها: حقوق بشردوستانه، غیرنظامیان، مسئولیت دولتها، مخاصمات مسلحانه.

تحلیل قواعد بین المللی مرتبط با حقوق مالکیت آفرینشهای فکری

عبدالرضا قهرمانی^۱، عبدالمحمد افروغ^۲

^۱دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

^۲دکتری حقوق بین الملل، استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دشتستان

چکیده

مسئله مهم در این پژوهش بررسی تفصیلی حقوق و قواعد مرتبط با مالکیت آفرینش های فکری می باشد، اهداف مورد نظر در قالب بررسی اسناد حقوق بین الملل شامل موافقت نامه در باره جنبه های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری و کنوانسیونهای برن و پاریس و همچنین عملکرد سازمان جهانی مالکیت فکری و با بررسی میثاق بین المللی حقوق مدنی سیاسی، صورت می پذیرد، روش پژوهش از نوع تحلیلی توصیفی و به روش جمع آوری داده ها به روش کتابخانه ای می باشد، یافته ها و نتایج تحقیق حاکی از آن است که در صورت اجرای اصول و قواعد بین المللی توسط دولتها عضو معاهدات و اقدامات تاثیرگذار از قبیل اعمال مجازات ناشی از نقض حقوق میتوان شاهد جلوگیری از نقض مفاد قانونی و حمایت هر چه بیشتر از حقوق مالکیت آفرینش های فکری در عرصه بین المللی بود.

کلیدواژه ها: حقوق مالکیت آفرینش های فکری، قواعد بین المللی، اسناد حقوقی بین المللی.

مقایسه عوامل رافع مسئولیت بین المللی دولت ها و سازمان های بین المللی

سیدمهدی رضوی حاجی آقا

استادیار گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، ایران

چکیده

طرح پیش نویس مسوولیت دولت ها مصوب ۲۰۰۱ و طرح پیش نویس مسوولیت سازمان های بین المللی مصوب ۲۰۱۱ کمیسیون حقوق بین الملل به لحاظ ساختاری و محتوایی، مشابه هم بوده و به نوعی می توان، دومی را نسخه برگردان اولی دانست. بخشی از این مقررات در مورد عوامل رافع مسوولیت است که در هر دو طرح، شامل دفاع مشروع، اضطرار، ضرورت، قوه قهریه و اقدامات متقابل می باشد. این مقاله که بصورت توصیفی- تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای تنظیم گردیده در پی پاسخ به این سوال است که تعمیم مقررات مسوولیت بین المللی دولت ها به سازمان های بین المللی از جمله مقررات مربوط به عوامل رافع مسوولیت، تاچه حد امکان پذیر است. لذا از طریق بیان و تطبیق مقررات مربوطه، نشان داده شده است که با وجود یکسانی در مقررات، ملاحظات در ارتباط با عوامل رافع مسوولیت سازمان های بین المللی وجود دارد که البته این موضوع ناشی از تفاوت های ساختاری و عملکردی دولت ها و سازمان های بین المللی است.

کلیدواژه ها: دفاع مشروع، اضطرار، ضرورت، قوه قهریه، اقدامات متقابل.

تحلیل مفهوم حاکمیت قانون در حقوق عمومی و حقوق بین الملل

مهسا محمدزاده مجید

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

چکیده

بدون شک قانون ستون اصلی پایداری هر جامعه است چه در جوامع داخلی و چه در سطح روابط بین الملل و جایگاه والایی در حقوق عمومی و حقوق بین الملل دارد و دولتها و کشور متعهدند که بر مبنای آن گام بردارند و از هرگونه انحراف از آن چه در زمان صلح و چه در زمان جنگ پرهیز کنند چرا که قانون تنظیم کننده روابط انسانها در سطح ملی و ملتها در سطح بین المللی است و از این جهت است که حقوقدانان هر دو رشته از حقوق عمومی و حقوق بین الملل نسبت به آن قلمفرسایی کرده و از تقدس آن دفاع می کنند. هدف از انجام این تحقیق شناخت مفهوم و جایگاه حاکمیت قانون در حقوق عمومی و حقوق بین الملل بوده و تلاش می شود که به ارزیابی دقیقی از استقرار حاکمیت قانون از منظر حقوق عمومی و حقوق بین الملل بپردازیم و بازتاب و انعکاس حاکمیت قانون را در تثبیت نظم عمومی در جوامع داخلی و ثبات و صلح و امنیت بین المللی در دهکده جهانی را مشاهده کنیم. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی تطبیقی است که با تحلیل های منطقی این بحث تکمیل و ارائه خواهد شد و نتایج تحقیق ثابت می کند که در صورتیکه مفهوم و ارزش های نهفته در حاکمیت قانون شناخته شده و رعایت گردد ارتکاب بسیاری از جرایم در جوامع ملی کاهش خواهد یافت و از صلح و امنیت بین المللی در سطح روابط بین الملل حمایت و پاسداری بعمل خواهد آمد زیرا حاکمیت قانون در ذات خود، نظم و انضباط اجتماعی را پرورش می دهد و مدنیت را به جهانیان ارزانی می دارد و این همان جامعه ای خواهد بود که عدالت و قانون را پذیرفته و به مرحله اجرا درخواهد آورد.

کلیدواژه ها: حقوق عمومی، حاکمیت قانون، حقوق بین الملل، نظم عمومی، حکمرانی مطلوب.

سیاست های مرکز مراقبت بعد از خروج و کاهش تکرار جرم

قیصر قلاوند^۱، دکتر غلامحسین مسعود^۲، دکتر محسن شکرچی زاده^۳

^۱دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

^۲استاد راهنما

^۳استاد مشاور

چکیده

زندان در اثر ارتباط و معاشرت زندانیان با یکدیگر به مدرسه جرم آموزی تبدیل شده است. از سویی واکنش نسبت به بزهکاری و در موارد مقرر اعمال مجازات حبس فعلاً ضرورتی انکار ناپذیر است. کاهش تکرار جرم از طریق سیاست های مرکز مراقبت بعد از خروج و برنامه های بازپروری که در این راستا حین تحمل حبس اجرا می گردد یا تدابیر کیفری شدید سزادهی همواره مورد بحث می باشد. پرسش اساسی این است چگونه می توان با حمایت های مرکز مراقبت بعد از خروج و تدابیر مربوطه تکرار جرم را کاهش داد! در عدالت کیفری سنتی بر تشدید کیفر و رعب انگیزی مجازاتها جهت بازدارندگی و پیشگیری از تکرار جرم توجه شده است. لیکن در رویکرد مرکز مراقبت بعد از خروج و حمایت های آن بر نقش مهم این مرکز در کاهش تکرار جرم تأکید شده است. در این مقاله به تبیین حمایت های مرکز مراقبت بعد از خروج و برنامه های بازپروری زندانیان که در این راستا از بدو ورود محکوم به زندان آغاز می گردد، مفاهیم مشابه، سایر نهادهای حمایتی و تأثیر این سیاست ها در کاهش تکرار جرم پرداخته شده است.

کلیدواژه ها: زندان، کاهش تکرار جرم، مرکز مراقبت بعد از خروج، بازپروری، حمایت.

مسئولیت دولت ها در قواعد زیست محیطی حقوق بشر

فرزانه فرهادیان

دانشگاه جامع علمی و کاربردی نوبنیاد سیرجان

چکیده

یکی از ابزارهایی که از طریق آن می توان از محیط زیست و حقوق بشر حفاظت کرد، ایجاد مسئولیت برای دولت هاست حقوق بشر و محیط زیست روابط نزدیک و ناگسستگی باهم دارند. این روابط را می توان از دو منظر نگریست. از یک سو مسئله زیست محیطی میتواند ابعاد حقوق بشری داشته باشند و از سوی دیگر مسئله حقوق بشری نیز می تواند ابعاد زیست محیطی به خود بگیرد. موضوع حقوق بشر و محیط زیست همواره موضوع بحث و تاثیر این دو بر یکدیگر محل اختلاف یا توافق بین دولت ها در مجامع بین المللی بوده است. در قرن اخیر محیط زیست به شدت مورد استفاده قرار گرفته شده و رو به زوال رفته که نتیجه آن آلودگی و تخریب بیش از حد آن ها بوده است. پژوهش حاضر با روش، توصیفی- تحلیلی در وجه اول، تلاشی است برای نشان دادن این موضوع که دولت ها، به واسطه تعهداتی که در حقوق داخلی و بین المللی پذیرفته اند، ملزم به رعایت محیط زیست و حقوق بشر می باشند. با وجود پیشرفت های به وجود آمده در هنجار سازی با تدوین و تصویب ابزار های حقوقی بین المللی در زمینه های حقوق بشر و محیط زیست و نیز پیوستن تعداد زیادی از دولت ها هنوز ضعف های فراوانی در اجرای این گونه قواعد به چشم می خورد. نتایج نشان می دهد دولت ها در عرصه ملی و بین المللی مسئولیت هایی در قبال تضمین حقوق بشر و محیط زیست داشته و نقض هنجارهای حقوق بشر از سوی دولت ها موجبات مسئولیت بین المللی آنها را فراهم می آورد و آن ها را متعهد به تعهداتی در جبران عمل خود می نماید؛ از این رو، مسئولیت بین المللی، ضمانت اجرایی برای جلوگیری از خسارت وارد بر محیط زیست با دامنه فراگیر بین المللی، مثبت اما کند است. با توجه به اهمیت روز افزون بحث محیط زیست و مسئله حفاظت از آن، موضوع مسئولیت بین المللی دولتها نیز در این ارتباط از اهمیت زیادی برخوردار گردیده است.

کلیدواژه ها: مسئولیت دولت ها، قواعد حقوق بشر، محیط زیست.

ضابطه تشخیص قرار عدم استماع دعوی و حکم بر بی حقی در نظام دادرسی مدنی ایران

امیر محمد کریمی

قوه قضائیه

چکیده

در دادرسی مدنی ایران، آراء به دو دسته کلی حکم و قرار تقسیم می شوند. قانون گذار در قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹ شرایط صدور هر یک از آنها را به صورت کامل مشخص نکرده است و تنها به ذکر پاره ای از آثار آنها و البته به صورت ضمنی اشاره نموده است که مهم ترین آنها عدم برخورداری قرارها از اعتبار امر مختومه است. بر مبنای فقدان ضابطه قانونی میان حکم بر بی حقی و قرار عدم استماع دعوی به عنوان دو رای رایج الاستعمال و علی رغم تاثیر سرنوشت ساز آنها در حقوق طرفین، اشتباهات زیادی در رویه قضایی دیده می شود. این مقاله می کوشد تا با مطالعه قواعد حاکم بر حقوق موضوعه، مزرهای میان این دو تصمیم قضایی را ترسیم و ارائه نماید.

کلید واژه ها : دادرسی مدنی، حکم بر بی حقی، قرار عدم استماع دعوی، ضابطه تشخیص.

بررسی فقهی و حقوقی تأثیر عامل جنسیت در تشدید و تخفیف مجازات و عبادات

سید مسعود فخری^۱، محمد صحرایی اردکانی^۲

^۱فارغ التحصیل کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق دانشگاه اردکان

^۲عضو هیئت علمی فقه و مبانی حقوق دانشگاه اردکان

چکیده

جنسیت در حقوق کیفری ایران و تعیین نوع مجازات آنها اهمیت فراوانی دارد. و این موضوع مورد توجه کیفر شناسان و الهی دانان بزرگ قرار گرفته است، اجرای مجازات و اقدامات تأمینی و تربیتی از لوازم برقراری نظم و ثبات و امنیت جامعه به شمار می رود. این که همگان در برابر قانون یکسان هستند اصل غیر قابل انکار است اما در جاهایی شارع مقدس و قانون گذار ما جنسیت را در تشدید و تخفیف مجازات و عبادات مهم دانسته است و جنس مونث را تخفیف بیشتری داده است، و اسلام به دلیل نقش مهم مادری که او در خانواده ایفا می کند، وی مورد توجه قرار گرفته است و حمایتی به او داشته است، و اما در جاهایی هم به مرد تخفیف داده است چون مرد هم وظیفه ی تامین معاش و اقتصاد خانواده را بر عهده دارد، اصل و اساس اسلام بر پایه ی مساوات است و اگر قرار باشد یک نوع تشدید و تخفیف وجود داشته باشد، دیگر عامل جنسیت مطرح نمی شود، این جا جواب خیر است، هر چند بنا بر فرمایش قرآن که می فرماید: «شما را از این یک آفریدیم و ملاک برتری تقوا است» اما طبیعت جنس زن و مرد با هم فرق دارد، اگر این طور نبود یعنی عامل جنسیت مطرح نبود پس دیگر گرایش جنسی هم معنی نداشت، ازدواج هم معنا نداشت، تشدید و تخفیف مجازات و عبادات هم دیگر معنا نداشت، لکن این تفاوت در جنس و عدم تساوی، دلایل و حکمت های خاص خود را دارد و تحلیل هایی از فقها ارائه شده است که منافاتی با اصل عدالت جنسیتی ندارد. همه ی انسان ها تحت تأثیر هوی و نفس خود ممکن است دست به اعمال مجرمانه و گناه بزنند هر چند خداوند باب توبه را به روی بندگان خود گشوده است.

کلیدواژه ها: تشدید مجازات، تخفیف مجازات، جنسیت، عبادت، عدالت جنسیتی.

بررسی تعارض قاعده نفی سبیل با حقوق شهروندی اهل کتاب ایران

محمدعلی شیخی^۱، محمدمهدی زارعی^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق دانشگاه مازندران

^۲استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه مازندران

چکیده

قاعده نفی سبیل یکی از قواعد فقهی برخاسته از قرآن و روایات است که علما در فقه از آن استفاده نموده اند و با توجه به اینکه تعداد قابل توجهی از شهروندان کشور جمهوری اسلامی ایران را اهل کتاب تشکیل داده اند و هر کسی که تابعیت ایرانی داشته و از قوانین جمهوری اسلامی پیروی کند یک سری حقوق اولیه ای به نام حقوق شهروندی دارد لازم است برخی از نظرات متقدمین از فقها که با این حقوق در تعارض ظاهری هستند مورد بررسی قرار گیرد. نگارنده با بررسی مستندات قاعده نفی سبیل دست یافت که این قاعده فقط در مسائل تشریعی است نه مسائل تکوینی و خارجی و نیز یافته های ناشی آیات و روایات بر این دلالت دارد که شارع در مسائل تکوینی و خارجی مسلمانان را امر به احترام و محبت عدالت کرده و در برخی از روایات ظالمان به اهل ذمه را از دشمنان اهل بیت شمرده است. نگارنده در این مقاله با توجه به نظر بسیاری از فقهای متأخر که عقیده به تغییر احکام با تغییر ملاک آنها دارند یافته است که بعضی از احکامی که در صدر اسلام با توجه به شرایط آن زمان تشریع شده اند در عصر حاضر با تغییر ملاکات احکام مستفاد از قاعده نفی سبیل هم دچار تغییر گردیده است.

کلیدواژه ها: قاعده فقهی، نفی سبیل، حقوق شهروندی، اهل کتاب.

بررسی تطبیقی مسئولیت پزشکی با رویکردی بر قاعده احسان در فقه و قانون مجازات اسلامی

یاسمن سعیدی^۱، ابراهیم یاقوتی^{۲*}

^۱ دکتری تخصصی فقه و مبانی حقوق و مدرس دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

^۲ دانشیار گروه فقه و مبانی حقوق دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

چکیده

قاعده احسان یکی از مسقطات ضمان به شمار می رود، مقصود از این قاعده این است که هرگاه شخصی برای انجام وظیفه و یا با انگیزه خدمت و نیکوکاری، موجب وارد شدن خسارت به دیگری شود، در صورت رعایت مقررات قانونی و نکات ایمنی اقدام کننده ضامن نیست و شخص محسن ملزم به جبران خسارت نمی باشد. هدف از پژوهش حاضر روشن ساختن مبانی فقهی قاعده احسان و انطباق قاعده با نصوص وضع شده قانونی در مسئولیت مدنی و کیفری پزشکی می باشد که به صورت توصیفی- تحلیلی نگارش یافته است. در خصوص مسئولیت مدنی و کیفری پزشکی قانون گذار در ماده ۴۹۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به شرح کامل این مسئولیت پرداخته و بیان می دارد؛ هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد ضامن است. اما اگر مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی یا قبل از معالجه اخذ براءت بگیرد و هم چنین مرتکب تقصیر یا بی مبالاتی نشود محسن است و باید حکم به عدم مسئولیت پزشک داد، مگر اینکه عمل وی از دایره شمول احسان خارج باشد یعنی پزشک یا مرتکب تقصیر شود یا هدف از انجام پزشکی، مداوا و درمان نبوده یا اینکه با دریافت اجرت فراوان، به نوعی تعهد به نتیجه کرده باشد.

کلیدواژه ها: پزشکی، قاعده احسان، مسئولیت مدنی، مسئولیت کیفری، فقه امامیه.

بررسی ارث کودکان نامشروع در فقه امامیه و حقوق ایران

یاسمن سعیدی^{۱*}، مریم عزیزی^۲

^۱ دکتری فقه و مبانی حقوق و مدرس دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

^۲ کارشناس فقه و مبانی حقوق دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

چکیده

یکی از با اهمیت ترین مسائل مربوط به حقوق بشر که به آن توجه ویژه شده حقوق کودکان می باشد اما می توان اظهار داشت با کمرنگ شدن نقش دین و مذهب در جوامع کنونی و پای بند نبودن به بسیاری از اصول شرعی و قانونی و هم چنین عرفی، کودکانی که بدون تشکیل خانواده و در نتیجه روابط جنسی ممنوع بین زن و مرد نامحرم متولد می شوند که به عنوان انسان دارای احکام و شرایطی از لحاظ فقهی و حقوقی هستند. هدف پژوهش حاضر این است حقوق کودکان نامشروع را با توجه به اینکه هیچگونه نقشی در تعیین سرنوشت خود ندارند، مورد بررسی قرار دهد. مقاله حاضر به شیوه ی توصیفی – تحلیلی نگارش یافته و دستاورد این پژوهش حاکی از این است هر چند فقها در مورد نسب کودکان نامشروع اختلاف نظر دارند اما می توان گفت بنابر حکمی که در فقه و قانون برای این کودکان صادر شده عدم انتساب نسب است، این حکم به این معنی است که هیچگونه رابطه ای بین این کودکان و والدینشان وجود ندارد و انتفاء نسب یعنی نبودن کوچکترین مسئولیت و وظیفه نگهداری و تربیت و پرداخت نفقه و غیره.

کلید واژه ها: ارث، کودکان نامشروع، انتساب نسب، فقه امامیه، حقوق کودک.

حق دادرسی عادلانه در سایه استقلال قاضی

دکتر مجتبی بانسی

بازپرس دادسرای ویژه امور جنایی و جرایم امنیتی شیراز

چکیده

حق دادرسی همیشه تابع اصولی دیگر نظیر اصل برائت و اصل دسترسی به وکیل قرار می گیرد اما در مطالعه حاضر به حق دادرسی عادلانه در سایه اصل استقلال قاضی پرداخته و نسبت این حق با تمام شئون اصل استقلال قاضی مطالعه می گردد اما حق دادرسی عادلانه جزئی از حقوق مدنی و سیاسی یعنی حقوق بشر نسل اول است که در نظام تحت حاکمیت قانون ایجاد و اجرا می گردد؛ در پژوهش حاضر تبیین می گردد که عملکرد مقام قضایی در رابطه با نهادهای رسمی و طرفین و مهمتر از همه چگونگی عملکرد مقام قضایی در انتخاب و تفسیر قانون در یک پرونده قضایی نقش بسیار پراهمیتی در تأمین دادرسی عادلانه ایفاء می نماید.

کلیدواژه ها: دادرسی، قاضی، استقلال، تفسیر.

پیامد شفافیت در کارآمدی دولتها بر اساس الگوی حکومت علوی

جهانگیر قلی پور^۱، فاطمه جنگجوی^۲

^۱دکتری مدیریت اطلاعات دانشگاه تبریز

^۲دانشجوی دکتری حقوق عمومی، دانشگاه تبریز، تبریز

چکیده

امروزه با افزایش ارتباطات و گسترش فضای مجازی گرایش دولت های به سوی دولت باز بیشتر شده است زیرا اطلاع از که عملکرد دولت حق مردم است. پژوهش های متعددی در این مورد در سراسر جهان به خصوص کشورهای پیشرفته رخ داده که با بررسی آن ها می توان متوجه شد مفهوم دولت باز در دیرباز مورد توجه دولت ها قرار گرفته است، دولت شفاف مدل جدیدی از دولت های مدرن است. دولت های مختلف جهان بر اساس قوانین داخلی حاکم بر کشورشان به ارائه الگوی مطلوب دولت شفاف جهت دستیابی به توسعه، پرداختند. لذا عنصر شفافیت به معنی دسترسی آزاد عموم مردم به اطلاعات و عملکرد و تصمیمات دولت حاکم بر کشور، از مهم ترین موضوعات به شمار می آید. در این جستار با روش توصیفی تحلیلی برآنیم که تاثیر شفافیت را در کارآمدی دولتها بسنجیم تا به این سوال بنیادی پاسخ دهیم که مولفه های دولت شفاف در نظام های سیاسی دولتها براساس الگوی مطلوب کدام اند؟ آیا الگوی دینی می تواند در تکوین دولت شفاف و حکومت دموکراتیک اثرگذار باشد؟ نتایج تحقیق نشان می دهد تعامل بین دولت و شهروندان ستون اصلی جوامع دموکراتیک است. استفاده از رسانه های اجتماعی و سایر روش های ساده تعاملی برای ارتباط با شهروندان کمک می کند تا آن ها ایده های خود را به اشتراک بگذارند و باز خوردهای ارزشمند خود را در مورد موضوع های مختلف ارائه دهند و در فرایند های خط مشی گذاری مشارکت داده شوند.

کلیدواژه ها: دولت شفاف، دموکراسی، دولت مدرن، دولت باز، حکومت علوی.

تأثیر مقررات بین المللی راجع به اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ اسلامی و قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹

محمودرضا صفراپی^۱، سعیده یاری^۱، مریم جعفریان^۲

^۱دانشجوی دوره دکتری حقوق جزا و جرمشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس

^۲دکتری حقوق نفت

چکیده

اقدامات سازمان ملل متحد در مورد اطفال و نوجوانان موجب شده حجم عظیمی از قواعد موضوعه حقوق بشر وارد بدنه اصلی قوانین کشورها شده و آنها را ملزم به تبعیت از سازوکارهای الزام آور بین المللی سازد. از جمله این حقوق حق و آزادی هایی است که در اسناد حقوق بشری برای اطفال و نوجوانان مورد شناسایی و حمایت قرار گرفته است و نقض برخی از آنها جرم انگاری شده است. جرم انگاری جرایم اطفال و نوجوانان، یکی از شدیدترین مداخله ها در مصادیق نقض حقوق بشر می باشد و از شرایط ویژه ای نیز برخوردار است. حقوق کیفری ایران از آغاز تأسیس عدلیه، فراز و نشیب های فراوانی را در زمینه حقوق کیفری اطفال تجربه نموده و حاصل این تغییر و دگرگونی به صورت قوانین و لوایح، که آخرین اراده قانونگذار تصویب قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ بوده است که البته به طور کاملاً آشکار در تلازم و وابسته به فقه و شرع و همچنین اسناد بین المللی و تجربه حقوقی می باشد. قانون مذکور دیدگاه جدیدی را در این خصوص اتخاذ نموده است که طبق آن واکنش های مختلفی مانند اقدامات تأمینی و تربیتی، مجازات های تعزیری و بازدارنده، تأدیب و ... مسؤولیت کیفری اطفال و نوجوانان را نهایتاً به صورت تدریجی وضع کرده است. در پژوهش حاضر دگرگونی ها و تکامل قانون مجازات اسلامی و قانون حمایت از اطفال و نوجوانان را مورد بررسی قرار می دهیم.

کلیدواژه ها: مقررات بین المللی، اطفال و نوجوانان، قانون مجازات اسلامی، قانون حمایت از اطفال و نوجوانان.

نحوه ثبت اختراعات و مالکیت صنعتی شرکتهای دانش بنیان در نظام حقوقی ایران

علی مراد خسروی

مدرس دانشگاه جامع علمی کاربردی مرکز فارسان

چکیده

ثبت اختراع امتیازی است که به ابداع کنندگان آثار نو و جدید که از دیدگاه اقتصادی حائز اهمیت است اهداء می شود. این اهداء توسط موسسه خاصی صورت می گیرد و هرنوع بهره برداری مالی و اقتصادی از این ابداع و نوآوری تا مدت زمان خاصی در اختیار مبتکر قرار دارد و حق مالکیت آن از دیگران سلب می شود. در هر کشوری ثبت اختراع جزء حقوق داخلی آن شرکت محسوب می شود و امتیازاتی از طرف کشور مربوطه در اختیار فرد مبتکر قرار می گیرد. در صورتی که ثبت اختراع جنبه بین المللی داشته باشد از حقوق بین المللی برخوردار خواهد شد و وسایر کشورها از دخل و تصرف در ابداع ایجاد شده منع می شوند. به طور کلی هر فردی که کشف یا ابداع یک فرآیند جدید و مفید اعم از ماشین، تولیدات، ترکیب مواد و یا هر چیزی که ترقی و پیشرفت را سبب شود انجام دهد، به وی امتیاز ثبت اختراع تعلق می گیرد. برای درخواست ثبت اختراع و همچنین شرکت های دانش بنیان به طور دائم، ابتدا باید فرم تقاضا تنظیم شود. این فرم شامل مشخصاتی نظیر خواسته ها، تصویرها، سوگند نامه ها و میزان دستمزد مورد نیاز برای ثبت آن می باشد که تمامی آنها در قفرت خاصی مرقوم می گردد. شیوه ثبت اختراع از اهمیت خاصی برخوردار است که می تواند نقش موثری در پذیرش و ثبت آن داشته باشد. مبتکر بایستی نو و جدید بودن اثر یا اختراع ابداعی را به طور شیوا و صریح بیان نماید و جنبه های اقتصادی و تاثیرگذاری آن را در رفاه عمومی به وضوح شرح دهد. پس از ارائه اختراع یا اثر مربوطه داوران حقوقی، اقتصادی، و علمی آن را به طور کامل بررسی کرده و سپس مجوز ثبت اختراع را صادر می کنند.

کلیدواژه ها: ثبت اختراع، مالکیت، شرکت های دانش بنیان.

تحلیل ماهیت محاربه در فقه اسلامی

احسان حضرت زاده

طلبه سطح ۳ حوزه علمیه

چکیده

محاربه یکی از مهم‌ترین جنایات علیه امنیت داخلی و حتی خارجی است. این پدیده مجرمانه برگرفته از آیه ۳۳ مبارکه سوره مائده است که یکی از مهم‌ترین مبانی قرآنی مورد استفاده در فقه کیفری اسلام است. با توجه به تفاسیر و روایات وارده در این خصوص فقهای شیعه محاربه را بر کشیدن صالح برای ترسانیدن مردم تعریف کرده‌اند. یکی از موارد اختلاف در مورد محاربه، بحث کیفیت و نحوه اجرای مجازات‌های چهارگانه در آیه شریفه است. در روایات تعیین حد محاربه، قول معروف فقهای شیعه، ترتیب، تخییر و انتخاب، سه روش آورده است که قول مشهور فقهای شیعه و به تبع آن در قانون مجازات اسلامی قول به تخییر است و بر همین اساس در قانون مجازات اسلامی، انتخاب یکی از حدود چهارگانه به صلاح‌دید حاکم و بر عهده وی می‌باشد. بر همین اساس و برای دستیابی به پاسخ مورد نظر، پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی-تطبیقی، انجام گرفت که در آن ابتدا به بیان مفهوم محاربه و آشنایی با انواع مجازات‌های محاربه انجام شد و سپس سخنان فقها مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

کلیدواژه‌ها: محاربه، کیفیت مجازات، حدود چهارگانه و فقها.

تبلیغات تجاری در فضای سایبری از منظر حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران

مجتبی خدابی^۱، مصطفی السان^۲

چکیده

اهمیت تبلیغات در فضای سایبر به حدی است که سالانه میلیاردها دلار به این بخش معطوف می‌شود. این حجم عظیم سرمایه‌گذاری نشانه آن است که تبلیغات تأثیرات اقناعی بر مخاطبان خود دارد و نیازهایی را در آنها پدید می‌آورند. هدف از پژوهش حاضر ارزیابی تبلیغات تجاری در فضای سایبری از منظر حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران می‌باشد. از نظر هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ گردآوری اطلاعات، توصیفی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه کتب قانون به ویژه قانون اساسی، مقالات اینترنتی، سایت‌ها و دیگر منابع معتبر به ارزیابی میزان رعایت مالکیت فکری حاکم بر تبلیغات سایبری تجاری و غیرتجاری و نیز اساتید و صاحب‌نظران حقوق و تبلیغات می‌باشد. روش نمونه‌گیری نیز روش هدفمند یا قصدی می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از ابزارهای ثبت‌نوشته و مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. در بخش نظری با مراجعه به کتب قانون و قانون اساسی، مقالات اینترنتی، سایت‌ها و دیگر منابع معتبر به ارزیابی میزان رعایت مالکیت فکری حاکم بر تبلیغات سایبری تجاری و غیرتجاری پرداخته شد. در بخش مصاحبه نیز از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد که با ده نفر از صاحب‌نظران مصاحبه به عمل آمد. جهت آزمون سوال‌های تحقیق از نقل قول‌نویسی استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد اصول حقوقی حاکم بر تبلیغات سایبری تجاری و غیرتجاری نشان داد که حفظ و توسعه ارزشهای اخلاقی، موازین شرعی و مصالح اجتماعی، پاسداشت خط و زبان رسمی کشور و ممنوعیت اضرار به غیر و تعرض به حریم خصوصی افراد از مهمترین اصول حقوقی حاکم بر تبلیغات سایبری تجاری و غیرتجاری می‌باشند. در زمینه تبلیغات و حقوق مالکیت فکری حاکم بر تبلیغات سایبری تجاری و غیرتجاری را می‌توان در پنج دسته ارتقای ظرفیت فنی بومی، ایجاد قوانین و مقررات ملی کاربردی‌تر و کارآمدتر، تقویت زیرساخت‌ها و بازار داخلی، پیگردهای قضایی و حقوقی، توسعه مطالعات تطبیقی دسته‌بندی نمود.

کلیدواژه‌ها: تبلیغات تجاری، فضای سایبری، حقوق مالکیت فکری، تبلیغات غیر تجاری.

هوش مصنوعی و تاثیر آن بر وکالت در جریان دادرسی

معصومه رحیمی

کارشناسی حقوق، دانشگاه شهید بهشتی تهران

چکیده

هوش و هوش مصنوعی در دهه های متوالی موضوع مطالعه محققان فلسفی و علمی بوده و تاکنون نیز از مهمترین و بحث انگیزترین موضوعات پژوهشی روز جهان است. گستره موضوعاتی که هوش مصنوعی دربرمیگیرد بسیار وسیع و متنوع است. در این گزارش به بررسی هوش مصنوعی و تاثیر آن بر وکالت در جریان دادرسی و رویکردهای علمی در بهره برداری از هوش مصنوعی بررسی خواهد شد. قانون تقریباً دنیای تجارت و کسب و کار را تصرف کرده است و عملاً هرکاری که شرکت ها انجام می دهند از جمله خرید، فروش، مشارکت، ادغام و یا سازماندهی مجدد، از طریق قراردادهای قانونی قابل اجراست. بازار ارائه خدمات حقوقی با در دست داشتن نزدیک به یک میلیارد دلار در سطح جهان، یکی از بزرگترین بازارهای جهان به حساب می آید. چه خوب چه بد حوزه حقوق محدود به سنت است و در پذیرش فناوری ها و ابزارهای جدید بسیار آهسته عمل می کند. انتظار می رود این امر در سال های آینده تغییر کند. هوش مصنوعی بیشتر از هر فناوری دیگری، حرفه ی وکالت را به روش های چشمگیری تغییر خواهد داد. در واقع، این فرآیند در حال حاضر در حال انجام است.

کلیدواژه ها: حقوق، هوش مصنوعی، وکالت، دادرسی.

مطالعه و بررسی رویکردهای متفاوت پیشگیری از جرایم در حقوق ایران و بین‌الملل با تأکید بر مدل لیبرال کنترل جرم

سوگند کاری

گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران

چکیده

کنترل جرایم و پیشگیری از ارتکاب جرم همواره مورد توجه جوامع مختلف بوده و رویکردهای مختلفی برای نیل به این هدف اتخاذ شده است. در این پژوهش که به روش توصیفی تحلیلی صورت گرفته است، رویکردهای متفاوت پیشگیری از جرایم در حقوق ایران و بین‌الملل مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. مدل لیبرال کنترل جرم، با تأکید بیشتری، مورد توجه بوده است. الگوی سنتی یا محافظه‌کارانه کنترل جرم از مقدماتی که موضوع اساسی کنترل جرم است آغاز می‌شود، این دیدگاه بر اساس این مفهوم که تبعیت از قانون موضوعی کلیدی است و اجرای قانون و پیشگیری از جرم باید نشانه‌های بالقوه‌ی تخلفات موجود را ردیابی کند؛ بنا نهاده شده است. در مدل رادیکال، بیشترین گرایش به رویکردی مبتنی بر به چالش کشیدن اساس شرایط موجود، از خودیگانگی اجتماعی و رقابت‌های نامتوازن تجاری است. در نهایت از منظر مدل لیبرال، مقوله‌ی جرم به گونه‌ای است که آن را معضلی اجتماعی ناشی از کمبود و نارسایی‌های خاص فردی و گروهی می‌داند. این دیدگاه به جای تمرکز بر کنترل جرم، اساس کار خود را بر مردم بنا نهاده است؛ به گونه‌ای که باید نقطه‌ی آغاز تغییر شروع شده و اقداماتی در راستای اصلاح وضعیت فردی و جمعی صورت پذیرد.

کلیدواژه‌ها: کنترل جرم، حقوق، مدل لیبرال کنترل جرم.

جایگاه و قلمرو حریم خصوصی افراد در فضای مجازی با تاکید بر اسناد فراملی

ایرج نظری^۱، رحمان مجازی^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، موسسه آموزش عالی رسالت، کرمان، ایران

^۲مربی گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد جیرفت، ایران

چکیده

یکی از حقوق اساسی و بنیادین بشر که در منابع اسلامی و قوانین کشورها و اعلامیه جهانی حقوق بشر مورد توجه قرار گرفته است حق حریم خصوصی است. حق اشخاص در برخورداری از مصونیت و حرمت حریم خصوصی با پیدایش و گسترش پدیده نوظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات اهمیتی مضاعف یافته است چرا که در عصر کنونی پیدایش و گسترش فناوری‌های نوین، دسترسی به اطلاعات را تسهیل و تحول بزرگی در مصادیق و قلمرو حریم خصوصی پدید آورده است. حساسیت نسبت به نقض حریم خصوصی در فضای دیجیتال در سطح بین‌المللی و منطقه‌ای ایجاد شده، ولی هنوز مقررات کافی برای حفاظت مناسب از حریم خصوصی وجود ندارد و نیاز به تصویب مقررات حمایت کننده از حریم خصوصی با توجه به اصول مورد پذیرش بین‌المللی حس می‌شود. برای رفع نگرانی‌های شهروندان مقررات سایبری متناسب برای دغدغه‌های آنان می‌تواند مؤثر باشد. بدیهی است که قواعد سنتی بین‌المللی و حتی تحولات صورت گرفته در این قواعد بین‌المللی با سرعت و پیشرفت فناوری اطلاعات هماهنگ نیست و نمی‌تواند از حقوق بنیادین بشر پاسداری کند و تنها با تعاملات بیشتر برای وضع قواعد حاکم در این عرصه و هماهنگ‌سازی قوانین اساسی کشورها مطابق با اصول مشترک در حقوق اساسی بشر و ایجاد نظام حقوقی کارآمد است که می‌توان از حقوق شهروندان از جمله حق حریم خصوصی صیانت به عمل آورد. برآیند بررسی این تحقیق، فناوری اطلاعات و ارتباطات و فضای مجازی را مهم‌ترین عامل نگرانی انسان‌ها از تجاوز دیگران به حریم خصوصی و دستیابی آنان به اطلاعات شخصی‌شان می‌داند.

کلیدواژه‌ها: حریم خصوصی، فضای مجازی، اسناد فراملی.

بررسی شرط نکاح تقابلی در فقه و حقوق ایران

سیروس خرمی رفنی

دانشجوی دکتری حقوق خانواده دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

نکاح تقابلی به طیفی از نکاح اطلاق می شود که در آن در ضمن یک ازدواج، ازدواج دیگری در قالب شرط ضمن عقد خواه به صورت صریح و خواه به صورت متبانیاً درج می شود. مثلاً در ضمن عقد یک دختر عمومی دارای برادر با یک پسر عمومی دارای خواهر، شرط (فعل یا نتیجه) می شود که برادر عروس متقابلاً با خواهر داماد ازدواج نمایند. در بحث نکاح تقابلی این دو عقد فقط در بحث انعقاد در مقابل هم بوده و در سایر شرایط از جمله مقدار مهریه و دیگر شروط ضمن عقد احتمالی و انحلال کاملاً از یکدیگر مستقل می باشند. در این مقاله از نکاح تقابلی، ماهیت، شرایط، مقدمات و آثار آن در فقه اسلامی و حقوق ایران بحث گردیده است. نکاح تقابلی آمیزه ای است از دو نکاح که با کمک پیوند شروط ضمن عقد درهم تنیده اند و ماهیتی مجزا از نکاح منسوخ شغار می سازند. این نکاح دارای نفوذ و صحت و ضمانت اجرا می باشد.

کلیدواژه ها: نکاح شغار، تعهد به فعل ثالث، شرط فعل، شرط نتیجه، خسارت.

نقش عکسبرداری در مبارزه با سرقت

مصطفی کریمی

چکیده

جرایم مالی از قدیمی ترین جرایم هستند. هرچه صنعت پیشرفت کند، ممکن است کشف جرایم هم مشکل تر شود و امروزه به موازات رشد سریع تکنولوژی، کشف جرایم آنقدر پیشرفتی نداشته است. نگارنده به بررسی پرونده های سرقت در دادسرا پرداخته است و متأسفانه به نتایج ناامید کننده ای در خصوص میزان انگیزه ی مسئولان برای کشف سرقت رسیده است. می توان گفت تاکنون کشف علمی جرایم فایده ی چشمگیری نداشته ، شاید بدرستی از آن استفاده نشده یا اصلاً شناخته نشده است. لذا باید بفکر رویکرد جدیدی بود. مشکلات ما درحالی است که سارقین و سایر مجرمین روز به روز خود رابه وسایل جدیدی برای ارتکاب جرم مجهز می کنند و این موجب ناکامی بیشتر در کشف جرایم می شود.

کلیدواژه ها: عکسبرداری، سرقت، جرایم.

اقدامات نقض کننده حقوق طرفین در دادسرا

مصطفی کریمی

چکیده

شاید در بدو امر نتوان براحتی قبول کرد که در مراجع قضایی کیفری اقداماتی با حقوق طرفین در تعارض است. اما با بررسی دقیق محرز می شود برخی اقدامات ، حقوق محرز طرفین و حتی جامعه را مخدوش می کند. مستفاد از اصل ۱۵۶ قانون اساسی استفاده می شود شهروندان حق دارند برای احقاق حق خود و پیگیری مطالبات قانونی خود به محاکم قضایی مراجعه نمایند. همچنین متهمان این حق و تکلیف را دارند برای دفاع از حقوق خود به محاکم مراجعه نمایند و هر کدام ادله ی خود را ارائه نمایند. اما این مراجعه و ارائه ی ادله از سوی طرفین و همچنین رفتارهای عوامل مجموعه ی محاکم قضایی با طرفین چگونه باید باشد؟ مقامات قضایی و اداری و ضابطین قضایی تا چه اندازه می توانند در راستای رسیدگی قضایی وارد حریم شخصی افراد شوند؟ آیا مقام قضایی می تواند برای بررسی عدالت گواه معرفی شده ، سوالاتی را مطرح نماید که گواه تمایلی برای پاسخگویی نداشته باشد؟ آیا طرفین پرونده این اختیار را دارند که از مقام قضایی بخواهند پرونده را هرگز به مرجع انتظامی ارسال نکنند؟ عدم توجه به حقوق شهروندی و قوانین مربوطه موجب خدشه به حقوق طرفین و حتی گاهی خدشه به حقوق اشخاص ثالث می شود.

کلیدواژه ها: ادله، تعارض، اقرار، گواهی، گواهان.

واکاوی فقهی حقوقی نفقه رحم اجاره ای

نعمت ابراهیم نژاد

دانشجو کارشناسی ارشد معارف اسلامی و حقوق خانواده دانشگاه ارومیه

چکیده

یکی از مهمترین مسائلی که در حوزه حقوق خانواده و جانشینی در بارداری می تواند مطرح شود، بحث نفقه زن و نفقه جنین در ایام بارداری و بالتبع بارداری مادر جانشین می باشد که نفقه به چه کسی تعلق می گیرد، به مادر جایگزین یا به جنین که در رحم مادر جایگزین می باشد. در صورتی که زن حامله باشد تا زمان وضع حمل، نفقه دارد. در این مسئله نظر مخالفی وجود ندارد. و حتی صاحب جواهر که می فرماید زن آبستنی که در طلاق بائن به سر می برد تا زمان وضع حمل مستحق نفقه و مسکن است؛ یعنی تازمانی که زن مطلقه و حامله باشد نفقه و مسکن او تا وضع حمل بر شوهرش واجب است؛ ولی بحث ما در جایی است که زن مطلقه ی بائنه است و رحم جایگزین دارد در اینجا پرداخت نفقه بر عهده ی پدر واقعی جنین است یعنی همان پدر ژنتیکی جنین. مادر جانشین در درجه ی اول یک زن بوده که در صورت داشتن شوهر، نفقه ی او مطابق به دو ماده ی ۱۱۰۶ ق.م. به عهده ی شوهر وی می باشد. انعقاد قرارداد جانشینی در بارداری یک حالتی را در زن به وجود می آورد که وی نمی تواند وظایف زوجیت را به طور کامل انجام داده و حتی در ماه های پایانی بارداری از تمکین به معنای خاص نیز می بایست امتناع کند. حال این امر ممکن است به هر دلیلی بدون رضایت شوهر مادر جانشین صورت پذیرد که در این صورت وی می تواند با استناد به ماده ۱۱۰۸ ق.م. از پرداخت نفقه به همسر خویش خودداری کند؛ ولی چنانچه شوهر رضایت خود را به این قرارداد چه به صورت اذن و چه به صورت اجازه بیان دارد حق استناد به این ماده را ندارد و هم چنان باید نفقه همسر خود را بپردازد. در صورتی هم که مادر جانشین فاقد شوهر باشد نفقه ی وی با رعایت مقررات ماده ۱۱۹۵ به بعد مدنی به عهده ی اقارب وی می باشد.

کلیدواژه ها: نفقه حمل، رحم اجاره ای، مادر جایگزین.

باز کاوی حقوقی فروش اعضای انسان در پرتو متدهای تفسیری نوین

شاهین حسامی

دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه قم

چکیده

خرید و فروش اعضاء بدن از مباحث مطرح در حقوق جزا بوده و به معنای خرید و فروش غیرقانونی اجزای بدن به غیر از اهدای عضو بدن گفته می‌شود. مطابق ماده شش میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی حق زندگی از حقوق ذاتی شخص انسان است. این حق باید به موجب قانون حمایت بشود. هیچ فردی را نمی‌توان خودسرانه (بدون مجوز) از زندگی محروم کرد. برخی از فقها اهدای عضو را به شرط عدم ضرر جانی و ضرر شدید برای اهدا کننده و همچنین به منظور نجات جان مؤمن جایز دانسته‌اند. روش تحقیق در پژوهش حاضر، مانند اغلب پژوهش‌های علوم انسانی، کتابخانه‌ای و اسنادی است. بنابراین، در این ارتباط، کتب و مقالات داخلی و خارجی، سایت‌های اینترنتی و تمام اسنادی که مرتبط با موضوع بوده و ما را در اهداف مورد نظر یاری می‌نموده، مورد استفاده قرار گرفته است و در نهایت این نتیجه حاصل شده است که: درباره اهدا نیز می‌توان با اهدای عضو حیاتی، جان آنها را از مرگ نجات داد. بنابراین، تفاوتی بین اعضای بدن، مخالف نظم عمومی و اخلاق حسنه نیز نخواهد بود.

کلیدواژه‌ها: اهدای عضو، حقوق بشر، خرید و فروش اعضای بدن، حیات.

واکاوی نوآوری های قانون جدید صدور چک

محمد محمود کریمی

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه

چکیده

در این پژوهش سعی شد به نوآوری هایی که در قانون صدور چک اشاره گردد و آن ابزارهایی که قانونگذار در راستای حمایت از حقوق دارنده ی سند تجاری چک به کارگیری کرده مورد تبیین قرار گیرند. در یک نگاه کلی میتوان گفت دیدگاه قانونگذار در اصلاح قانون صدور چک یک دیدگاه حمایتی از دارنده است و در کنار آن تلاش کرده که با نگاهی پیش گیرانه ایرادات و انتقادات موجود در قانون چک از جمله تعداد زیاد چک های برگشتی و آمار بالای زندانیان ناشی از صدور چک بلامحل را از طریق یکسری ضوابط اداری و محدود و مقید نمودن برخی اختیارات در دستیابی به چک و صدور آن برطرف نماید. به علاوه با توجه به ایجاد سامانه های مختلف بانکی مثل سامانه صیاد و سامانه اعتبار سنجی و سامانه های دیگری از قبیل استعلام سابقه ی صادر کننده چک و همچنین پذیرش صدور چک بصورت الکترونیکی می توان گفت قانونگذار گام بزرگی در راستای الکترونیکی کردن امور تجاری و اقتصادی برداشته است. البته برای مشاهده ی عملی تاثیر این قانون بر حقوق دارنده و سایر روابط تجاری به گذر زمان نیاز داریم با توجه به چالشهای فراوانی که در ابداعات این قانون داریم طبیعتا انتظار می رود که در اجرا دچار مشکلات فراوانی خواهیم بود. یکی از ایرادات اساسی قانون مذکور این است که در قانونگذاری به جایگاه سفته و برات توجه نکرده و آمده به صورت یک نگاه خاص و جزیره جداگانه فقط در خصوص چک بحث کرده است.

کلیدواژه ها: چک، قانون جدید چک، سامانه صیاد.

حریم خصوصی در حقوق ایران و مسئولیت پلیس در قبال آن

اسماعیل حاج علیزاده^۱، فائزه مرادی عسکری^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، موسسه آموزش عالی رسالت، کرمان، ایران

^۲مربی گروه حقوق، موسسه آموزش عالی رسالت، کرمان، ایران

چکیده

«حریم خصوصی» یا «حیطه خصوصی و خلوت» اصطلاحی است که به صورت مکرر در محاورات عامیانه و همچنین در مباحثات حقوقی، سیاسی و فلسفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. نگاهی تاریخی به این اصطلاح در مباحثات انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی نشان می‌دهد که در فرهنگ و جوامع گوناگون همواره ارزشمند بوده و مورد حمایت واقع می‌شده است. جایگاه «حق بر حریم خصوصی» در نظام حقوقی یک کشور از دو منظر قابل بررسی است: یکی از منظر حمایتی؛ یعنی می‌توان با جرم‌انگاری رفتارهای ناقض این حق و نیز اقدامات قضایی به مقابله با کسانی پرداخت که زندگی خصوصی و خلوت شهروندان را مورد تعرض قرار می‌دهند. دیگری از منظر مداخله و تهدید؛ یعنی دولت ممکن است در قلمرو خلوت و حریم خصوصی شهروندان اقدام به مداخله، ایجاد محدودیت و جرم‌انگاری در برابر اختیار و انتخاب آنها نماید یا ممکن است این حریم توسط مقامات کیفری و امنیتی در راستای کشف و تحقیق جرائم مورد نقض و تعرض قرار گیرد یا حتی ممکن است پیشگیری از وقوع جرم یا حفظ نظم اجتماعی، اخلاقی، بهداشتی و سیاسی موجبات دخالت در خلوت و زندگی خصوصی شهروندان را فراهم کند. دامنه و ماهیت وظایف و فعالیت‌های روزمره پلیس به گونه‌ای است که باعث ایجاد تعامل گسترده این نهاد با حوزه‌های مختلف حریم خصوصی شهروندان می‌شود. این نهاد از یک طرف به عنوان ضابط قضایی و نیروی ایجاد امنیت در جامعه، پاسدار حقوق مردم از جمله حق حریم خصوصی است و از طرف دیگر، با توجه به تسلط بر ابزارهای مدرن و گستردگی وظایف و اختیاراتی که از آن برخوردار است، به دلایل مختلف بالأخص انگیزه دستیابی به ادله جرم و عدم آگاهی برخی نیروهای خود نسبت به قوانین و مقررات، ظرفیت بالایی در نقض حریم خصوصی اشخاص دارد. در پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی سعی شده است مفهوم و ابعاد حریم خصوصی در حقوق ایران و مسئولیت پلیس در قبال آن مورد بررسی قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: مفهوم، ابعاد، حریم خصوصی، حقوق ایران، مسئولیت پلیس.

حقوق فرهنگی و اجتماعی معلولین در نظام حقوقی ایران و اسناد بین المللی

زهرا حسنخانی فرد^۱، فائزه مرادی عسکری^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، موسسه آموزش عالی رسالت، کرمان، ایران

^۲ مربی گروه حقوق، موسسه آموزش عالی رسالت، کرمان، ایران

چکیده

معلولیت پدیده‌ای می‌باشد که هر انسانی ممکن است در طول زندگی خویش به آن دچار گردد؛ معلولین خواهان حقوق ابتدائی خود می‌باشند و جز در سایه حمایت‌های ویژه و خاص نمی‌توانند به حقوق واقعی خویش نائل گردند. مشارکت کامل در جامعه، برابری فرصت‌ها و مناسب‌سازی محیط اجتماعی برای معلولان، سه مقوله عمده‌ای به حساب می‌آیند که در رابطه با این گروه باید مورد توجه قرار گیرند. در واقع با توجه به ناتوانایی‌های جسمی و یا روحی معلولان تحقق حقوق آنها از جمله حقوق فرهنگی و اجتماعی آنها با مشکلات و چالش‌هایی همراه بوده و برای رفع این موانع نیاز به راهکارهای قانونی و اجرایی ویژه می‌باشد. پژوهش حاضر سعی بر آن دارد تا با روش توصیفی و تحلیلی به بررسی حقوق فرهنگی اجتماعی معلولین در نظام حقوقی ایران و اسناد بین المللی بپردازد. در همین راستا در بعد بین المللی مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سیزدهم دسامبر ۲۰۰۶ کنوانسیون حقوق معلولان را به همراه پروتکل اختیاری آن، تصویب کرده است. تصویب کنوانسیون حقوق معلولان نقطه عطف بزرگی در تلاش به منظور بر آوردن نیازها و نگرانی‌های افراد دارای معلولیت بر اساس حقوق بشر تلقی می‌گردد. در حقوق داخلی نیز آخرین اقدام قانونی، قانون حمایت از حقوق معلولان مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۰ بوده و در سال ۱۳۸۸ هم ایران به کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت ملحق گردیده است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است و مطالب آن به روش کتابخانه‌ای با استفاده از کتب و مقالات تالیفی و ترجمه‌ای تحلیل و تدوین گردیده است.

کلیدواژه‌ها: حقوق فرهنگی و اجتماعی، معلولین، حقوق ایران، اسناد بین المللی.

بررسی حق انتفاع در اموال مجهول المالك در فقه و حقوق ایران

هانیه مددی زاده^۱، حمیدرضا علیخانی^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، موسسه آموزش عالی رسالت، کرمان، ایران

^۲استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی حق انتفاع در اموال مجهول المالك در فقه و حقوق ایران پرداخته شده است. تعریف دقیقی از مجهول المالك در قوانین ایران نشده است. در ابتدا باید معیارهایی برای تشخیص این اموال مشخص باشد، از طرفی انتفاع به معنی بهره بردن است و حق انتفاع نیز معادل حق استفاده می باشد که در ماده ۴۰ قانون مدنی این گونه تعریف شده است که حق انتفاع عبارتست از حقی که به موجب آن، شخص اجازه دارد از مالی که در تملک شخص دیگری بوده و یا مالک خاصی ندارد استفاده نماید و در فقه این مورد و فتاوی فقهاء و ماده ۲۸ قانون مدنی این اموال باید با اجازه حاکم شرع به عنوان صدقه پرداخت شود و متصرفین اینگونه اموال در صورت پیدا شدن مالک و عدم رضایت به صدقه، ضامن می باشد. در این پژوهش به صورت تطبیقی حق انتفاع مورد تحلیل قرار گرفته است.

کلیدواژه ها: حق انتفاع، اموال، مجهول المالك، حقوق ایران، اموال بدون مالک.

بررسی و تحلیلی بر ارکان و مجازات جرم هرزه نگاری در حقوق ایران

محبوبه گودرزوند چگینی

کارشناس ارشد حقوق، گرایش جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آیت الله آملی، مازندران، ایران.

چکیده

هرزه نگاری به معنی ارائه‌ی صحنه‌های آشکار جنسی در یک اثر ادبی یا هنری، پدیده‌ای است که به لحاظ پیامدهای مخرب بی‌شمار بر عفت و اخلاق عمومی و فردی و نیز کانون خانواده، در قوانین بسیاری از کشورها جرم‌انگاری شده است. در حقوق کیفری ایران نیز برخی رفتارهای مرتبط با هرزه‌نگاری، در صورت جمع سایر شرایط مربوط به مرتکب، بزه‌دیده، دریافت‌کننده‌ی آثار، موضوع جرم، وسیله‌ی ارتکاب و نیز در فرض وجود عنصر روانی لازم، جرم‌انگاری شده است؛ مشروط بر این‌که اعمال مذکور برای مقاصد علمی یا هر مصلحت عقلایی دیگری انجام نشده باشند. عمده مجازات‌هایی که برای این جرایم در نظر گرفته شده، عبارت‌اند از شلاق، حبس، جزای نقدی و محرومیت از حقوق اجتماعی؛ اما در برخی موارد قانونگذار به قضات این اختیار را داده است که عمل مرتکب را از مصادیق افساد فی الارض تلقی کرده و حکم به اعدام صادر نمایند. قانون مجازات اسلامی که به عنوان قانون عام در حقوق کیفری ایران مطرح است در قسمت آتی از نظر شناسایی موارد مرتبط با هرزه نگاری مورد بررسی قرار گرفته است. هرچند که شاید بتوان بسیاری از مواد این قانون را به ظاهر مرتبط با هرزه نگاری دانست ولی چنانکه اشاره شد تلاش شده است مشخص‌ترین و مستقیم‌ترین موارد مرتبط با هرزه نگاری در این قسمت مورد بررسی قرار گیرد لذا مواد ۶۳۹ و ۶۴۰ قانون مذکور از جهت استخراج عناوین مجرمانه و بررسی عناصر جرایم مورد نظر قرار گرفته است و در برخی موارد نمونه پرونده‌های موجود در محاکم در خصوص این عناوین مجرمانه مورد اشاره قرار گرفته است. سیاست فیلترینگ، نخستین اقدام مقابله‌ای برای جلوگیری از مصرف محتوای هرزه نگارانه در ایران بود.

کلیدواژه‌ها: هرزه نگاری، مبتذل، مستهجن، منافی اخلاق عمومی، حقوق کیفری.

مطالعه ای بر مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از خسارات و صدمات وارد در حال خواب و بیهوشی

محبوبه گودرزوند چگینی

کارشناس ارشد حقوق، گرایش جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آیت الله آملی، مازندران، ایران.

چکیده

طبق ماده ۱۵۳ قانون مجازات اسلامی، هر کس در حال خواب، بیهوشی و مانند آنها، مرتکب رفتاری شود که طبق قانون جرم محسوب می شود مجازات نمی گردد مگر این که شخص با علم به این که در حال خواب یا بیهوشی مرتکب جرم می شود، عمداً بخوابد و یا خود را بیهوش کند. افراد خواب و بیهوش در صورت ارتکاب جرم هر چند از مجازات معاف میشوند اما مانند کودک و دیوانه از مسئولیت های مدنی و نظایر آن معاف نخواهند شد. بنابراین اگر در این مورد، فرد مرتکب قتل شود تنها واکنش در مقابل او دیه است و قصاص و تعزیر منتفی میشود و یکی از توجیهات برای عدم مسئولیت شخص خواب آن است که وی سبب قلمداد شده و سبب در حالتی مسئول است که مرتکب تقصیر شده باشد، با این وجود، اگر شخص بداند که در خواب و بیهوشی مرتکب جرم میشود و عمداً بخوابد یا خود را بیهوش کند، مسئول نتیجه مجرمانه رفتار خود میباشند. شناخت خواب اعم از طبیعی یا مصنوعی در حیطه علم پزشکی و از نظر تخصص پزشکی در قلمرو علوم روانشناسی قرار دارد و صدور حکم قضایی مبنی بر مسئولیت یا عدم مسئولیت شخص خواب و مجازات وی نسبت به جرم ارتكابی اش در حیطه حقوق کیفری است. از این حیث شناخت طبیعت و ماهیت ارگانیک خواب و چگونگی ارتكاب جرم از حیث ارکان تشکیل دهنده ی آن و نیز تعیین مسئولیت یا عدم مسئولیت کیفری خوابگرد، اهمیت بسزایی دارد. در قوانین کیفری ایران، جز در ماده ۱۵۳ قانون مجازات اسلامی، اشاره ی دیگری به این موضوع ندارد و در قانون آیین دادرسی مدنی و ماده قانون مسئولیت مدنی اشاراتی هر چند کلی به این موضوع شده است. این نوشتار با بررسی مسئولیت کیفری و مدنی ناشی از صدمات و خسارات وارده در حال خواب و بیهوشی تبیین مینماید و ضمن بررسی وضعیت اراده، اختیار و قصد شخص خوابیده، چگونگی ارتكاب جرم از سوی او و دامنه ی مسئولیت کیفری و اعمال مجازات بر مرتکب را با تحلیل و بررسی مواد قانونی بیان می کند.

کلیدواژه ها: خواب مصنوعی، جرم، مجازات، مسئولیت کیفری، مسئولیت مدنی، خواب طبیعی.

داوری در قراردادهای FIDIC و سازوکارهای حل و فصل اختلافات ناشی از آن

مصطفی عامری سیاهویی^۱، مهرانگیز شیرمحمدی زانوس^۲

^۱ استادیار، فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی قشم، ایران

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حقوق خصوصی، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

چکیده

همزمان با توسعه جوامع بشری و گذر از جامعه سنتی و نیل به جامعه مدرن امروزی که توأم با پیچیدگی است بحث قراردادهای نیز مورد توجه و بازنگری قرار گرفته و شکلی از قرارداد تحت عنوان «قرارداد فیدیک» ظهور پیدا نمود که توانسته تا حدودی از منافع طرفین اعم از کارفرما و پیمانکار بر اساس رعایت حقوق طرفین دفاع نماید از این رو هدف مقاله حاضر اولاً، بررسی بحث قرارداد فیدیک، ماهیت و ویژگی‌ها آن بود و ثانیاً، نقش داوری در سازوکارهای حل و فصل اختلافات در این نوع از قراردادهای تعریف گردید در مقاله این سوال مطرح است که داوری در قراردادهای FIDIC و سازوکارهای حل و فصل اختلافات ناشی از آن چگونه است؟ نتایج تحقیق در راستای سوال نشان داد که اولاً، داوری در قراردادهای FIDIC و سازوکارهای حل و فصل اختلافات ناشی از تصمیم مهندس مبنی تعیین نماینده کارفرما، تجدید نظر در تصمیم مهندس از سوی هیئت رسیدگی به اختلافات تجدید، (DAB)، حل و فصل دوستانه اختلاف توسط طرفین و در نهایت رجوع به داوری یا دادگاه ملی است ثانیاً، داوری در حل و فصل اختلافات قرارداد فیدیک می‌بایستی مبتنی بر قوانین و رویه‌های اتاق بازرگانی بین‌المللی باشد؛ داوران می‌بایستی طبق قوانین اتاق بازرگانی بین‌المللی منصوب گردند؛ داوران می‌بایستی اختیار باز کردن، بررسی و تجدید نظر در هر گونه گواهی، تصمیم، و غیره را داشته باشند؛ در فرایند داوری مهندس ممکن است به عنوان شاهد احضار گردد و هیچ یک از طرفین به شواهد یا استدلال‌هایی که در مقابل هیئت داوری اختلاف ارائه می‌شود محدود نمی‌شود.

کلیدواژه‌ها: داوری، قرارداد، قرارداد فیدیک، کارفرما، پیمان کار.

توالی ایجاب و قبول در قراردادهای الکترونیکی «کلیک رپ»

شیما مشایخ^۱، عاطفه الغوثی^۲

دانشجوی کارشناسی حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

چکیده

قراردادهای «حق الامتیازی کلیک رپ»، شاخه ای از قراردادهای الکترونیک است که بررسی توالی ایجاب و قبول و همچنین شناخت و درک صحیح در آن قابل بحث بوده و کمک شایانی به اعتبارسنجی اینگونه قراردادهای می‌نماید. ارائه قراردادی آماده با شروط از پیش تعیین شده و عدم امکان مذاکره فی مابین طرفین برای اصلاح این شروط، موجب شده است صاحب‌نظران، شکل الحاقی داشتن این عقود و ابهام در اظهار «رضا» و «قبول» از سوی مخاطبان را دلیلی بر بی‌اعتباری آن‌ها بدانند. لیکن با بررسی مفاهیم ایجاب و قبول در حقوق مدنی و قواعد مربوط به توالی ایجاب و قبول در قانون تجارت الکترونیک ایران و همچنین موارد مربوطه در قوانین کشورهای پیشرو پیرامون مبادلات الکترونیک، معیارهایی در تمیز ایجاب از پیشنهاد به معامله و دعوت به آن حاصل میشود که سبب بروز و ظهور اختلافاتی در این زمینه می‌گردد. در این مقاله سعی بر آن شد که به بررسی مفهوم دقیقی از توالی ایجاب و قبول در قراردادهای الکترونیک کلیک رپ، جهت درک صحیح از مدت اعتبار ایجاب و بازه زمانی اعلام قبول پرداخته شود.

کلیدواژه ها: قرارداد الکترونیک، کلیک رپ، توالی ایجاب و قبول، پیشنهاد به معامله.

بررسی اجرای حد رجم در فقه فریقین با رویکردی به ماده ۲۲۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲

زهرا طهماسبی

کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی

چکیده

رجم یکی از مجازات‌های مقرر در فقه اسلامی است که در مورد جرایمی همچون زنا، محصنه اعمال می‌شود. فقهای اسلامی اجرای رجم را مستند به کتاب، سنت و اجماع می‌دانند هرچند حکم رجم در قرآن به صراحت بیان نشده و نسبت به اجماع اختلاف وجود دارد اما مجازات رجم با استفاده از روایات وارده از سیره‌ی رسول گرامی اسلام (ص) و ائمه معصوم (ع) به اثبات رسیده است. از سال ۶۱ با تصویب قانون حدود رجم وارد حقوق جزای ایران شده است و در ماده ۸۳ قانون مجازات ۱۳۷۰ به صراحت آمده بود که حد زنا رجم است اما با تصویب قانون مجازات اسلامی در سال ۱۳۹۲ حد رجم نیز در قانون مذکور دست‌خوش تغییراتی شده است بطوریکه برابر ماده ۲۲۵، تحت شرایطی اعدام زانی محصن یا زانیه محصنه و نیز صد ضربه شلاق می‌تواند جایگزین مجازات رجم گردد. همچنین مواد قانونی مربوط به کیفیت اجرای مجازات رجم نیز در قانون جدید التصویب حذف گردیده است. این تحقیق که با روش توصیفی و تحلیل داده‌ها انجام شده است مبانی حکم رجم را مورد بررسی قرار داده و بر آن است که تغییرات جدید و نوعی انعطاف قانون‌گذار در مجازات رجم، متأثر از فشارهای بین‌المللی و مجامع حقوق بشری بوده است. همه‌ی احکام مبتنی بر مصالح و مفاسدی می‌باشند و مقتضیات زمان و تغییر شرایط می‌تواند تأثیر انکار ناپذیری بر تغییر آراء فقها و فتاوی مجتهدین داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: زنا، رجم، محصن، محصنه، ماده ۲۲۵ .

واکاوی ماهیت، عناصر و مسئولیت کیفری جرم شنود غیر مجاز

عزت دهقان

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران

چکیده

بی تردید عمل شنود غیر مجاز از مصادیق تعرض به حریم خصوصی بوده که در حقوق کیفری ایران جرم انگاری شده و به رسمیت شناخته شده است. زندگی خصوصی اشخاص می بایست علاوه بر این که از سوی حکومت اسلامی مصون از تعرض باشد بلکه حفظ حریم آن وظیفه ای همگانی از سوی همه می باشد. منع تجسس به عنوان یکی از راهکارهای اسلام در زمینه پیشگیری از نقض حریم خصوصی افراد است؛ آیه ۱۲ سوره حجرات به صراحت و به صورت مطلق به مسئله منع تجسس پرداخته است و افزون بر آن روایات زیادی هم دال بر ممنوعیت تجسس در حریم خصوصی دیگران وارد شده است. با بررسی قانون آیین دادرسی کیفری ۹۲ این مطلب استنتاج میشود که سمت و سوی این قانون در جهت حمایت بیشتر از حریم خصوصی افراد و بازتاب قاعده منع تجسس در زندگی آنان علی الخصوص متهمان به جرم می باشد. ماده ۴ قانون مذکور هرگونه اقدام محدود کننده سالب آزادی و ورود به حریم خصوصی اشخاص جز به حکم قانون و با رعایت مقررات و تحت نظارت مقام قضائی مجاز نمیداند و در هر صورت این اقدامات نباید به گونه ای اعمال شود که به کرامت و حیثیت اشخاص آسیب وارد کند فلذا مشخص میشود که تدوین کنندگان قانون، در پی استقرار و حاکم کردن قوانین و قواعد اسلامی چون قاعده منع تجسس بر قوانین جدیدالتصویب از جمله قانون آیین دادرسی کیفری ۹۲ و قانون آمران به معروف و نهی از منکر بوده اند. در خصوص ارکان لازم برای تحقق جرایم، دسترسی شنود غیر مجاز، مهم ترین عنصر قانونی این جرایم عبارتند از مواد ۲، ۳، ۱ قانون جرایم رایانه ای و خصیصه ی مشترک این جرایم در بحث عنصر مادی این است که رفتار ارتكابی این جرایم بصورت فعل است نه ترک فعل و در بحث عنصر روانی میتوان به عمد در رفتار ارتكابی و اختیار و اراده ی آزاد مرتکب اشاره کرد.

کلیدواژه ها: جرم شنود غیر مجاز، تجسس، حریم خصوصی.

بررسی جرم شناختی رابطه ی میان اعتیاد به مواد مخدر و روان گردان و ارتکاب سرقت

زهرا کرد زاده

چکیده

نگاهی به آمار زندانیان کشور و روند افزایش شمار زندانیان مربوط به جرایم مواد مخدر، نشان دهنده بحران درخور تاملی است که کارشناسان امر و مسئولین مربوطه را به فکر چاره جویی و بررسی انداخته است. کرمان از جمله شهرهایی است که اعتیاد به مواد مخدر و به تبع ارتکاب جرایم مربوط به آن، در آن به نحو چشمگیری به چشم می خورد. وجود بیش از ده هزار معتاد آمار بالایی برای این شهرستان است. مضاف بر اینکه رقم سیاه بزهکاری را نباید نادیده گرفت، چرا که بسیاری از این معتادان در شهر ناشناخته اند. از طرف دیگر وجود بیش از ۱۷۰ مرکز ترک اعتیاد، ناشی از اهمیت موضوع اعتیاد و رواج این پدیده شوم در این شهرستان است. به گونه ای که اکثریت زندانیان کرمان را معتادان و مجرمین مواد مخدر تشکیل می دهند که یا در ارتباط با جرایم مربوط به مواد مخدر در زندانند و یا به دلیل ارتکاب جرایمی که ناشی از مواد مخدر بوده در زندان به سر می برند. به عنوان مثال سرقت، نزاع و درگیری، رابطه نامشروع و .. از آن جمله اند. لازم به ذکر است که جرم سرقت در کرمان رتبه اول و بعد از آن ضرب و جرح رتبه دوم را به خود اختصاص داده است. طبق اطلاعات به دست آمده، میزان جرایم مربوط به مواد مخدر در شهر کرمان از سال ۹۰ تا ۹۴ سیر نزولی دارد. وقوع جرایم مواد مخدر علل و عوامل گوناگونی دارد و تنها یک علت را در بر نمی گیرد. عللی مانند فقر و بیکاری، دسترسی به مواد مخدر، دوستان ناباب، شرایط نامساعد خانوادگی و ... که در جای خود به آن پرداخته شد. باید به اهمیت این مطلب واقف بود که اگر بتوان گامی اساسی در جهت کاهش و در نهایت پیشگیری از گرایش به مواد مخدر برداشت به تبع، جرایمی که مرتبط با این مواد به وقوع می پیوندد به طور محسوس و ملموسی کاهش خواهند یافت.

کلیدواژه ها: اعتیاد، ارتکاب جرم، سرقت، شهر کرمان.

فرزندخواندگی و ولایت پذیری او از والدین در فقه و حقوق

زهرا کرد زاده

چکیده

وجود پدیده بی سرپرستی در هر جامعه امری غیر قابل اجتناب است و فرزند خواندگی یکی از موضوعات مهمی است که نه تنها نظام حقوقی ایران بلکه نظام حقوقی اکثر کشورها در سطح دنیا با آن روبرو هستند. پذیرش کودکان بی سرپرست و یتیمان به فرزندای امری نیکو و پسندیده است که گاهی به منظور کمک به ایشان و گاه برای اهداف دیگر از قبیل رفع نیاز عاطفی افراد بدون فرزند از دیر باز در جوامع بشری مرسوم بوده است. در اسلام نیز با توجه به اهمیت مسئله دستورات و قوانین بسیاری در رابطه با ایثار و افراد بی سرپرست مقرر شده و مسلمین در برابر تأمین نیازهای مادی و معنوی ایشان مسئول هستند و کوتاهی در امر سرپرستی آنها مورد توبیخ و موجب کیفر دنیوی و اخروی دانسته شده است. فرزند خواندگی در ایران با تصویب «قانون حمایت از کودکان بدون سرپرست» در اسفند ماه ۱۳۵۳ جایگاه قانونی یافت. در حقوق ایران همانطور که از عنوان قانون مذکور نیز پیداست فرزند خواندگی به سبک دیگر کشورها وجود نداشته و آثار متفاوتی نسبت به قوانین این کشورها در پی دارد. در تحقیق حاضر پس از روش شدن مفهوم فرزند خواندگی و شرایط آن، آثار فرزند خواندگی در فقه و حقوق مورد بررسی قرار گرفت.

کلیدواژه ها: فرزندخواندگی، حقوق، فقه، ولایت پذیری، آثار مالی و غیر مالی.

بررسی بنگاهداری بانکی و بانکداری بنگاه ها در نظام حقوقی ایران

زهرا کرد زاده

چکیده

در طی چند دهه اخیر تعداد بانک ها و موسسات مالی بطور چشمگیری افزایش داشته اند و در این راستا علاوه بر ارائه خدمت های بانکی به کارهای اقتصادی می پردازند و ماهیت بانک را از دست داده اند و به سمت بنگاه داری روی آورده اند. این مطالعه با هدف بررسی بنگاهداری بانکی و بانکداری بنگاه ها در نظام حقوقی ایران انجام شده است. بانک ها به عنوان یک نهاد پولی وظیفه واسطه گری وجوه را به عهده دارند. زمانی که حجم زیادی از منابع خود را در قالب مشارکت حقوقی به شرکت های وابسته خود تزریق می نمایند، علاوه بر اینکه از رسالت اصلی خود دور می شوند، با کمبود اعتبار نیز مواجه شده و این مسئله باعث می شود بانک ها منابع کافی برای تسهیلات دهی به متقاضیان نداشته باشند و منجر به نارضایتی عمومی می گردد. زمانیکه بانک در شرکتی سرمایه گذاری می نماید به دلیل آنکه از نقدینگی بالایی برخوردار است منابع مالی زیادی را به این شرکت ها تزریق می نمایند. این عمل ضمن تقویت این شرکت ها، باعث می شود سایر بنگاه های اقتصادی از بازار بیرون رانده شده و نوعی انحصار به وجود آید. این موارد موجب نقض قوانین رقابت می گردد. با توجه به سرمایه گذاری بیش از حد نصاب قانونی بانک ها در فعالیت های مختلف و تبعات اقتصادی بنگاهداری بانک ها، ضروری است که مدیران بانک ها در اقدامات و فعالیت های خود تجدیدنظر کنند و بستر لازم را برای خروج از بنگاهداری و کسب سود از طریق فعالیت های اصلی خود فراهم آورند. بانک ها با واگذاری شرکت های تابعه خود از یک سو موجب فعالیت شدن بخش خصوصی در بازار سرمایه می شوند و از سوی دیگر می توانند منابع عظیمی را که از طریق این واگذاری ها عایدشان می شود، در جهت ارائه تسهیلات به تولیدکنندگان و کمک به تأمین مالی سرمایه در گردش آنها به کار گیرند.

کلیدواژه ها: بانکداری، بنگاه داری، مشارکت حقوقی، دارایی های سمی.

واکاوی انواع جرایم و تخلفات بیمه ای

مهتاب میرشکاری^۱، محمد جواد جاوید^۲

^۱ کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

^۲ استاد گروه حقوق عمومی دانشگاه تهران

چکیده

در ایران عموماً بیمه را به عنوان یک عامل جرم زا شناخته و کارکردهای آن را در نظام حقوق کیفری، منفی ارزیابی می کنند. بسیاری از مسئولان و کارشناسان شرکتهای بیمه، مدعی کلاهبرداری بیمه شدگان، به منظور استفاده از حق بیمه های پرداختی هستند و معتقدند پوشش های بیمه ای، بیمه شدگان و بعضاً اشخاص ثالث را تحریک به صحنه سازی و دریافت خسارات صوری می نماید. و از سوی دیگر بیمه شدگان نیز، عدم تعهد بیمه گر، دخل و تصرف در میزان جبران خسارات و ... را از عوامل تخطی بیمه گر نسبت به وظایف قانونی خویش می دانند. لذا تحقیق پیش رو با هدف واکاوی و تحلیل انواع جرایم و تخلفات بیمه ای با تاکید بر بیمه تامین اجتماعی می باشد. در کلاهبرداری بیمه ای هم، بیمه گذار و بیمه گر می توانند مبادرت به کلاهبرداری نمایند و هر دو خسارت و هزینه هایی را متحمل شوند. لذا این پژوهش سعی کرده است به موضوع شناخت بیمه پردازد و عناصر جرم زا و عوامل کلاهبرداری و راه های پیشگیری از این پدیده و راهکارهای مبارزه با آن را بیان نماید. به اختصار می توان نتیجه گرفت که در برخورد با پدیده جرایم بیمه ای تنها تدابیر کیفری نمی تواند موثر باشد بلکه به عنوان مکمل می توان از تدابیر غیر کیفری هم استفاده نمود.

کلیدواژه ها: بیمه، جرم، کلاهبرداری، تامین اجتماعی، نظام کیفری.

تغییرات انسان شناختی در مکاتب نظریه های جرم شناسی

جواد منصوری نعلبندان^۱، امیر محمد البرزی اوانکی^۲

^۱ کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه اصول الدین قم، قم، ایران.

^۲ دانشجوی دکتری عمومی داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران

چکیده

زمینه و هدف: انسان شناسی بخش قابل توجهی از جرم شناسی را تشکیل می دهد، شناختی که به انسان کمک می کند تا از هنجار شکنی و استمرار وقوع جرایم در امان بماند و در جهت مصلحت اجتماعی تا درباره ماهیت و علت ارتکاب جرم و چگونگی مقابله با آن راه حل هایی ارائه دهند. روش تحقیق: این پژوهش کیفی و به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر گردآوری اطلاعات به روش اسنادی و منابع مرتبط با موضوع انجام شده و اطلاعات به دست آمده به صورت توصیفی - تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته. نتایج و یافته ها: با مطالعه انبوه نظریاتی که بشر در طول تاریخ درباره ساختار آدمی داده است پی می بریم که بیشتر مربوط یکی از پنج گانه (معرفت شناسی، زیست شناسی، جامعه شناسی، روان شناسی و روان کاوی) می باشد. به همین دلیل لازم است ابتدا ساختار فطری و طبیعی آدمی را بشناسیم، آن گاه در پی تشخیص و شناسایی شخصیت یکایک افراد باشیم.

کلید واژه ها : انسان شناختی، مکاتب، نظریه ها، جرم شناسی .

سویه‌های حقوق بشری هوش مصنوعی

حامد حاجی آقائی کامراه

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

امروزه کاربرد هوش مصنوعی آنقدر گسترده شده است که نزدیک به تمامی جنبه‌های زندگی آدمی را تحت تاثیر قرار داده و در این بین حق‌های بشری نیز مستثنی و مصون از این تاثیر نبوده و تحت تاثیر هوش مصنوعی قرار گرفته است. این استفاده‌ی ما از هوش مصنوعی است که عامل فرصت بودن یا عامل تهدید بودن این تکنولوژی نوپا را، تعیین می‌نماید ما در این نوشته، هوش مصنوعی را بررسی نموده و سپس با ذکر اغلب حق‌های بشری تاثیر این فناوری روز را بر روی این حق‌ها بررسی خواهیم نمود.

کلیدواژه‌ها: هوش مصنوعی، فناوری، حقوق.

شناسایی و تبیین خلاء، کاستی، معایب قوانین کیفری ایران در قبال حمایت از محیط بان

شقایق لهراسبی

چکیده

دفاع مشروع از جمله مواردی است که جرم را موجه می کند و مسوولیت کیفری را نیز از بین می برد. محیط بانان از جمله کسانی هستند که با توجه به وظایفی که دارند ممکن است در معرض دفاع از خود قرار بگیرند. بنابراین در این تحقیق با روش تحلیلی - توصیفی و با هدف بررسی مبانی دفاع مشروع در مورد محیط بانان محیط زیست پرداخته شده است. نتایج حاصل شده از این تحقیق این است که محیط بانان با توجه به وظایف محول شده در برابر متجاوزین به حریم محیط زیست گاهاً مورد حمله آنها قرار می گیرند بنابراین اگر دفاع مشروع صورت نپذیرد این امکان وجود دارد که جان خود را از دست بدهد. ما در این تحقیق به این روند میرسیم که شرایط دفاع مشروع توسط محیط بان شامل: رفتار ارتكابی برای دفع تجاوز یا خطر ضرورت داشته باشد. دفاع مستند به قرائن معقول یا خوف عقلایی باشد. تجاوز به سبب اقدام آگاهانه یا تجاوز خود فرد و دفاع دیگری صورت نگرفته باشد. توسل به قوای دولتی بدون فوت وقت عملاً ممکن نباشد یا مداخله آنان در دفع تجاوز و خطر مؤثر واقع نشود. اما این نکته را نباید فراموش کرد که محیط را می بایست یک ضابط قضایی دانست. بدین سبب که در مقابل متخلفان و مجرمان ایستادگی می کند و اگر وضعیت و چگونگی استفاده از سلاح توسط او مشخص نباشد آسیب های بسیار زیادی متوجه او خواهد بود.

کلید واژه ها: محیط بان، دفاع مشروع، علل موجه، خلا های قانونی.

نقش فیلمبرداری در مبارزه با سرقت

مصطفی کریمی

چکیده

هر روز علوم جدید گسترش می یابد. هر رشته ای شاخه های وسیعتری پیدا می کند، رشته های جدید ایجاد می شود. راه های جدید کشف می شود، اختراعات به وقوع می پیوندد و در کنار این پیشرفت، فن آوری نیز توسعه می یابد. در نهایت منجر به افزایش رفاه جامعه می شود. یکی از فواید پیشرفت فن آوری در پیشگیری و کشف جرم است. هدف از طرح این مباحث، استفاده از فن آوری نوین فیلم برداری در کاهش جرایم به خصوص سرقت و کشف سریعتر جرم است آیا رابطه ای بین سرقت و افزایش فن آوری وجود دارد یا خیر؟ با توجه به اینکه این گفتار به کاربرد و اهداف فیلم برداری و استفاده ی کنونی آنها در جامعه می پردازد، می توان گفت؛ استفاده از عکس و فیلم با روش های مذکور، موجب باز دارندگی سرقت می شود. چرا که به این وسیله، نقش نظارتی دستگاه های بیشتر می شود و امنیت بیشتر می شود. همچنین همانطور که در بخش های بعدی در خصوص نتایج بدست آمده از بررسی آثار مادی صحنه بوسیله فن آوری نوین صحبت می شود، افزایش فن آوری نوین و استفاده از آن در شناسایی آثار مادی صحنه بسیار موثر می تواند باشد.

کلیدواژه ها: فیلمبرداری، سرقت، صحنه.

اصول و قواعد حقوقی حاکم بر فناوری اطلاعات

امیر محمدی*، محمد مهدی حیدری، سهیلا مرادی قلعه

چکیده

فناوری اطلاعات تمام فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و علمی بشر را تحت تأثیر قرار داده و به طور بنیادین جوامع را دستخوش تغییر و تحول کرده است. بر این اساس، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات فی نفسه امری جدی نیست، چرا که مؤسسات دولتی از اولین و بزرگترین مصرف کنندگان این فن آوری بوده‌اند. فناوری‌ها امکان تسهیل ارائه خدمات، افزایش سرعت پاسخگویی و کاهش هزینه‌های عمومی را نیز فراهم می‌آورد. این مهم به صنعت مدیریت اطلاعات با استفاده از کامپیوترها، شبکه، نرم افزار و دیگر تجهیزات اشاره دارد. دولت الکترونیک، تجارت الکترونیک و آموزش الکترونیک از جمله زمینه‌های مهم تأثیر فناوری اطلاعات بر بهبود حقوق شهروندی هستند. امروزه مدیران ارشد به شکل فزاینده ای نقش پر اهمیت فناوری اطلاعات و ارتباطات را در یاری رسانی به سازمان ها، به منظور دستیابی به موفقیت تصدیق می‌نمایند. به علاوه مدیران در می‌یابند که فناوری اطلاعات تا چه میزان می‌تواند آن‌ها را در تشخیص صحیح فرصت‌ها و بهره گیری از آنها یاری رساند. سازمان‌ها دریافته‌اند که مکانیزم‌های مناسب حاکمیت فناوری اطلاعات به آنها در رسیدن به اهداف راهبردی و کسب مزیت رقابتی کمک می‌کند. بخش‌های فناوری اطلاعات به طور کلی مسئول ذخیره، پردازش، بازیابی و حفاظت از اطلاعات دیجیتالی سازمان هستند. برای دستیابی به این وظایف، آنها به کامپیوترها، سیستم مدیریت پایگاه داده، سرور ها، ساز و کارهای امنیتی و ... تجهیز شده‌اند. در بخش فناوری اطلاعات افراد زبده‌ای مانند مدیران سیستم، مدیران پایگاه داده، برنامه نویس‌ها و مهندسين شبکه کار می‌کنند. علم و دانش در فناوری اطلاعات به یک ضرورت برای موفقیت در سازمان تبدیل شده است.

کلیدواژه‌ها: فناوری اطلاعات، دولت الکترونیک، اصول حقوقی، حریم خصوصی، فعالیت اقتصادی.

حقوق بشر از دیدگاه اسلام، قانون اساسی و اندیشه غربی

محمدباقر مرادی

کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشگاه قم

چکیده

در اندیشه اسلامی، حقوق بشر موهبتی خدادادی و مقتضای حکمت الهی و هدف آفرینش است و بر همین اساس نمی تواند مغایر شریعت اسلامی باشد. از دیدگاه اسلام، کرامت ارزشی برای نیل به موقعیت های شایسته زندگی اجتماعی ضروری است، در صورتیکه حقوق بشر غربی به کرامت ذاتی بشر بسنده کرده است. و از حیثیت بالاتر، یعنی کرامت ارزشی غفلت ورزیده است. علامه محمدتقی جعفری می فرماید: «در نظام حقوق، اسلام و غرب در کلیت اصول اساسی حقوق بشر مشترک هستند» اما به دلایلی در مبانی و برخی از مصادیق و پیش از آن، در گستره و دامنه این حقوق، تفاوت های چشمگیری وجود دارد. قانون اساسی جمهوری اسلامی در اصول متعدد، جایگاه ویژه ای برای حقوق بشر قائل شده و ضمن اشاره به کرامت انسانی و آزادی توأم با مسئولیت او در پیشگاه خداوند به عنوان یکی از پایه های نظام، آزادی را یکی از محورهای اصلی و غیر قابل سلب نظام سیاسی کشور معرفی کرده است. در این مقاله که به روش توصیفی-تحلیلی ارائه شده، منشاء بسیاری از تفاوت ها در ماهیت و مصادیق حقوق بشر از دیدگاه اسلام و غرب، اختلاف را در جهان بینی و تفاوت در انسان شناسی دانسته و با نگاهی اجمالی به اعلامیه حقوق بشر و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مشترکات زیادی را نیز می توان برشمرد.

کلیدواژه ها: حقوق بشر، دیدگاه اسلام، قانون اساسی، اندیشه غربی، کرامت.